ב"ה

ט' כסלו תשכ"ח

10.1.68

18-19

המחיר: 25 אג'

עתון
הסטודנטים

בת קול

משאל בת-קול 1968

עליה לאשכול, ירידה לדיין
כמועמד לראשות הממשלה

88% – בעד המשך נהונת ממשלת הלכוד

84% – בעד חדיניות ברורה לגבי השטחים

עליה לגח"ל • ירידה לרפ"י

צרפתים מסבירים את – דה גול

על דתיים וחילוניים באוניברסיטה

המחקר המדעי של מקצועות הקודש

לדיון

מכתבים
ותגובות
למערכת

על שעורי החובה בתלמוד

אני סבור כי לימודי התלמוד והדינים באוניברסיטה הדתית „בר אילן" מחטיאים במידה רבה את המטרה אשר למענה הם הונהגו.

שיעורי התלמוד לא הונהגו „בבר אילן", כך אני מקווה ומאמין לפחות, כדי ש־לראשי האוניברסיטה בכל הזדמנות חגי־גית וליצאים בשליחותה למגבית בארצות הברית תהיה האפשרות להצביע עליהם ולומר: „הנה אוניברסיטה דתית עם שי־עורי תלמוד". יש לי רושם כי מטרת הכנסתם של שעורי התלמוד למסגרת הלי־מוד של כל סטודנט וסטודנטית באוניבר־סיטה נועדה בראש ובראשונה להקרין את אורו של התלמוד אל „התוך" ולא אל „החוץ", אל תוך תוכו של כל סטו־דנט.

מטרת השעורים בתלמוד נועדה לשנות את מהותו של הסטודנט „בבר אילן" מכל מהות של כל סטודנט של אוניברסיטה רגילה אחרת בארץ ושעורי התלמוד הונהגו כדי להראות כי אכן קיים הבדל מהותי ביניגו לבין אוניברסיטה חילונית כל ש־היא.

אך האם יוצרים השעורים בתלמוד את ההבדל המהותי המיוחל? דומני, לצערי, כי התשובה שלילית. הם יוצרים במתכונ־תם הנוכחית רק הבדל חיצוני.

לו אמנם היה בכוונתנו, להדגיש את יחודנו רק באופן חיצוני הייתי מציע למשל, לצבוע את כתלי האוניברסיטה בצבע סגול, כתום או בכל צבע רועש אחר כדי שכל העובר על הכביש יוכל לזהותה ממרחק ולומר: „הנה האוניבר־סיטה הדתית בר אילן".

העובדות הן כדלקמן: 1) מרבית הס־טודנטים רואים בשעורי התלמוד מעמסה אשר אינה מוסיפה בדרך כלל כלום ל־הכרתם הדתית. סטודנטים דתיים נשארו דתיים, חילוניים — חילוניים, גם להבא. 2) מרבית הסטודנטים טוענים ובצדק כי בבר אילן לומדים תלמוד כמו כל מקצוע אחר בלי לשים את הדגש על החנוך וה־הטפה לחיים דתיים. 3) השעורים אינם פותרים כלל עבור הסטודנט הדתי והחילוני כאחד את הבעיות בהם הוא נתקל בחיי יום יום במקרים של התנגשות, לכאורה, בין ההלכה והמציאות, וכאשר הוא מתבקש לענות על שאלות בנושא זה על ידי סטו־דנטים מאוניברסיטאות אחרות אין מענה בפיו. א) מכיוון שהוא חסר ידיעה בנושאים האקטואליים של דת ומדינה. ב) מפני שה־תודעה של דת ישראל בשלוב עם מדינת ישראל אינה מושרשת בסטודנט מספיק (אותו סטודנט אשר יהיה חייב לטול לידיו בבוא היום את המושכות...) ותחת זאת הוא מולעט בפרקי תלמוד אשר בדרך כלל אין להם בכלל השלכה מעשית על חיי יום יום. איני בא חלילה, לפסול אותם פרקי תלמוד, כבודם במקומו מונח. אך האם לא היה עדיף באותה מסגרת עצמה של שעורי התלמוד ללמוד שעתיים תלמוד ב־מתכונת הקודמת ושעתיים להקדיש לליבון בעיות דת שוטפות וללמוד פרקי דינים הדנים בנושאים האקטואליים, (נתוחי מתים למשל...) כדי שלסטודנט תהיה דעה מגו־בשת המבוססת על האמור בהלכה היהודית והכרתו הדתית לא תבנה על כרעי תר־נגולת וקטעי שמועות לקוטות מהאויר. כלפי חוץ איתן בדעותיו, כלפי פנים מלא ספקות ופקפוקים.

הדבר ישרת שתי מטרות: 1) ימלא את היעוד האמיתי של הלימוד באוניברסיטה דתית על ידי חנוך אמיתי להכרה דתית לאומית. 2) תוספת ענין של הסטודנטים במרבית השעורים עצמם...

שעורי החינוך הללו של דת ומדינה לא ישרתו אינטרס של שום מפלגה דתית... הם ישרתו רק את האינטרס של דת ישראל ובכך ישורת גם האספקט החינוכי דתי של אוניברסיטת „בר אילן" אשר בכך חייב להיות יעודה האמיתי.

פלמנבאום משה
היסטוריה כללית, שנה א'

שינוי שיטת הבחירות להסתדרות הסטודנטים

קראתי באחד העתונים שהופיע, במדור „בחירות" עובדה שכבר היתה ידועה לי, כי רק כ־25% מן הסטודנטים הצביע וכי רבים מן הסטודנטים לא ידעו כלל על קיום בחירות בין כותלי האוניברסיטה.

— עובדה אשר עוררתני להרהר במה שכבר הרהרתי פעמים רבות. אודה ולא אבוש — לא הייתי בין אלה אשר „לא ידעו על קיום הבחירות להסתדרות הסטו־דנטים" — ובכ"ז לא נמניתי על קהל ה־בוחרים. יתר על כן, נראה לי, כי חוטא הייתי כלפי עצמי לו שלשלתי „פתק עם שמות" לקלפי (ואגב, הנני תלמיד השנה הרביעית וטרם בחרתי בבחירות כלשהן).

עד כמה שהצלחתי ליתן דעתי על „נבחרי" הסטודנטים הגעתי למסקנה כי רובם הגדול של נציגינו — טיפוסים אשר הלימודים מטרה שולית להם בעוד ה־שררה והכרוך בה — מגמתם העיקרית.

עובדה מצערת זו מתבטאת היטב בדרך פעילותם, בכשירותם למילוי תפקידים ו־ובהשגיהם, ובעיקר ביחסם של רוב — (75% לדברי „בת־קול") — הסטודנטים להסתדרותם על נבחריהם.

לפענ"ד, אפשר יהיה לחסל ליקויים אלה ולתקן המעוות רק בדרך הבאה:

בחירות כלליות, בדרך ובסגנון בו הן מבוצעות כיום — לא תתקיימנה. יבחרו הנציגים השונים ע"י קבוצות קטנות באופן ישיר. והצעתי בנידון זה: תלמיד שנה מסויימת במחלקה כלשהי ישלחו נציג מ־שלהם אשר יבחר בבחירות חשאיות או בכל דרך שתקבע בתקנון כך שלתלמידי מתמטיקה־פיזיקה שנה א' — נציג משלהם, שנה ב' נציג משלהם, ג'+ד' משלהם וכו' וכן תנ"ך שנה א' — נציג, שנה ב' — נציג וכו'. כך תתקבל מועצת סטודנטים מורחבת ואשר מתוכם יבחרו להסתדרות — שהנה ועד מצומצם — נציג אחד מכל מחלקה. (אפשר אולי גם לקבוע רוטציה מסויימת לגבי כל כהונה).

כך ירגיש כל סטודנט כי נציג לו ב־מועצה, נציג אשר אליו יוכל לפנות בכל עת — ללבון בעיות הניתנות לפתירה ב־אמצעות הסתדרות הסטודנטים.

בדרך זו תובטח גם רמתם הגבוהה של נבחרי־הסטודנטים, אשר יהיו נבחרים של ממש — ולא רודפי השררה — משום ש־יבחרו ע"י אנשים המכירים אותם היטב. נוסף לכך, תוגבר התענינות הסטודנטים במוסד זה ויוגברו הישגיו ופעולותיו בכלל. כך תמנע גם, האפשרות שכל נבחרי פקולטה מסוימת יהיו ממחלקה מסוימת זו, או שרוב הנבחרים יהיו דוקא מסוג מסוים כגון — אנשים המומלצים ע"י כרוז בלתי חוקי, או דוקא מתושבי הפנימיה, (אגב מוצאים קשר הדוק בין היותך תושב הפנימיה לבין הבחרותך להסתד').

הצעתי כאן רק רעיונות כלליים, בלי הצעות טכניות מפורטות — דבר שלפענ"ד תיטיב לעשות ועדה מיוחדת שתמונה לצורך חשוב זה.

שלום כהנא
ביוכימיה — שנה ד'

איש בחטאו יומת

(על הפגנת הסטודנטים נגד ביקורו של ארהרד בבר־אילן)

קראתי בעתונתם מס' 17 כי הסתדרות הסטודנטים החליטה על קריאה ל„מחאה־ברורה" נגד ביקורו של ארהרד ושיגור מכתב מחאה למוסדות האוניברסיטה, וכן שנתלו שלטים נגד השתתפות בהרצאתו. בהמשך, דברי־הסתיגות מארגון ההפגנה, וכי הצעקות „נאצי" ו„ראוס" היו ספונ־טניות בעזרת תגבורת מירושלים.

הרשו נא לי להעיר הערותי בנדון. גם אם לא אורגנה ההפגנה באופן רשמי ע"י הסתדרות הסטודנטים, הרי בצעדים הנ"ל שנקטה לקראת הבקור, אין היא יכולה להשתחרר מהאחריות להפגנה מבישה, חס־רת־טעם זו, שגרמה לחלול־ה', מסייעת לאנטישמיות, ומשרתת את האינטרסים של החוגים הקומוניסטים עבדי בריה"מ, הרואים במערב גרמניה מפלצת פושעת, לעומת מזרח־גרמניה הצדיקה התמימה.

רצוני לשאול, מה היו המניעים שלכם במחאה נגד הבקור? האם על הסתדרות הסטודנטים בבר־אילן להגרר אחרי ההת־אחדות הארצית או חבריה הירושלמיים, בהן קיימת מסורת אנטי־גרמנית, או שי־קולים עצמאיים ענייניים נגד אישיותו של מר ארהרד ועברו, הביאו לצעד זה. האם היה כאן רצון לא לפגר אחרי הסטודנטים האבירים בירושלים שהראו כוחם ובגרותם בהפגנה בשערי האוניברסיטה בירושלים בשעת ביקורו של אדנאור? לגופו של ענין, האם לפני שצעקו אותם סטודנטים „נאצי!" בדקו את עברו של האורח, הת־נהגותו והשקפותיו בעבר ובהווה, או שיש כאן הכללה והוא נחשב נאצי ככל גרמני אחר. האמת היא שארהרד בהיותו קנצלר עזר לישראל בתחום הכלכלי והמדיני, והוא שקשר קשרים דיפלומטיים אתנו, למרות התוצאות לגבי הקשרים עם העולם ה־ערבי, ומדינת ישראל זוכה עד עתה בסיוע גם למטרות בטחוניות, פרי עמלו של אר־הרד. בשעה שאנו מבודדים במידה רבה מבחינה בינלאומית, ומספר המדינות ש־תומכות בנו הוא מועט, האם עלינו לדחוף גם מדינה זו לזרועות אויבינו, בשעה שהיא מגלה רצון טוב כלפינו? יתר על כן, אם הממשלה החליטה לארחו ולחלוק לו ה־כבוד המתאים, יש לה שיקולים המחייבים מהאינטרס של המדינה, ומה לסטודנטים כי יחבלו באינטרס זה? האם עצם היותו בן העם הגרמני פוסלת אישיותו והוא ב־הכרח נאציו!? האם לא יתכן שאזרח גר־מניה יסתייג ממעשי היטלר? האשמה כו־ללנית זו אינה צודקת לא מבחינת המוסר המקובל, ולא מבחינה יהודית. איש בחטאו יומת. כל אדם אחראי למעשי עצמו בלבד. אין אדם צריך לסבול בגלל חטאי זולתו. הרי ביחס המשפיל כלפי ארהרד באה לידי ביטוי אותה שיטה בה דגלו הנאצים והיא העברת מגרעות של בודדים ויחוסם לאומה שלמה.

רצוי לבדוק אותן החלטות הגיגיות ב־דבר הסתיגות ממגע עם סטודנטים גר־מנים שעליהן החליטה ההתאחדות הארצית של הסטודנטים בישראל. יש מידה רבה של צביעות בהחלטות מסוג זה. בשעה שרבים מאתנו מוכנים להנות מסחורה גר־מנית טובה וזולה, ומעדיפים לרכוש „פול־קסוואגן" על פני מכונית אחרת, כי זו זולה וחזקה יותר, ומסייעים בכך לתעשיה הגרמנית, ואותה עת מסרבים לבוא במגע עם סטודנטים שבתקופת השואה לא היו כלל בחיים ומרגישים צורך נפשי במעשי כפרה לחטאי הוריהם. מדוע מסרבים ל־הושיט להם יד? האם תפקיד הסתדרות הסטודנטים להרבות שונאי ישראל ולשמש מופת לשוביניזם צר־עין וצר־אופק?

במקרה דנן, דהיינו ביקורו של ארהרד, מן הראוי היה שהסתדרות הסטודנטים תגלה בגרות ואחריות ציבורית, ולא תגרר אחרי אופנה של קיצוניות, ותמנע בכל דרך הפגנה זולה ומעליבה זו, שאינה תורמת ולא כלום, ומבחינתם של המפגינים היה זה פורקן זול ליצרים מבלי לשאת בכל אחריות לתוצאות.

הסתדרות הסטודנטים בבר־אילן, שבעבר הראתה גישה אחראית ומעשית בארגון פעולות קונסטרוקטיביות, כגון התנדבות להוראת עולים חסרי אמצעים, מגבית ל־ילדים הרעבים בבית־שאן, טוב תעשה אם תכוון את המרץ של הסטודנטים לאפיקים מעשיים ויצרניים שיש בהם משום תרומה חיובית לחברה בישראל, ותסתייג מכל ראוותנות, צעקנות והפגנות חסרות־טעם.

אליעזר שטרנברג, מ.א.
המחלקה לדי"ש

תיקון טעות

עורך נכבד,
שלום וברכה,

הנני מביא בזה לתשומת לבך, ורצוי גם שתציין זאת בעיתון הבא שיצא, שפרופ' דוד הלבני אמנם עזב את הארץ עם משפחתו בתקופת המתח, אולם חזר לבדו עוד לפני פרוץ המלחמה ושהה בארץ, בתל־אביב, במשך כל ימי הקרבות.

בכבוד רב,
הרב ראובן שינדלר
דיקן הסטודנטים

בני דלפונים

עורך נכבד!

ברור, ש„מעריב" מאוד כועס על ש־התקשרתם דוקא עם „ידיעות אחרונות", שהוא שונא בנפש .של „מעריב" והם לוחמים קשות על התפוצה.

חבל שכל הסטודנטים כאן בארץ הם עניים מרודים ובני דלפונים ונאלצים לבצע פשעים בכדי להתקיים ביוקר איום זה.

השם לא ברור

בת קול עתון הסטודנטים
אוניברסיטת בר־אילן

עורך: אריאל רוזן־צבי. מערכת: יצחק גולדשטיין, הלל ויס, שולה לויטס, מ. מנחם, צבי פרידמן, יואל רפל, שאול שיף. גראפיקה: יוסי אבולעפיה כתבים: דובדבני שושנה, בן־מאיר יוסף.

כתובת המערכת: אונ'ברסיטה בר־אילן, הסתדרות הסטודנטים, רמת־גן, טל. 752658. המו"ל: הסתדרות הסטודנטים.
סודר במסדרת בייטל — נדפס בדפוס דניאלי, תל־אביב

קלפי 2 תל

משאל סטודנטים בת-קול 1968

ערכו וכתבו: צ. פרידמן וא. רוזן-צבי

קרוב לשנה אחרי שהביעו דעתם בשאלות פוליטיות-מדיניות-חברתיות, נקראו הסטודנטים לעשות זאת שנית. מלחמת ששת הימים על כל תוצאותיה, המצב המדיני הנוכחי והשינוים הקרובים במפה הפוליטית של ישראל — כל אלה מצאו ביטוי בשאלות, שעליהן נתבקשו הסטודנטים להשיב. 500 סטודנטים וסטודנטיות השתתפו במשאל. בחירתם נעשתה באופן אקראי. את המשאל נוכל לראות כמשקף באשר 500 המשתתפים בו מהווים קרוב ל-17% מכלל ציבור הלומדים באוניברסיטה, ואחוז זה נחשב לגבוה בסוג זה של משאלי דעת קהל.

9 שאלות נשאלו ע"י מערכת בת-קול וכולן נוגעות לממשלה, הרכבה ומדיניותה (בבעיות פנים, בבעיות חוץ ובעניני השטחים החדשים). כמו כן נתבקשו הנשאלים להשיב כיצד היו מצביעים, לו נקראו אל הקלפי בשעה זו.

השאלון נוסח כך, שעל המשיב היה לענות „כן" או „לא", מלבד שאלות מעטות בהם הותרנו שורה ריקה, שביקשה פירוט. אולם לא תמיד השלימו הסטודנטים עם הגבלה שרירותית זו. רבים מן המשיבים, במיוחד אלה, שהשיבו בשלילה לשאלות מסוימות, מצאו לעצמם מקום בשולי הדף להבהיר את דעתם ביתר תוקף. רק 4 מתוך 500 שאלונים נענו בזלזול. השאלונים מולאו ברצינות רבה, ונראה כי רבים קיוו שדעתם תקבל תוקף ומשקל רב יותר, אם תפורסם בעתון. בטורים הבאים נמסור את התשובות לכל שאלה ושאלה, וניתוח התשובות על כל המשתמע מהן.

ממשלת הליכוד רצויה גם היום!

88% מן הנשאלים סוברים כי יש מקום להמשך כהונתה של ממשלת הליכוד. 9% מן המשיבים השיבו בשלילה לשאלה זו. 3% הנותרים לא השיבו כלל לשאלה.

אלה שטרחו לנמק את תשובתם נמנו ברובם על השוללים. טענותיהם היו, „ממשלת ליכוד לאומי מהווה סכנה לאופייה הדמוקרטי של המדינה". ממשלת הליכוד הלאומי הוקמה כדי לענות על צרכים בטחוניים ולמעשה הפכה לקואליציה מקיר אל קיר כמעט. מצב זה הפך את ישיבות הכנסת למושב של „יאס מאנים" (אומרי הן) בעוד אשר למעשה רבים הם חלוקי הדעות. הממשלה מנוהלת למעשה על ידי מספר שרים, בעוד היתר נותנים להם גיבוי וכיוצא באלה. המחיבים שהסבירו את דעתם טענו כי „נוכח המשימות הקשות שבפניהם עומדת ותעמוד המדינה, יש צורך בהמשך כהונתה של ממשלת הליכוד", כי חשוב שכל העם יטול חלק בהכרעות וכי מידת האחריות הגדולה חייבת להתחלק בין רוב העם. נמצאו גם כאלה, שענו על השאלה בחיוב, אולם זרשו לתת לסיעות השונות חופש הצבעה בשאלות פנים וכלכלה.

אשכול — האיש המתאים לתפקיד ראש הממשלה!

מאחר והרוב המכריע של המשיבים היו בעד המשך כהונתה של ממשלת הליכוד, מסקרנת היא התשובה לשאלה השניה: מי לדעת הסטודנטים מתאים להנהיג ממשלה זו. כמענה לשאלה, מיהו האיש המתאים לעמוד בראש הממשלה בשעה זו — **השיבו 30% כי אשכול הוא האיש. שר הבטחון משה דיין נראה רק ל-18% מבין המשיבים כמועמד מתאים לתפקיד זה ואילו השר מנהם בגין נראה ל-15% מהמשיבים כאיש הראוי לעמוד בראש הממשלה בשעה זו.** הרחק מצמרת זו, נמצא שר העבודה יגאל אלון הנהנה מקולותיהם של 5% מכלל המשיבים. הבאים ברשימה הם: בן-גוריון 4%, אבא אבן 3%, שמעון פרס 2%, ר"א רבין 1.4%, השר ח. מ. שפירא 1%, ידין, ח"כ תמיר וח"כ יצחק רפאל 0.6% וסוגרים את הרשימה סנה וד"ר י. אלדד ב-0.4%.

ל-18% מן המשתתפים אין מועמד מתאים לתפקיד רה"מ בשעה זו.

חלוקת קולות המשיבים מוכיחה כי ציבור הסטודנטים ב„בר-אילן" שינה דעתו על אשכול. אשתקד השיבו 83% ממשתתפי המשאל באופן פסקני וחד-משמעי כי אשכול אינו ראוי לעמוד בראש הממשלה. אין לדעת האם לעובדה, שתפקידי ראש הממשלה ושר הבטחון הופרדו, חלק באופן הצבעה זה. את קולותיו קיבל אשכול, בעיקר ממצביעי המערך והמפד"ל (כ-55% ממצביעי המפד"ל תומכים בו ואילו דיין נמצא רק במקום השלישי, 10% לאחר בגין 15%). אך גם מצביעי גח"ל תומכים בו, בעוד שרק בודדים ממצביעי רפ"י (5%) נתנו לו את אמונם. דיין זכה בתמיכת בוחרי רפ"י, גח"ל והמפד"ל. יצויין כי דיין לא זכה ולו בקול בודד בקרב בוחרי המערך. עובדה מעניינת נוספת, רק כ-35% ממצביעי רפ"י תומכים בו בעוד 20% מהם תומכים בב"ג ואחרים בבגין, אלון, אשכול וכד'). אילו שהצביעו על בגין כאיש המתאים לכהונת ראש הממשלה, נמנו בעיקר על מצביעי גח"ל ומיעוט מן המפד"ל, אך גם מצביעי רפ"י והמערך הצביעו עליו כעל מועמד רצוי. בולטת ירידתם של מר בן-גוריון ושמעון פרס, ירידה זו ניתן ליחס לריחוקם מן השלטון בשנתיים האחרונות, וללבטים הקשים של רפ"י בתקופת טרם הועידה. מ. ח. שפירא, שירד מ-5.6% במשאל הקודם ל-1% במשאל זה, הוצע כמועמד רק ע"י בוחרי מפד"ל, בעוד ח"כ תמיר קיבל רק קולות בוחרי המרכז החופשי.

דעתם של הסטודנטים מצביעה על-כך כי גם אצלם השאיפה לשקט וליציבות תופשת מקום נכבד. תחת הרושם של המלחמה האחרונה אין רצון לזעזועים פוליטיים ולחלופים באנשי השלטון.

דיין ואבן למעלה מ-75% מן הקולות

חזוק לדעה זו נוכל למצוא בתוצאות ההצבעה של הסטודנטים על בעלי התפקידים הנותרים. „מיהו האיש המתאים לשמש כשר הבטחון", שאלנו: **77% מבין המשיבים הצביעו על שר הבטחון הנוכחי משה דיין כמועמד מתאים. 9.2% מהמשיבים הצביעו על ר/א רבין כאיש המתאים לכהונה זו.** הרמטכ"ל הפורש יכול לראות באחוז זה של המצביעים סימן להערכה ולאמון באישיותו ובפעולותיו. בהתייחס לעובדה כי ישנה שביעות רצון משר-הבטחון הנוכחי הרי 10% מן הקולות הם הישג בלתי-צפוי.

מתחרהו של דיין למשרת שר הבטחון לפני מלחמת ששת הימים, השר יגאל אלון, זוכה לאמון 2% בלבד. מר בגין ומר פרס (1.3%) זוכים בעיקר לאמון מצביעי מפלגתם. בעוד שצבי צור, עזר וויצמן (0.5%) וידין, בן-גוריון, לסקוב וברלב (0.3%), זוכים לקולות מועטים מחוגים שונים. **ל-7% מבין המשיבים אין מועמד מתאים למשרת שר הבטחון.** בניתוח שאלה זו יתכן שנמצא את המפתח, לאימון שנתנו 30% מבין הנשאלים לאשכול כראש ממשלה. זוהי הפעם הראשונה בה נקראו הסטודנטים, להביע דעה על ראש ממשלה בנפרד ועל שר בטחון בנפרד. יתכן כי אשכול נראה להם מתאים כראש ממשלה, אולם לא כשר בטחון, והראיה, שאף לא אחד מהמשיבים הצביע על אשכול כמועמד מתאים לכהן כשר הבטחון. המשיבים רואים בדיין „איש נכון במקום הנכון", יתכן, כי אם היה מאחד בידו את שני התפקידים גם יחד, היה האיש המתאים לכך. במשאל הנוכחי ציינו 10% מבין אלה שראו את דיין כמתאים לראש הממשלה, כי הם מסרבים להכיר בהפרדה הנהוגה בין שני התפקידים ובחרו בו כראש הממשלה ושר הבטחון. יתכן שלו היתה מוצגת השאלה מי מתאים להיות ראש-ממשלה ושר הבטחון היה הרכב התשובות אחר.

המשאל

1. האם לדעתך יש מקום להמשך כהונתה של ממשלת הליכוד בשעה זו?
☐ כן ☐ לא. נמק .....

2. מיהו האיש המתאים לעמוד בראשות הממשלה בשעה זו? .....
מיהו האיש המתאים לשמש כשר-החוץ? .....
מיהו האיש המתאים לשמש כשר-הבטחון? .....

3. האם אתה שבע רצון מדרך טפולה של הממשלה בבעיות השונות, שהתעוררו בעקבות המלחמה, המפורטות להלן.
א) בעיות כלכליות: ☐ כן ☐ לא. דעה אחרת, מהי? .....
ב) בעיות העליה: ☐ כן ☐ לא. דעה אחרת, מהי? .....
ג) בעיות הפליטים: ☐ כן ☐ לא. דעה אחרת, מהי? .....
ד) עמדת הממשלה בקשר להחזקת השטחים המשוחררים.
☐ על הממשלה לקבוע מדיניות ברורה לגבי השטחים ולהצהיר עליה.
☐ על הממשלה לקבוע מדיניות ברורה לגבי השטחים בלי להצהיר עליה. ☐ על הממשלה להשאיר את המצב מעורפל כמו שהוא עכשיו.
☐ דרך אחרת, מהי? .....

4. אילו שטחים יש להחזיר (אם יש להחזיר) באילו מקרים ובאילו תנאים?
☐ אין להחזיר שום שטח בשום מקרה ובשום תנאי. ☐ להחזיר את כל השטחים מיד וללא כל תנאי. ☐ יש להחזיר שטחים, אך לתקן את הגבולות. ☐ להחזיר חלק מן השטחים, אילו .....
באילו תנאים ..... ☐ להחזיר את כל השטחים, במקרים .....
באילו תנאים ..... ☐ דעה אחרת, מהי .....

5. מה צריכה להיות עמדת המוסדות הרשמיים של המדינה כלפי מדיניותה של צרפת? ☐ לנתק את היחסים עמה. ☐ לגנות את עמדתה בפומבי. ☐ לא להגיב כלל. ☐ להגיב בדרך מתונה, איזו .....
☐ לא להגיב ולגרום לכך שהעם הישראלי יגיב ע"י הפגנות, עצומות וכדומה. ☐ דעה אחרת, מהי? .....

6. אילו נערכו היום בחירות, האם היית מצביע אחרת מהצבעתך בבחירות האחרונות? ☐ כן ☐ לא — לא הצבעתי בבחירות האחרונות.
בבחירות האחרונות הצבעתי למפלגה .....
היום הייתי מצביע למפלגה .....

מומלצים ע"י הסטודנטים

לרה"מ	לשר הבטחון	לשר החוץ
ל. אשכול: 30%	מ. דיין: 77%	א. אבן: 75%
מ. דיין: 18%	י. רבין: 9,2%	מ. בגין: 5,3%
מ. בגין: 15%	י. אלון: 2%	ש. פרס: 3%
ד. בן־גוריון: 4%	מ. בגין: 1,3%	ג. רפאל: 1,6%
י. אלון: 5%	ש. פרס: 1,3%	י. אלון: 1,3%
א. אבן 3%	ע. ויצמן: 0,5%	י. רבין: 1,3%
ש. פרס: 2%	צ. צור: 0,5%	ח. הרצוג: 0,8%
י. רבין 1,4%	ח. בר־לב: 0,3%	ח"כ לנדאו: 0,6%
ח. מ. שפירא: 1%	ח. לסקוב: 0,3%	מ. קומיי: 0,3%
י. רפאל: 0,6%	ד. בן־גוריון: 0,3%	מ. דיין: 0,3%
י. ידין: 0,6%	י. ידין: 0,3%	י. ידין: 0,3%
מ. סנה: 0,4%	אין מועמד: 7%	חזן: 0,3%
י. אלדד: 0,4%		בדר: 0,3%
אין מועמד: 18%		אין מועמד: 9,6%

השאלה הבאה עסקה בשר־החוץ וניסוחה דמה לשתי השאלות הקודמות.

75% מהמשיבים רואים באבא אבן את האיש המתאים לשמש כ־שר החוץ. השר מנחם בגין (5,3%), ושמעון פרס (3%), הם המועמדים הבאים אחריו. רשימת המועמדים כוללת עוד את גדעון רפאל (1,6%) ימי שירותו באו"מ תרמו כנראה, למקומו הרביעי ברשימת הראויים למשרה זו — יגאל אלון (1,3%), רבין (1,3%), אלוף הרצוג (0,8%), ח"כ לנדאו (0,6%). (לאחרון ניתנו ה־קולות רק מקרב מצביעי גח"ל). **סוגרים את הרשימה קומיי, ידין, דיין, חזן ובדר (0,3%)** (כששני האחרונים מקבלים את קולותיהם ממצביעי מפ"ם וגח"ל בלבד. כל אחד מאנשי מפלגתו).

מן התוצאות האישיות של המועמדים לשלושת משרות המפתח בממשלה נמצאים אנו למדים כי גם צבור הסטודנטים הנו שמרני מטבעו. מעמדה של ממשלת ה־לכוד חשוב כרגע ומשום כך נראה, כי אף איש המשרות נכון ומתאים. **למרות זאת בולט הפער הגדול בין 30% שנתנו לאשכול כאיש המתאים ל־עמוד בראשות הממשלה, לבין ה־אחוז המכריע (75% ו־77%), שנתנו לדיין ולאבן.** ואכן שביעות הרצון מ־ממשלת הלכוד נותנת את אותותיה גם בשתיים מתוך השאלות הבאות א"כ שביעות הרצון די מסוייגת ובשאלה אחת מובע חוסר שביעות רצון מוחלט.

הטפול בעליה כלתי משביע רצון

האם אתה שבע רצון מדרך טיפולה של הממשלה בבעיות כלכליות? כן, השיבו 60% מהמשיבים. לא, השיבו 40% מהמ־שיבים. המחייבים הצדיקו את דעתם ב־אומרם: המיתון שיפר את מצבה הכלכלי של המדינה. הפיחות היה הכרחי, ועוד. בעוד רוב המחייבים הסתפקו בתשובת „כן" בלבד, ראו השוללים כהכרחי לציין סיבות רבות לחוסר שביעות רצונם. „למ־רות המתון, מרובה עדיין מספרם של ה־מובטלים", „לא נוספו מפעלים חדשים", „לממשלה אסור לתמוך במחיקת חובות של מפעלים כושלים", „כוחה של ההסתד־רות גורם לממשלה שיעבוד למשקה של זו", „אין כל מעוף בכלכלה", „הבירוקרטיה מגרשת כל משקיע פוטנציאלי" ועוד. נראה כי לשוללים קרקע יציבה יותר תחת רג־ליהם, מאשר למחייבים המסתפקים בהנהון הן, כתשובה לשאלה, כנראה כתוצאה מ־שביעות הרצון הכללית שבאה בעקבות ה־מלחמה לאחר המתח הניכר ואי־שביעות הרצון שהיו מנת חלקנו חודשים רבים לפניה.

לביקורת הקטלנית ביותר זוכה הממ־שלה בתשובה לשאלה: „האם אתה שבע רצון מטיפולה של הממשלה בבעיות העליה?" 85% מהמשיבים שוללים את דרך טי־פולה של הממשלה בבעיה זו ואלה מרבים לנמק את אי שביעות רצונם: „אין כל מדיניות", „הממשלה אינה עושה מאומה", „מדוע אין מקילים על משפחות מרובות ילדים?", „מדוע לא אומרים לעולה מה מצפה לו כאן?", „מדוע מקשים על העו־לה בעניני ביורוקרטיה שונים?", „אין לנו מוסדות היכולים לקחת על עצמם משימה זו", ועוד ועוד טענות מרובות שמכולן משתמע **לאו**. 15% בלבד מחיבים את מדי־ניות הממשלה אולם אין הם מנמקים את שביעות רצונם.

בעד מדיניות ברורה

על השאלה האחרונה בפרק זה, האם הנך שבע רצון ממדיניות הממשלה בשאלת הפליטים, השיבו 60% בחיוב, וכולם בלי יוצא מן הכלל לא פירטו את הסיבות לשביעות רצונם. ל־40% מן השוללים את מדיניות הממשלה בשאלה זו, טענות שו־נות ומתנגדות זו לזו. אסכולה אחת אינה שבעת־רצון מדרך הטיפול, וטוענת, כי ה־ממשלה מגלה יחסי הומני מאד, ויוצרת על ידי כך אוירה נוחה לפליטים להשאר בגבולותינו. אלה דורשים מדיניות תקיפה לפינוים. לעומתה טוענת אסכולה אחרת של מצביעים שהממשלה אינה עושה מאומה לתיקון מצב הפליטים, אלא משאירה בעיה זו כעקב אכילס שלנו. על הממשלה להת־חיל מיד לישב את הפליטים, למצוא להם תעסוקה, ובכך להקהות את עוקץ השנאה של פליטים אלו כלפי מדינת ישראל.

בשאלות שנגעו למדיניות הממשלה ב־עניני עליה, כלכלה ופליטים התחלקה ה־הצבעה שלא לפי מפתח מפלגתי כלל ועיקר והתשובות נתנו בהתאם לתפישה ה־כללית של העונים.

השאלות הבאות נגעו לשטחים המשוח־ררים. השאלות חולקו לשתי קבוצות: קבוצה אחת עסקה במדיניות הממשלה ב־שאלה זו, וקבוצת השאלות השניה, עסקה בבירור דעות הנשאלים בסוגיה זו. **44% מבין הנשאלים סבורים כי על ה־ממשלה לקבוע מדיניות ברורה ל־גבי השטחים המשוחררים, בלי ל־הצהיר בפומבי על מדיניות זו. 13% נוספים סבורים, כי על הממשלה להשאיר את המצב מעורפל כפי שהוא עתה. 40% מבין המשיבים סבורים, כי על הממשלה לקבוע את עמדתה ולהצהיר עליה ב־פומבי. ואילו ל־3% מהנשאלים ד־עות אחרות בסוגיה זו.**

בולטת כאן אי־שביעות הרצון מן המצב הנוכחי. **84% דורשים, כי הממשלה תקבע ללא דחוי את מדיניותה ב־שאלת החזקת השטחים המשוחר־רים** והמחלוקת היא רק באשר להצהרה הפומבית על מדיניות זו כשיד הדורשים שתיקה על העליונה.

השאלה שבאה אחריה נגעה ליחסם של הנשאלים כלפי השטחים המשוחררים. בין כל הנשאלים לא נמצא אף לא אחד, שהיה בעד החזרת כל השטחים לאלתר ללא כל תנאי ובכל מקרה. 35% מהמשיבים השיבו כי יש להחזיר שטחים מסוימים, תוך הצבת תנאים לגישתם זו. בעוד 20% תומ־כים בהחזרת שטחים תוך כדי תיקון גבו־לות. כלומר: **55% מהמשיבים מצ־דדים בהחזרת חלק מהשטחים, תוך מילוי תנאים מסוימים ודרישות שו־נות. 40% התנגדו להחזרת שט־חים וטענו כי אין להחזיר שום שטח בשום תנאי ובשום מקרה. 0,5% טענו, כי יש להחזיר את כל השט־חים, אם ע"י כך יושג שלום. 1,5% מציעים, להקים בשטחים מדינה פ־לשתינאית, או הקמת פדרציה. 3%** מהמשיבים חסרי כל דעה בנידון. מענין שגם בנושא חשוב כל־כך מצויים סטודנ־טים אשר לא גיבשו להם עמדה, אם כי אלה בודדים.

שלום, המפתח להחזרה

למצדדים בהחזרת חלק מן השטחים, שהם הרוב, אין דעה אחידה. דעתם מתחלקת לפי האזורים השונים ששוחררו. מן המספר הכולל של (55%) המצדדים בהחזרת חלק מן השטחים, מציינים 36% כי התנאי לכך הוא תיקון גבולות. 50% מהם בעד החזרת סיני וחלק מן הגדה, היתר לא פירטו. מעניין לציין כי לא נמצאו מצדדים בהח־זרת ירושלים, הרמה או רצועת עזה. גם אלה הגורסים כי יש להחזיר שטחים כל שהם, ציינו כי ירושלים, הרמה ורצועת־עזה הם מעבר לכל דיון. אף אחד לא צידד בהחזרת שטח כל־שהוא לאלתר וללא כל תנאי. כל החזרה כזו כרוכה בתנאים מספר.

מהם, לדעת משיבים אלו, התנאים בהם יש מקום לדון בהחזרת שטחים? הרוב המכריע, 75%, של המצדדים בהחזרת חלק מן השטחים, טוענים כי תנאי ראשון ויחיד להחזרה הוא **שלום** — מילה אחת בלבד ובה המפתח. דרישה קשה וחמורה. אחרים מציעים הצעות פחות קיצוניות כגון חופש שייט (3%), הפסקת לוחמות (3%), שיחות ישירות בין ישראל לערבים (3%), פירוז איזורים מסויימים שיוחזרו (2%), זכיונות נפט (2%). 10% מן המשיבים המציגים תנאים להחזרה מציעים להחזיר אזורים מרובי אוכלוסין, אך מוציאים את ירושלים מכלל זה למרות אוכלוסיתה המרובה. 2% סוברים כי יש למצוא בכל מקום את הגבול הטבעי ואליו להצמד, כ־גון הירדן כגבול טבעי וכיוצא בזה.

עמדת הסטו' בשאלה זו מעידה על כך כי סיסמאות הסיפוח ההיסטריות והצהרות שטח משוחרר לא יוחזר אינם נחלתם של רוב המשתתפים במשאל וכי הרוב משקיף על הבעיה בריאליות יתר ושותף להצה־רותיו המדיניות של שר־החוץ ולעמדתה הכללית של הממשלה כי קודם לכל דיון על החזרת שטחים מו"מ ישיר. רובם של המשתתפים מוכן להחזיר חלק מן השטחים במחירו של שלום בר־קימא. רק בודדים מצדדים בהחזרת שטחים תמורת השגים מועטים יותר. כל המשתתפים מוציאים מכל דיון את ירושלים, הרמה ורצועת עזה.

רק 1.5% תומכים בהקמת מדינה פלס־טינאית.

גם כאן לא נותנת הזיקה המפלגתית של המשתתפים את אותותיה א"כ מקרב מצביעי המערך רק 20% תומכים בנוסח „אין להחזיר שטח בשום מקרה ובשום תנאי" בעוד מקרב מצביעי גחל 50% תומ־כים בנוסחה זו. (האחוז הכללי במשאל הוא 40%, כאמור).

כיצד להגיב נגד דה־גול

תגובת הממשלה כלפי מדיניותו של דה־גול, עוררה חילוקי דעות בקרב המש־תתפים. **35% סבורים כי על הממשלה לגנות את עמדתה של צרפת ב־פומבי. בעוד שרק 16% טוענים כי אין להגיב כלל ו־24% בעד תגובה מתונה.** אין לדעת אם 16% הטוענים שאין להגיב כלל היו מצטרפים לתמיכה בתגובה מתונה באשר יתכן כי הנמוק של עמדתם זו נובע מן העובדה כי זהו נוסח התגובה המוחץ ביותר. **16% מציי־עים שלא להגיב, אך לגרום לכך שהעם הישראלי יגיב ע"י הפגנות.**

(סוף בעמוד 15)

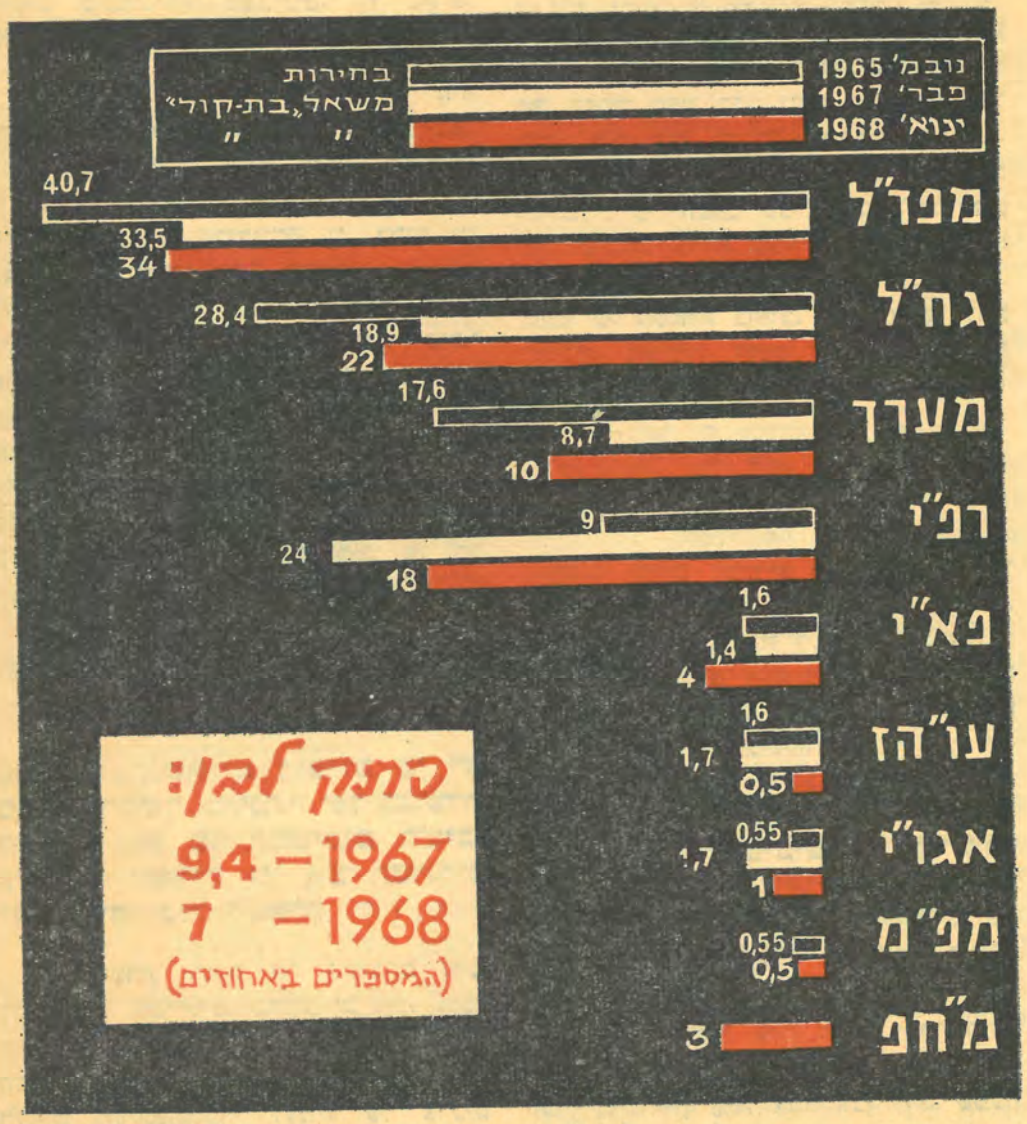

צרפתים מסבירים את דה־גול

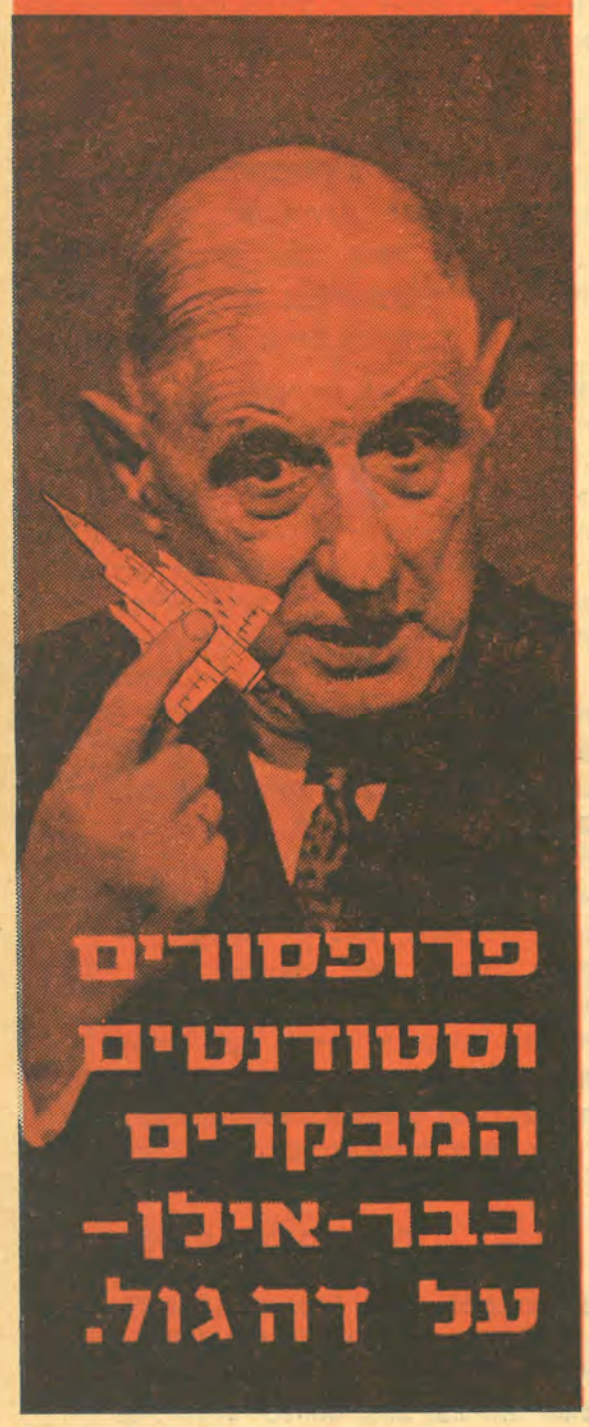

פרופסורים וסטודנטים המבקרים בבר־אילן – על דה גול.

— כתב: ר"צ אריאל —

על מה משוחחים עם צרפתים הבאים לבקור בישראל בימים אלה, מה עשויים להיות נושאי הדיון עם סטודנטים צרפתיים כאשר אלה מצהירים כי „באנו לפתח יחסים תרבותיים ולכן מסוכן יהיה להדגיש נקודות פוליטיות" ומגרים בך עוד יותר את הדרישה לתשובה?... נושא אחד בלבד יכול לעלות על הפרק אפילו תהא זו משלחת מתימטיקאים או יצרני אופנה... דה־גול ומדיניותו כלפי ישראל. לא כל שכן כאשר מגיעה לאוניברסיטה בר־אילן קבוצת סטודנטים ופרופסורים צרפתיים המורכבת כמעט כולה מיהודים בוגרי אוניברסיטת סורבון (במתימטיקה ובכלכלה) המתעתדת לשהות שבועיים ימים בארץ.

הקבוצה המודרכת ע"י הפרופסורים ביר־בי, דגה וג'יטון הגיעה ארצה לפני כש־בועיים במסגרת חילופי ידע בין המח־לקות לכלכלה של אוניברסיטת בר־אילן ואוניברסיטת סורבון. „בזמנו שהיתי עם קבוצה דומה בארגנטינה" מסביר הפרופ' בירבי „ואז פנה אלי מר אלפונסו סבח (הבר ועד הנאמנים של האוניברסיטה, ה־מערכת) עמו אני קשור אישית והציע לי לבוא לבר־אילן". כך נולד הרעיון. שנה לאחר שהועלה מצאו עצמם 20 סטודנטים בישראל כשהם נקלעים למערבולת רגשות בעקבות נאומו של נשיאם.

„איננו מוכנים לדבר עם עתונאי על דה־גול ועל מדיניות צרפת" הם אומרים בפסקנות „באנו כשגרירי תרבות ולא נס־תבך", אך במסגרת מצומצמת יותר של שיחה בינם לבין סטודנטים ישראליים ה־נערכת בשבת הראשונה לשהותם בארץ אין הם שומרים על העקרון, שהציבו ל־עצמם. וכי איזה יהודי יכול היה לעמוד בו? וכך הצליחה כתבה זו לראות אור למרות שתיקתם הרשמית.

יותר יהודים מגוליסטים

עד היום ניכרת ההתרגשות שהתחילה עם מלחמת ששת הימים „היתה תגובה רגשית אצל כל היהודים אפילו אצל ה־רוטשילדים הידועים כמתבוללים. ישנם יהודים רבים המחזיקים בעמדות מפתח בצרפת וגם אלה נסחפו בהתלהבות. מנהל רדיו „אירופה 1" שהוא יהודי כנס את עובדיו ואמר מהיום אין זה רדיו „אירופה 1" אלא רדיו „ישראל 1". קציני צבא בכי־רים יהודים לא הסתירו את אהדתם ל־מאבקה של ישראל והם הפעילו לחץ סמוי על דה גול. היה לחץ גם בקרב החיילים הזוטרים, שחלק מהם יהודים, ו־אין לשכוח שגם העתונות הצרפתית מוח־זקת בחלקה ע"י יהודים". הם לא מסתירים את העובדה כי צרפתים רבים נדהמו מ־גילויים אלו. „אפילו היהודים הופתעו".

נשיא צרפת עצמו הופתע מתופעות אלו. „הוא לא האמין כי מי שנלחם יחד עמו לשחרור צרפת יכול להפוך לפרו־ישראלי נלהב כל־כך. הוא נדהם משנתברר לו שחבריו למפלגה הוכיחו עצמם יותר יהו־דים מאשר גוליסטים". חלק מהם תולים את משמעותו של הנאום המפורסם בהפגנה זו של רגשות. הנשיא הרגיש כי היהודים עשויים להיות קהילה בתוך מדינה, הם עשויים להפעיל לחצים פוליטיים. מדיניותו הצנטרליסטית של הגנרל (ממנה סובלים גם הברוטוגים בצרפת) והעקרון כי צרפת היא הערך העליון והיא עומדת מעל הכל הכתיבה לו את נאומו התקיף האחרון. „דה־גול כוון את נאומו זה בעיקר כלפי יהודי צרפת, הוא רצה להעמיד אותנו אל הקיר ולשאול אם אנחנו צרפתים או יהו־דים. האמביוולנטיות של היהודים הפתיעה אותו והוא חייב היה לפי דעתו להגיב על מנת לרסן אותנו. לכן הוא השתמש ב־מלים PEUPLE JUIF ולא במלה 'ישראל'".

קבוצה אחרת קטנה יותר יוצאת נגד פרשנות כזו של הדברים. „דה־גול טעה והשתמש במושג לא־נכון בדברו על עם־יהודי במקום ישראל. למעשה הוא התכוון לישראל וכשאמר עם שתלטן ראה נגד עיניו את דמותו של דיין ולא של היהודים בכלל". לאן דחקו עצמם צעירים יהודים־צרפתיים אלה בעמדם לפני פרשת הדרכים של הנפש, מפח הנפש המאיים, מכאן ותהום פעורה, משם.

סטודנט צרפתי נמוך קומה וממושקף מעריך את דברי הגנרל בצורה מקורית: „מדיניות דה־גול היא מחמאה לישראל. דה־גול לא היה מאפשר לערבים לנצח, אך כאשר ישראל נצחה הוא מרשה ל־עצמו לדבר כך".

הדור שלא ידע את דריפוס חוזה מבשרו את פירושה של מתיחות בין אומה לארץ, מאבק בין מולדת למולדת. יום אחד נקראו, שלא ברצונם, לבחור בין עמם היהודי ל־אזרחותם הצרפתית, והם נבוכו. הם נבוכו בשניה כאשר נשאלו ע"י בני עמם ב־ישראל: „כיצד מרגיש יהודי צרפתי לאחר נאום הגנרל?" „הו... אנחנו מבולבלים... המצב של יהודי צרפת הוא מצב של בלבול. אבל זה ענין אינדיבידואלי; חלק מרגישים קרובים יותר לצרפת וחלק חשים עצמם קרובים יותר לישראל". אחד מהם מוסיף: „הקרבה לישראל מפתיעה גם את היהודים. הם חשבו עצמם תמיד כצרפתים בני דת משה". הדילמה הנצחית של ה־גולה חוזרת על עצמה בשנת 1968: 20 שנה לאחר השגת עצמאותה של מדינת היהודים. הדור הצעיר בישראל איננו יכול לחוש קרבה למאבק זה, אבל דור ההורים עודנו זוכר.

היהודים התרגשו, יש דאגה רבה אצלם והם חוששים מפני התפתחויות מסוכנות. יש פצול בנפשו של כל יהודי וסכנת פצול בקרב היהודים.

לא מפני שאני יהודי

„אני יהודי צרפתי" אומר הפרופסור בירבי, ראש הקבוצה, „אבל אני חושב כאזרח צרפתי. אני יכול לחשוב כפי שאני רוצה. לא מפני שאני יהודי אני מגן על המדיניות הישראלית אלא כיוון שאני משוכנע שהיא צודקת". לא מפני שאני יהודי... לא מפני שאני יהודי... אלא מפני מה? מפני שאם תושמד מדינת ישראל מה יהא עתידו של העם היהודי הגם שהוא אזרח צרפת או אנגליה או ארה"ב. כן, פרופ' יקר, מפני שאתה יהודי!!!

כולם נחלצים להגנת דה־גול, כאשר הם נשאלים האם לדעתם הגנרל אנטי־שמי. „לא, אין הוא אנטישמי במובן של גזענות או כפי שאנו מבינים מושג זה, אך הוא יכול להשתמש גם באנטישמיות לשם ניצול מצב מסויים". בירבי: „הוא רק דיבר כך כדי להכין רקע לעמדתו ביחס למזרח התיכון. עלינו לזכור כי בצרפת יש חופש מחשבה ולא כל אחד חשב כדה־גול. הצטערתי לשמוע את נאומו, אך אני איני בקי בענינים פולי־טיים". האספקט הפוליטי, פרופ' בירבי נדחק כבר מזמן לקרן זוית ע"י הבעיה הקיומית של היהודי כיהודי.

כיצד הם מסבירים את עמדתו של ה־גנרל? לכל אחד מהם ק"ן טעמים. חלק מהם סבורים כי מדיניות הגנרל מושפעת בצורה מכרעת על ידי גורמים לא רציו־נליים ואי־אפשר גם כאן לעמוד על גימו־קיו הברורים. כדוגמא לכך הם טורחים להביא את מדיניותו כלפי ארה"ב ורצונו להרחיק את האמריקנים מן המזרח התיכון. אך גם אלה כחבריהם האחרים אינם מטי־לים ספק בעובדה כי לגורמים פוליטיים וכלכליים חלק בלתי מבוטל בהתוויית מדי־ניותו של הנשיא הצרפתי.

„אתם בישראל אינכם יכולים לעמוד על מהותה של הפילוסופיה הגוליסטית ממנה יוצא דה־גול. יש לו חזון על דמותה של צרפת וכיצד עליה להשפיע בעולם, ולאור חזונו זה הוא הולך. מדיניותו כלפי ישראל מושפעת גם היא מאידיאה זו. זוהי המדיניות של „האיש הגדול", אשר צרפת היא הערך העליון והיחיד בעיניו".

ציונות מרוככת

יש מהם התולים את השינוי במדיניותו של הגנרל ב„כפיות טובה" מס ויימת מצד ישראל.

העם הצרפתי לא הופתע במיוחד מדבריו של הנשיא. כבר שנים רבות חשים הצר־פתים כי האורינטציה של מדיניות החוץ הצרפתית היא פרו־ערבית. היה זה, לדידם, רק צעד קיצוני יותר ומוחשי יותר, ש־הוכיח בחד משמעותיות לאן מועדות פניו של „האריה הזקן". „הנוצרי הצרפתי לא ייחס חשיבות יתרה לנאום. רק כמה הוגים אנטישמיים ניצלו את הדבר בצורה מסויימת ועתונות ימנית קיצונית נבנתה גם היא מדבריו של דה־גול".

מהלך השיחה בין הישראלים לצרפתים תורגם סימולטנית מצרפתית לעברית ול־היפך ע"י אחד הסטודנטים. ערב קודם תרגם הפרופסור בירבי את דברי המנהל הכללי של האוניברסיטה, שנשא נאום ציוני לפני המשלחת הצרפתית. מספרים עליו, על בירבי, ספק ברצינות ספק ב־הלצה, כי הצליח ל„רכך" את ההרצאה הרוויה ציונות וכל פעם שמר אדלר הצהיר בחגיגיות כי על הצרפתים לעלות לישראל תרגם הוא ברוב נימוס כי באוניברסיטה לומדים אלפי סטודנטים.

לשיחה המשותפת ממנה הבאנו את דברי הצרפתים הוזמנו 150 הסטודנטים הישר־אלים, אשר השתתפו בשבת ההווי, ש־זומנה במיוחד עם בואה של הקבוצה. רק ישראלים בודדים המתינו בשעה 3.30 אחה"צ לצרפתים שבאו בהרכב מלא. ה־יתר העדיפו להשאר במיטותיהם או (חלק קטן יותר) לחזות במשחק הכדורגל, שנערך אותה שעה על מגרשה של קרית־אונו. מוטב אולי שהפורום היה קטן; מי יודע אם כתבה זו היתה נקראת על־ידכם ברגע זה אילו הופיעו הסטודנטים כולם.

פרשה מענינת אחרת היא כיצד הצטרף אחד הפרופסורים אל הקבוצה. אחת מן הסטודנטיות פנתה אל אותו מרצה והו־דיעה לו כי תעדר במשך שבועיים מ־שעורו כיוון שהיא טסה לישראל. הפרו־פסור לא הסתפק בהודעה שנמסרה לו ע"י תלמידתו וחקר בענין בדקדקנות. ב־סופה של אותה החקירה הודיע לסטודנטית כי היא לא תוכל להעדר משעוריו... הוא הצטרף לקבוצה!

אך לא על אלה באנו לספר, ולא על מטרתו של הביקור, שאינה רק ליצור קשר עם אוניברסיטת סורבון, אלא עם אק־דמאים יהודיים צעירים „אשר בעזרתו האדיבה של הגנרל" כפי שאמר אחד ה־מרצים בכלכלה „עשויים להיות לנו ל־תועלת רבה כאן בישראל".

אולם מטרתו של הביקור כפי שרואה אותו הפרופסור גיטון מתקשרת ישירות אל הנושא. „באנו הנה על מנת לפתח יחסי תרבות. המצב הפוליטי הוא מקשה, אך מצב פוליטי משתנה ואילו יחסי תרבות הם עניין לטווח ארוך יותר".

בסיומה של השיחה כאשר תמה סדרת השאלות והסוללות הישראליות פסקו מ־להמטיר את הקושיות שאלו הצרפתים שאלה, שהם בעצמם גם השיבו עליה: „האם מצב היחסים הנוכחי בין ישראל לצרפת הוא DIVORCE OU QUE־RELEE DE MANAGE.

(גירושין או ריב משפחתי)? והם השיבו, יותר בתקווה מאשר בפסקנות, ריב מש־פחתי. מדינת ישראל משתתפת בתקוותם־תשובתם זו.

דרך

הסטו׳ שסר ה. סמואל החליף לכבודו חליפה

— מאת: שולה לויטס —

„לרב אוקס נתתי סטירת לחי מצלצלת, וזאת כתמורה נאמנה לסטירת לחי אשר ספגתי ממנו כתגובה על אי־הכנת שעורי בית״.

אלימות? פרובוקציה? שערוריה רבתי?

אל דאגה. המכבד וה׳מכובד׳ אינם אלא... תלמיד שסרח וסטודנט המנסה להחיות נפשו ע״י מתן שעורים פרטיים. לשון אחרת: הרב ד״ר אוקס, אז — צעיר שחשקה נפשו בלימודים גבוהים, ומר י. לברטוב — תלמיד ׳פרחח׳ לשעבר.

ממשיך ומספר מר לברטוב: „הסטודנט האמור היה בא לביתנו ומנסה להרביץ בי תורה שמשום־מה סרבתי לקבלה. יש להניח שהסטירה הנ״ל לא היתה לשוא... מכל מקום, לאחר המקרה הזה לא דברנו שלושים (30!) שנה. יום אחד נפגשנו. היה זה לאחר עליתו ארצה הוא היה מורה בכפר הנוער הדתי, ואני הייתי קצין עליה מטעם ממשלת ארץ ישראל.

הפגישה התקיימה, לא פחות ולא יותר, לאחר הזמנה מפורשת מצידו של הד״ר אוקס, לבא לצ׳ולנט (חמין) שלאחר שחרית של שבת. נו, ומאז נשארה ׳הפרשה׳ כ־צימוק טעים — זכר לנעורים שחלפו. היום הוא הרב שלי בחוג הנוער הדתי ב„בית צעירות מזרחי״ ואף הזדמן לו לדבר אודותי בארועים שונים, בלי להתייחס לאותו מקרה...״

חמישים ושבע שנה גדושות פעלתנות וקוריוזים למכביר, אשר יכלו בגין רב־גוניותם ל׳אכלס׳ עולמם של תריסר אנ־שים — ולאו דוקא בצינעה. עלילות ב־זעיר־אנפין. דינאמיות סוערת המפרנסת פעילות ענפה ורצינית מחד־גיסא, ומעשי לצון ומשובה — מאידך־גיסא.

קומה ממוצעת. שער מאפיר, מסורק בקפידה. זקנקן מרובע, מאפיר אף הוא, משווה לפניו הדרה כל שהיא. משקפיים כהות נחות על חזהו הודות לפתיל ה־שחור המשתלשל מאחור. בכיס המקטורן מונח מונוקל הנועד ליצור רושם מסויים בשעת צורך.

הקשיש הצעיר ביותר

אולם דומה, שכל אלה טפלים, ודי ב־רמיזא להכירו — אפילו למי שאינו חכימא... כל אימת שהוא נראה בבנין המחלקה ל־פסיכולוגיה, כשהוא פוסע בזריזות האופ־יינית לו, מיד מסבים הסטודנטים ראשם ומחייכים: „הזקן שלנו״. אם בעת ההר־צאה נשמעת הערה מתמיהה, אשר מדרך הטבע צריכה היתה לגרום לזקיפת גבות, מהנהנים הכל בראשם לאות: ברור! שוב ׳נשך׳ נחש׳ את הסבא. יש המושכים בכ־תפם ומפטירים כבדרך אגב: „טרם פסו תמהונים מן העולם״. (אם להתבטא בצורה עדינה...).

„הקשיש הצעיר ביותר״, „השובב הזקן ביותר״, „ילדות ׳קשה׳ שהתבגרה בטרם עת״, „המוזר״, „הזקן המשונה ההוא״ — כל אלה אינם אלא קומץ זעום מים ה־כינויים שהתברך בהם אחד הסטודנטים הלא־צעירים־ביותר אשר עונה לשם י. לבר־טוב. וכל כך למה? דומה כי רוחו של עלם מלא כרימון נכנסה, בלי גינונים יתרים, למי ששנותיו עברו מזמן את ה׳עשרה״... ויצרה אישיות הטרוגנית מצו־דדת. תמיד תוכלו לראות לצידו סטודנט צעיר המעונין לשמוע „מה יש לזקן לאמר הפעם״. והוא אומר, ועוד איך אומר...

מי הוא, איפוא, האדם המסתתר מ־אחרי כל אלו?

„נולדתי בקלן בשנת תרע״ח (ותכתבי בבקשה תאריך עברי). אבא היה הצעיר מבין שבע־עשרה (17!) ילד. למדתי ב־ביה״ס לדוגמא של „הסמינריון למורים יהו־דים״ אצל הד״ר עמנואל קרליבך ז״ל. עברתי

יוסף (ג׳י) לברטוב בצעירותו

לבי״ס תיכון נוצרי, שכן בי״ס תיכון עברי טרם נוסד. להדגיש שעשיתי צרות אין צורך. כתלמיד? הממ... הייתי תלמיד רע ואינני חושב שיש מקום לשפורים. לאנגליה הגעתי במסגרת חלופי סטודנטים יהודים. אני עברתי לביתו של סטודנט אנגלי, והלה עבר לשכון בביתי שבאשכנז. (אשכנז ולא גרמניה. אחרי כל מה שקרה שם, שוב אינני קורא לארץ מולדתי ב־שמה המקובל כיום). בלילה הראשון ל־שהותי בבית בו התארחתי, ברחתי. למה, כשהרגשתי בצורה מאד מוחשית להקת ג׳וקים מתמקמת על מיטתי ובסביבתה — וזאת לאחר האגדות היפות אודות בתי פאר בהם עתידים אנו לשכון — נתקפתי בהלה וכל שאר תופעות המעוררות למראה יצורים מכגון אלה.״

סמואל הבן שלם מכיסו

„הייתי חבר באגודת הסטודנטים הנוצ־רים ונבחרתי כסגן ראש הסטודנטים הלי־בראלים. בעת שהותי באנגליה, כסטודנט, שימשתי כאחד מנציגי גרמניה בכנס עו־למי של נוער ליבראלי. אותה עת נערכה קבלת פנים אצל סר הרברט סמואל ואלה היו דבריו משראני: „מר לברטוב. שמעתי שאתה שומר מצוות. דע לך שאתה יכול לאכול בשקט.״

„היות והייתי צעיר בן תשע־עשרה, ולא היה לי נסיון בעניני סוסאיטי (חברה) ב־אנגליה, באתי בחליפה כשמסביבי שלוש מאות שישים סמוקינג׳ס. כשראה הרברט סמואל את מצבי הנמוך והאומלל הפקידני לדקות מספר בידי אשתו וביקש את סלי־חתנו. כעבור עשר דקות שב, כשאת מקומו של הסמוקינג שלבש מספר דקות קודם, תופסת חליפה פשוטה כזו שבאתי אני.״

מסכת הזכרונות הקשורה במשפחת סמואל לא תמה בזאת. בנו של סמואל דאג אישית למשכורתו עת שימש במשטרת פלסטיין, וכדי לשכנעו להמשיך בתפקידו העלה מש־כורתו לעשר לי״ש, שעה שכל חבריו לתפקיד נאלצו להסתפק בשש לי״ש בלבד. על זאת קיבל סמואל הבן נזיפה כדבעי מן ה׳ביג בוס׳ בבריטניה, ונאלץ לשלם את ההפרשים העודפים מכיסו...

לארץ הגעתי בחנוכה 1932. מיד עם בואי הלכתי לביתו של משה ולקר שהיה יהודי חרדי אנטי־ציוני, אולם סייע רבות ביד היהודים שבאו לארץ. מובן שקבלת הפנים לא היתה נלבבת ביותר והלה ציפה למטר בקשות לפרוטקציות למיניהן. אני ישבתי ושתקתי. ר׳ ולקר לא יכול היה שלא להביע תדהמתו: „אבל לשם מה באת?״ שאלני. „למסור ד״ש מאבא״ השי־בותי. על מענה זה לא הגיב הלה כדרכו וכעבור זמן קצר מצאתי מקומי בבנק עותומן. איזה מין פקיד הייתי? בדרך כלל הוצרך בעל הבית לחפש אחרי ולרוב ישבתי להנאתי באחד מבתי הקפה.״

הממונה השכור

ב־37 נכנסתי לשרות משטרת ישראל ע״י צו ההגנה והייתי קצין עליה עד חצי שנה לאחר פרוץ המלחמה. בזמן המלחמה העולמית השניה קיבלתי משרת פקיד ראשי לצנזורה של צפון א״י. המנהל היה אנטישמי מובהק ותכונה זו התבטאה יפה בהפליה לטובת המוסלמים. זכורני מקרה בו סירב להתיר ל־60 יהודים מתנדבים לשבות בראש השנה ויום הכפורים. לאחר שיחה טלפונית עם הרב שלי החלטתי לא לעבוד, למרות האיומים החוזרים ונשנים של אותו אנטישמי. משבצעתי את איומי, פנה הלה לשלטונות בבקשה לפטר אותי. הרב הרצוג והפרופ׳ שטרוך התערבו ב־ענין, וניתנה הוראה לתת לי... עליה ב־דרגה. הממונה הישיר עלי היה שכור לא קטן, ומפתח ה„ספ״ (קופה) נמצא תדיר בכיסי, וכך יכולתי לעזור לאנשי ה־משקים.״

מוכן להתקשר אפילו עם השטן

מסתבר כי העזרה לזולת הינה בדם אצל מר לברטוב ועסקנותו הציבורית משתרעת ת״ק פרסה על ת״ק פרסה: חבר בהנהלת יערות הכרמל ומנהל מאבק עם שר ה־פנים לקבלת התר לבנית פארק בשטח זה. נותן שעורים פרטיים באנגלית לא־סירים: „רפאל בליץ, שמעת עליו? ועוד כל מיני סרסורים, פושעים, גנבים וכן הלאה. הם מאוד מתענינים בזה וצריך לעזור להם״. חבר במלר״ז „ואם זורקים בבוקר את הפחים הריקים אני מיד כותב לראש העיר!״. וחוץ מזה... הוא מרכז תלונות ביחס להתנהגות לא הוגנת של שרותים ממשלתיים. יועץ ל„מונומנט יו־דאיקה״ (חברת מחקר גרמנית) וחושב על הגשת מועמדות לכנסת: „אני בטוח ש־אהיה חבר כנסת. יש לי אמביציה להיות שם מאחר שאני חושב שיש בידי לעשות משהו למען היושר והצדק, וזאת אני מוכן לעשות אפילו עם השטן״. („וכוונות מוטב שלא לפרש בהרחבה...״).

ולמעשה הדרך אינה ארוכה, שכן לפני זמן לא רב שימש כ...סגן ראש העיר. הא כיצד?

„הו! כל עת שהוצרכתי לפלוני, הייתי אומר לו: „אתה משוחח עכשיו עם סגן ראש העיר״ ומיד לחשתי על אזנו „ה־מיועד״.. את האמת לאמר — נפלתי בפח. בתקופת הבחירות לראשות עירית ת״א נהגתי לסעוד במסעדתו של רפאל הלפרין. הלז התחיל להתידד אתי והזמיני לראותו בפעולתו בשכונות העוני. הלכתי לאותו מקום והרושם היה עצום. כולם חיבבוהו וקבלוהו בתשואות סוערות. עד כדי כך הגיעה ההתלהבות, שאת שמו של רפאל הלפרין ראיתי מתנוסס מעל כל רקלמה לצידו של שם בעל העסק, ביהח״ר וכיו״ב. הלפרין ניסה לשכנעני ש׳ארוץ׳ איתו לבחירות. נראה שלא הייתי בתוך הענינים ולאחר הפצרות מצידו — נעתרתי. למען המטרה מוכן הייתי ל׳רוץ׳ אפילו עם ה..״

מקורי? — לאו דוקא!

„עכשיו אני חושב להקים עם רב צעיר וחתיך (לידיעת המעונינות) מבצע S.O.S דוגמת השרות שקיים בארצות הברית. אם מישהו רוצה להתאבד, הוא פונה אלינו יום קודם — רצוי, ולאו — מינימום מספר שעות קודם לכן, ואנחנו מזמינים אותו לבא אלינו (ברצינות נחושה), נותנים לו כוס קפה ואולי עוגה, והוא משוחח איתנו

והיום, שוב בצעירותו ליד בית הכנסת אחוד שיבת ציון

הסטודנט המובוגר ביותר באוניברס׳

יוסף ג׳י של הקמפוס

על מה שמעיק עליו. אנחנו מרגיעים אותו ואולי שולחים אותו לפסיכיאטר מוסמך. (מתעורר ונזכר) גם יומן יהיה, בו ירשמו כל המקרים אבל בלי שמות, ללא כל שם! זה לא!" וכאילו מטבע הדברים, מיד הוא ממשיך לספר אודות פעילותו כמנהל ישיבת רשב"י „שלא ע"מ לקבל פרס".

מחזיר לדה-גול כרטיס קברה

לדידו של מר לברטוב, העולם רחב־ידיים ומגוון כ„מים לים מכסים". ואם ה־עולם מציע לך, מדוע לא תשלח יד ותקח?

כבדרך־אגב הוא משליך לעברי: „יש לי קורנספודנציה עם צ׳רצ׳יל, דה־גול ו־עם אדנאור". על צעדיו האחרונים של דה־גול הוא מגיב, כדרכו, בדרך מקורית: „אני כותב לו בעברית שאני מחזיר לו את כרטיס הקברה ששלח לי. למה ב־עברית? מה יש? אם אני נותן את מכת־ביו בידי מתורגמנית, מדוע לא יתן הוא את מכתבי בידי מתורגמנית?"

אודות מה התכתבת עם צר׳צ׳יל?

(ממשיך כלא שומע) „כתבתי לאליזבת ולצ׳רצ׳יל בשם ישיבת רשב"י וקיבלתי מידם תרומה נכבדה. בכלל, אפשר לאמר שאני „סחבן" מצ׳רצ׳יל. עם אדנאור התכתבתי אודות אנטישמיות".

כיצד מסתדר אדם אחד עם כל הבוקה והמבוקה הזו? „נו ברור! יש לי שתי מזכירות. אחת לעברית ואחת לאנגלית". לבד מכל הנ"ל, עליהן להשתלט על זרם המכתבים הבלתי־פוסק של כל שרי הממשלה „אפילו השמאלניים ביותר".

ואחרי כל אלה, עוד יש לו זמן להתבדר כדבעי: „בערב יום כפור בחרו בו כמלך אוניות „דן" על האניה „בילו". זה כנראה במקום לבחור במלכת יופי!"

כמעט ושכחתי כי לפנינו סטודנט: — איך הגעתי לאוניברסיטה? זה מתחיל כך: ישבתי לפני 3 שנים באשכנז, כיועץ ל־„מומנט יודאיקה", ויום אחד קראתי ש־אוני׳ קלן סירבה לקבל 5000 מועמדים לפקולטה לרפואה. אגב: פעם הגרמנים שנאו את היהודים, היום הם שונאים את עצמם. המועמדים היו תושבי קלן. כשקראתי מודעה זו, כתבתי מכתב שכולו חוצפה ועז־רוח אל הרקטור בלשון מעין זו: „בניגוד לך נולדתי בעיר זו והנאצים בזמנו, לא נתנו לי ללמוד מה שרציתי, היינו: רפואה. מה דעתך? האם אותי אתה מוכן לצרף?". ברור שכוונת המכתב לא היתה רצינית ולא היה עולה על דעתי במקום זה שהוא בבחינת ארץ גזרה לגבי. התשובה שהתקבלה היתה חיובית, והמצב היה מגוחך". משם הגיע ׳אכספרס׳ ל„בר־אילן" ו„מכיון שכאן לא היתה רפואה החלטתי להתחיל עם פסיכולוגיה. אני מקוה שתהיה פקולטה כזו, כי צריך להוכיח לעולם שבמסגרת ההלכה אפשר ללמוד רפואה".

אדם משונה, אך נוח לבריות

את הסטודנטים הוא מגדיר כ„נחמדים" בחביבות יתירה, הוא הדין ביחס למרצים. הוא מזכיר קוריוז נעים: „סגן ראש המחלקה פתח סדרת הרצאותיו לפני 180 סטודנטים בזו הלשון: „בקר טוב לכם ולסטודנט הצעיר והנחמד ביותר שלי". על ה׳חלונות הגבוהים׳ הוא מעדיף לעבור ב־שתיקה.

אין צורך להזכיר, כי לפני בחירות הסטודנטים בקשוהו להגיש מועמדות ול־שון התעמולה היתה כדנן: „מי שרוצה ציון טוב יבחר בלברטוב".

כיצד תגדיר את עצמך מר לברטוב? „אני מסוגל, באופן פתאומי, לטוס בעוד שעה לארה"ב. אפשר לאמר שאני אדם משונה אך נוח לבריות כל אימת שאני רוצה בכך. אומרים גם שחוש ההומור שלי מפותח ביותר. רק אנשים הקרובים לי אומרים: „מתי שאתה מדבר ברצינות וצוחק אתה יכול להיות ליצן ומחלק מוסר". רק חלק קטן צוחק על חשבוני. הרוב באים להתיעץ ואני משתדל לעזור. אצטט, אולי, את דבריו של הרב אושפזאי שאמר את דבריו הבאים בעת חגיגת הבר־מצווה של בני: „אני מדבר רק על ר׳ יוסף (הוא מר לברטוב — ש.), זה שהולך עד סוף העולם אפילו יקנה לו אויבים".

ולא יפלא, איפא, שעם בואו לנפוש בהולנד, הונף לכבודו הדגל הישראלי, החמישי, המונף אך ורק לכבודם של אנשים רמי־דרג, וכעבור שעה קלה הוצף בית־המלון עשרות יהודים שבאו ללחוץ ידו. ואף לא יהא מוזר לשמוע, כיצד מזמר מר לברטוב זמירות שבת, בצוותא עם סטודנטים יפניים.

לגבי דידו של מר לברטוב אין מקרים יוצאי־דופן, כל המוזר בעינינו, טבעי לגביו.

אפילו תלונה לשר הדאר, בדבר מונה הטלפון שהורה על 6000 ספרות, מוגשת בנוסח: „ויקרא שמו בישראל ספר ישעיהו".

כתובת מכסא תזעק!

— כתב: מ. מנחם —

לא, אין צורך להצטער אם החמצת את תערוכת הסוריאליזם שהתקיימה זה לא מכבר במוזיאון תל־אביב. ואפילו אם אתה חובב אמנות נלהב ו„פספסת" משום מה תערוכה זו, אל לך לקחת את הדברים יותר מדי ללב. כל שעליך לעשות הוא רק... להתכופף קמעא קדימה ולהציץ אל גב הכסא אשר לפניך.

תערוכה סוריאליסטית מתמדת מתקיימת באוניברסיטה החל מכיתות הספריה וכלה ב„כפים". ובכלל, בא נדבר „דוגרי" — האם ראית פעם כסא חלק באוניברסיטה!? האם ראית פעם משענת ללא ציור או סיסמא? אם נתקלת בכסא חלק, משמע שזקוק אתה, ידיד יקר, למשקפיים. ולא סתם — אלא משקפיים בעלות מספר גבוה...

מכל מקום, ראוי לתהות פעם על קנקנם של הציורים והרישומים המופיעים על הכסאות, הקירות ושאר המקומות העשויים לשמש כן לסופרים צעירים המעדיפים כתיבה על עץ נטול נייר.

על אחד הכסאות בכיתה, בינות לשרטוטי סרק מופיעה הכותרת — יעקובובסקי בובסקי והקולונל. מה ענין יעקובובסקי לאוניברסיטה אפשר אולי עוד להבין אבל הקולונל, כיצד הוא הגיע לכאן? יתכן גם שסטודנט חזה במועדון הסרט הטוב בסרט זה והתרשמותו היתה כל כך עזה עד שבחר להביע הערצתו לסרט זה על גב הכסא...

ליצן עם מגן-דוד

סטודנט חסר כל חוש רציני לציונות, מין טיפוס שהושפע ע"י ציורי ההסתה הערביים, הנציח גם הוא משהו מכתב ידו הציורי על גב משענת היד של אחד הכסאות. ליצן עליז ועל ראשו מגן־דוד... פסיכולוגית שנשאלה על מהות ציור זה השיבה לאחר עיון מדוקדק כי בכך רוצה להביע הסטודנט את התיחסותו הלא־שלילית לממשלה. אין זו ממשלת ליכוד אלא ממשלת ליצנים...

אך לא כל יום פורים. בחדר אחר כ/4, מצויר בקווים עבים ועזים לב חצוי חץ. בקצהו העליון של החץ רשומה האות רי"ש ובקצהו התחתון אל"ף. אכן, רי"ש יקרה, כולנו שותפים לאהבתך העזה את אל"ף החמוד. מי יתן ונזכה לרקוד בשמחתכם (אבל מה אשם הכסא?)...

מסתבר, שרבים מן הלומדים בכ/4 הם תלמידי שנה א׳, שאם לא כן כיצד אפשר להסביר את הכתובת: חיים אוהב את שרה שנה. שהרי, כל סטודנט רציני משנה ב׳ ואילך לא יציין את השם המפורש של בחירת לבבו האורגינאלי. כך או אחרת כדאי לזכור שחיים אוהב את שושנה.

כסאות מספרים על רומן

אנשי המחלקה לספרות זוכים מפעם לפעם להיות רואי חשבון. הנה כי כן בחדר 128 נכתב בלע"ז על אחד הכסאות כי A+V ± V+A. מסקנה משונה מאוד. ואולי נכתבו הדברים רק כדי לערער את ידיעותיהם המעטות בלאו הכי של אנשי ונשי הספרות?...

הקטע הבא מיועד בעיקר לאנשי הפסיכולוגיה.

על הקיר מצויין עץ עב גזע, נחש נוראי כרוך עליו ותפוח עץ טוב מראה מצוייר ליד הנ"ל.

למרות, שידיעותינו בפסיכולוגיה המוגיות מאוד נוכל רק לנחש כי המצייר הינו, כנראה, סטודנט לתנ"ך ולא בחור שנכשל בפיתוי מסויים. כיוון שעץ פלוס נחש פלוס תפוח שווה ל„ברוך" רציני...

אולם עיקר עבודתם של הפסיכולוגים חייבת להתייחס לצרור ציורי הקיר המופיעים בריחוק של כעשרים סנטימטר מאותו רישום תנ"כי. כאן מונצחת דמותו של דב בגודל טבעי, מתחתיו ציפור פורשת כנפיים, מתחתיה מספר פרחים שעל אחד מהם עף פרפר בעוד שפן או ארנב מציץ אל שרשי הפרחים. מתחת לפרחים יונת שלום ועלה זית בפיה. חותמת את סדרת הציורים פני נערה במסגרת ולידה כתובת באותיות של כותרת ראשית בעתון ספורט — עפר בן דוד.

אהה! מה תאמרו לזה?!

אפשר כמובן להניח שכאן מקופל רומן שלם. אך הקיר מחכה עדיין לפרשן הגואל או, אולי, לסיוד הגואל. אם לא ראיתם עדיין פ/20 רבותי.

הנערה עם הקרחת

הרישום הנפוץ ביותר על גבי הכסאות הוא ציור מגן דוד, עגולים לאין ספור, הספרה 8 מחוברת לספרה 8, מחוברת לספרה 8 — וכך עד סוף הכסא.

בחדר 12 מצאנו סופסוכסא (תרגום: סוף־פסוק הרשום על כסא) מעניין: „אל תטרח לקלוט — ממילא אתה סתום". החרוז של אמרה זו קצת צולע אבל התוכן! ניחא ליה לאותו סטודנט החפץ להנציח את מוטו־חייו או אוטוביוגרפיה קצרה, אך דוקא על הכסא?

חדר האוכל תורם אף הוא את תרומתו לענין, כשעל אחד הכסאות מצאנו לאמור: „כמה טוב לאכול ארוחה

כשזבובים מתבשלים מעל ראשך".

על פי הציורים והרשימות קשה לקבוע אם לפנינו אמן או אמנית. מכל מקום, לגבי „נושא" אחד אין ספק.

בנות לא מעטות משתעשעות בהרצאות משעממות בציור „אופנתי", הלו־הוא ציור פני נערה אידיאלית. אף סולד ע"פ מיטב שבועונ׳ הקולנוע, פה קטן וחמוד וסנטר קטן יותר וחמוד יותר. רק לגבי התסרוקת חלוקים הציורים. ובחדר כ/5 נתקלנו אפילו בנערה עם... קרחת. איכאדאמרי, שההרצאה נסתיימה לפני שהיה סיפק בידי הציירת ל„הלביש" את נערתה בשפעת שיער, ואיכא דאמרי שיש כאן נקמה אישית...

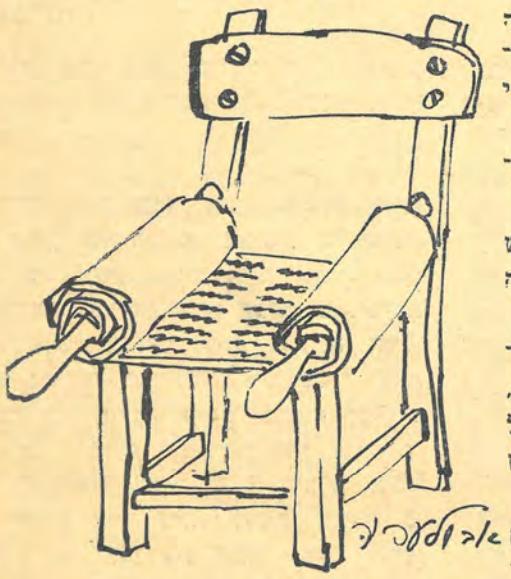

פרשת בתי-השימוש

כסא השכן לנערה הקרחת משמש פה לזעקתו של הסטודנט כלפי מישהו בלתי מוגדר. אידיוט!! לך נחש מיהו אותו אידיוט בעל שני סימני הקריאה. אולי כולנו?

פרשה נכבדה אחרת, היא פרשת בתי השימוש. לפני זמן לא רב עוד התנוססה מן אחת הקירות קריאה חסרת בושה ומוסר המרמזת על חולי נפשי ו/או גופני מסויים של הכותב. אולם זוהמה זו נמחקה כעבור כמה זמן.

עתה, חלקים קירות בתי השימוש מכל כתובות וקריאות. מן הסיור־ציור שערכנו, הסתבר כי בויטראז׳ים הסטודנטים אינם שולחים את עטם עדיין. אך מי יודע מה ילד יום...

אגב, כנראה שהרעיון של תבליט הקיר על הספריה הוא „קונטרה" אמנותית לכל חובבי הציור למיניהם, שהרי התבליט כולל בתוכו גם ציור וגם אותיות.

מכל מקום ברור כי כשרון הציור וכתיבה של הסטודנטים שאינו בא לביטוי במחברות דורש את שלו. וכנראה גם הכסאות תובעים את שלהם. ואולי מרמזים הרישומים כי על האוניברסיטה לפתוח גם מחלקה לציור, או אולי להושיב את הסטודנטים על הדשא. אך עד אז הבו לנו כמה פסיכיאטרים.

החוקר הדתי מקיים מצוות למוד תורה לשמה

ד״ר גילת, מרכז המחלקה לתלמוד

אני מדבר על הוראת מקצועות הקודש מתוך ראית תלמוד לנגד עיני בלי לנגוע בשטחים אחרים של מקצועות קודש, כגון: תפילה ותנ״ך.

אשר לשאלה הראשונה: איננו רואה הבדל בין הוראת מקצוע התלמוד באוניברסיטה ברא־אילן לבין הוראתו באוניברסיטה אחרת. בכל אוני׳ העוסקת בחקר התלמוד מבחינה מדעית רואים את הבעיות הפילולוגית, ההיסטוריות והביקורתיות כנקודת מוצא של המחקר ודברים אלה משמשים נקודת מוצא גם אצלנו.

אם יש הבדל הריהו נובע מן המהות השונה של התלמידים. התלמידים אצלנו הם בעלי רקע ישיבתי מובהק ובעלי גישה אמונתית־מסורתית. יש תקופה מסוימת של עמות בינינו לבין אותם התלמידים **וזה מחייב אותנו לגלות לפניהם את הרקע העיוני הדתי למחקר התלמוד.**

לדעתי, אין בכל מחקר התלמוד מכל הבחינות האמורות (פילולוגית, היסטורית והשוואתית) שום דבר הפוגע בעיקריה של האמונה או במסורת. את ראשיתו או את יסודו של המחקר התלמודי יש לראות במקורות התלמודיים גופם. התלמוד מבחין הבחנות פילולוגיות של מקורות שונים ומעלה בעיה של שכבות שונות ומקורות שונים של בדיקת נוסחאות. כ״כ הוא מעלה את בעית ההשתלשלות ההיסטורית של מושגים הלכתיים וגם של תופעות הלכתיות. **בראש ובראשונה אין המחקר התלמודי מתבסס על מקורות מבחוץ אלא מנסה לבסס עצמו מתוך תוכו של התלמוד עצמו.** לכן כאשר החוקר הדתי יכול להגיע לבירורו הנכון של הטכסט התלמודי או להבהרתו של מושג הלכתי מתוך השתלשלותו ההיסטורית הריהו מגיע להבנה יותר עמוקה וחודר לאמיתה של תורה ולעומקה.

ודאי, שאיש הישיבה רואה את אותו הטכסט כנתון על צורתו ואופיו הן מבחינה טכסטואלית והן מבחינה היסטורית. הוא מקבל את כל הנדפס באותיות רש״י כהלכה למשה מסיני ואין לערער אחרי הכתוב, בו בזמן שהחוקר בודק את הטכסט הנתון

באיזו מידה הוא מקורי, מדוייק ונכון. דבר זה בא לידי ביטוי גם בדרך למוד התורה. הישיבה מדגישה את האחרונים ואילו החוקר פונה למקורותיה של ההלכה וליסודותיה ומעלה את דיוקם ומסורתם של הדברים. ודאי, שאפשר להגיע, ע״י עיון במקורות למסקנה, שיש אחרונים, שטעו בהתיחסות לטכסט קדום שהוא, למעשה, טועה. **אבל בו בזמן שאיש הישיבה העוסק במקורות רואה לעצמו לעסוקי שמתתא אליבא דהלכתא** (לסיק פסק הלכה כדי לדעת כיצד לנהוג הלכה למעשה) **הרי החוקר התלמודי מתעלם כליל מן הבעיה הזו ורוצה רק להבין או לחדור לפירושה של ההלכה ולהבנתה.** משום כך באשר לפסק ההלכה נמסרה ההכרעה לסמכויות ההלכתיות המקובלות היכולות להכריע על־סמך הנתונים שבידיהם.

גם ראיית המקורות הספרותיים והתלמודיים לא כתופעה בודדת יוצאת דופן בעולם שבה היא נוצרה אלא כפועלת מתוך זיקה לעולם הסובב אותם מאפיינת את החוקר לעומת איש הישיבה.

ודאי, שהחוקר עומד לפני קשיים הן מבחינה מתודית והן מבחינה דתית. כל אחד מאתנו רגיל להתיחס למקורות כנתון, שאין לחקרו אלא ללמדו כדי להסיק ממנו הלכה למעשה וברגע שהוא נתקל בתופעות, שאינן הולמות את המסורת בה חונך, הוא מתמודד עמם מבחינה רגשית לפחות. גם מבחינה ציבורית יש קשיים רבים. החוקר רואה עצמו, מחד גיסא, כממשיך מסורת של לימוד תורה וחקר התלמוד, אבל, מאידך גיסא, זוהי המשכיות בצורה שונה מן המסגרת ה„רשמית״ והמקובלת. **החוקר הדתי רואה לעצמו שליחות או אפשרות להביא את דברה של היהדות כלפי הצבור הרחב בצורה המובנת לו משום שהוא נחון באותם הנתונים ההשכלתיים ובאותה ההבחנה ההיסטורית, שהיא בימינו נחלת כל אדם מודרני.** החוקר התלמודי מתוך שהוא רואה את זיקתה של ההלכה לסביבה בה היא נוצרה ולעולם שסבב אותה יודע לבחין בין דברים שהן יסודיים ועיקריים לבין דברים שהם יצירי תקופה מסויימת ויכולים להשתנות, ואילו כאשר הכל מתקבל כנתון אין יכולת הבחנה בין עיקר לטפל ובין יסודי לגלוה.

באשר לשאלה ג׳: אין המדען הדתי או חוקר התלמוד בא לחקור את נושא אמונתו. האמונה נתונה ואני עוסק רק במקורות, במונחים או במוסדות הלכתיים. משאלתו של החוקר היא לאמיתה של תורה. **ככל שאחקור יותר הרי אני מקיים את המצווה של לימוד תורה לשמה. גם באוניברסיטה אדם מקיים, לדעתי, את מצוות לימוד תורה כשם שהוא מקיים מצווה זו בדרך אחרת של לימוד.**

איננו סבור, שחקירת המקורות התלמודיים, או הספרות הלימודית והרבנית מעידה על חיפוש של תחליף לדת גופא, יתכן שיש בכך מן האמת לגבי ראשוני החוקרים. ודאי, שבחקירת הדת או תופעות דתיות (מיסטיקה, אלוהות) יתכן שזה ישמש גם כערך רוחני שצריך למלא משהו שחסר, אך גם כאן אין זה הכרחי. אצל חוקר, שעומד גם על הבסיס של היהדות הדתית הרי עיסוקו הוא לשם הבנת המקורות הרוחניים־העיוניים של התורה.

בימינו, היחידים היכולים ליצור הבנה לתורה ולמצוות בצבור הכללי הרי הם בני אותו ציבור, שחונך על הבנת התלמוד וההלכה מתוך גישה מדעית. מבחינה זו בני הישיבות אינם מכירים את הבעיות. מתוך העיסוק במקורות עולות לפניך בעיות המציאות, שגם המקורות שלנו מתלבטים בהם. איש המדע רואה את החלק הגדול של ההלכה, כמתמודדת עם שאלות, שהתעוררו מפעם לפעם, ואת התשובות, שנתנו במשך הדורות. מכאן הוא יכול להבין מהם דרכי הפתרון שיש להשתמש בהם גם בדורנו אנו. מאידך, כיוון שאין הוא מוסמך לפסוק הלכה ולהורות למעשה הריהו רואה עצמו כמי שיכול להנחות, לכוון ולהפנות את תשומת לבם הן של החוגים יודעי ההלכה והיושבים על מדין והן של הצבור הזקוק לתשובותיהם להורות את הדרך אשר ילכו בה.

המחקר המדעי־הדתי מקצועות

חקירת אמיתות הדת היא חובה דתית

הרב ש. ב. אורבך

תחילה לעצם השאלה אם הפילוסופיה היהודית נכללת במסגרת לימודי הקודש או לא. כי במובן מסויים ספרי הפילוסופיה היהודית אינם נחשבים לספרי קודש, כפשוטו של דבר — לרבות „מורה נבוכים״ להרמב״ם ו„הכוזרי״ לריה״ל. יש שמתנגדים להם ומתייחסים אליהם בשלילה. להרמב״ם היתה אפילו התנגדות גדולה בגלל הפילוסופיה שלו. אבל במובן הרחב של המילה אפשר לראותם כספרי קודש, משום שהם באים לפרש את התורה ולהקנות

לה משמעות ראציונליסטית. ויש לנו כלל גדול שכל מה שבא לפרש את התורה הוא כתב קודש, בתנאי שיש נאמנות מלאה למסורת, קבלת העקרון של תורה מן השמים וכו׳.

ולעצם השאלות המוצגות, הן רחבות ומקיפות ביותר ואפשר לכתוב עליהן ספרים, אבל אני אסתפק במתן תשובות קצרות.

לשאלה א׳. לא אוכל להגיד מה יש באוניברסיטאות אחרות. די לי אם אציין **שבאוניברסיטה דתית קיימת הזדהות עם הכתוב בספרי הקודש ויש יחס של יראת כבוד למקצועות הקודש.**

לשאלה ב׳: שניהם, איש הישיבה והחוקר הדתי, מתכוונים לאמיתה של תורה.

המחקר המדעי של כתבי הקוד
דתית. הקמתה של „בר־אילן״ רק
אפיקים חדשים ואפשרויות חדשות
איש־המדע־הדתי פונה אל הטכסט
המדע־החילוני.

לברור הבעיתיות שבמחקרים וב
דתית, פנינו אל מרכזי שלושת המ
אל **ד״ר סימון**, מרכז המחלקה ל
לתלמוד ואל **הרב ש. ב. אורבך**
את הוראת הפילוסופיה היהודית.

שאלנו אותם ארבע שאלות:

**א) האם יש שוני בין הוראת מ
הוראת מקצועות אלו באוניב**

**ב) מהי נקודת המוצא השונה
הדתי ושל איש הישיבה העו
זה מציב לפני החוקר מבחי**

ג) מהי העמדה הנפשית של המד
והאם יש לו איזו משאלת

**ד) האם אין חקירת הדת באופן
(שהרי בעצם היותה אוביקט**

נוסף לאלה שאלנו את **הרב**
לדעתם, על בעיה זו, בלי להציג ל

הראשון מתעניין בעיקר בצד הדוגמאטי
שלה, בהלכה כמות שהיא, והשני —
בצד ההיסטורי יותר, בהתהוותה. **אם
שניהם עוסקים בתורה לשם שמים,
איננו רואה כל קושי: לא דתי ולא
ציבורי.**

לשאלה ג׳: אין שום אדם פטור ממש
אלת לב. לכל אדם יש משהו היקר לו
ואין זה מונע ממנו לחקור את הנושא
האהוב עליו. אמנם נאמר „האהבה מקל
קלת את השורה״ אבל לעיתים דווקא ה
אהבה ויראת הכבוד לנושא, כגון של
המדען הדתי לנושא אמונתו, מחדדת את
ראייתו לראות את הנושא מכל האספקטים
הרציונאליים והאי־רציונאליים, בעומק ש
בהם.

לשאלה ד׳: על שאלה זו כבר עמדו כל
הפילוסופים העבריים. וכך, למשל, רבנו
**בחיי העלה את הרעיון שלא רק
רשאים אנו לחקור באמיתות הדת
אלא חובה עלינו.** חובה דתית
חובת הלב הראשונה. **המגמה של הח
קירה בשביל המדען הדתי, להפוך
את אמונתו לדעת מבוססת נותנת
לה בסיס מדעי רחב. היהדות אין
לה לברוח מן הדעת הנכונה, היא
מוצאת בה עזר רב.**

ם של
ג הקודש

לא התחיל עם יסודה של אוניברסיטה
עבירה את הבעיה למשור אחר ופתחה
פני המחקר המדעי במקצועות הקודש.
דתי בדרך אחרת משפונה אליו איש־

ראתם של מקצועות הקודש באוניברסיטה
חלקות העוסקות במחקר כתבי הקודש.
תנ"ך, אל **ד"ר גילת**, מרכז המחלקה
המרצה במחלקה לפילוסופיה והמרכז

קצועות הקודש באוניברסיטה שלנו לבין
סיטה אחרת, אם ישנו שוני כזה, מהו?

ל חוקר האוניברסיטה העוסק בטכסט
ק באותו טכסט, ומהם הקשיים ששוני
ה מתודית ומבחינה דתית?

ן הדתי, הבא לחקור את נושא אמונתו,
ב בחקירתו זו?

מדעי מעידה על יחס של שניות אליה!?
מחקר, היא כבר מניחה ערכים אחרים).
כ. פ. טכורש ואת הרב שמעון כץ
יהם שאלה כלשהי.

הנוסף לא יסחור את הברור

הרב שמעון כץ

על המטרה והתועלת במחקר: ידוע על נחום סוקולוב שהיה תלמיד ישיבה ש־

הפך למשכיל. והוא אמר כך: מתי שלמדתי בישיבה ידעתי מה אביי ורבא אמרו. אח"כ

החקירה של איש המדע אינה תלויה באמונתו

ד"ר א. סימון, מרכז המחלקה לתנ"ך

אפתח בתשובה מצורפת לשאלות השלישית והרביעית. היותו של אדם דתי פירושה, שהוא מאמין בדברים מסויימים. אמונה זו, בין שהיא קודמת לחקירה המדעית ובין שהיא תוכפת לה, הריהי בלתי תלויה בה. היותו של אדם חוקר פירושה שהוא מעמיד כל דבר לבדיקה מתוך שאיפה ליתר אינפורמציה, מכאן, ולאימות נסיוני ראציונלי, מכאן. נוכח אי הרציונאליות של מושאי האמונה רב הפיתוי לנסות ולאמת גם אותם בעזרתו של מראה העינים. ברם בפני פיתוי זה קל לו, בדרך כלל, לחוקר הדתי לעמוד כאשר הוא יודע שה' אמר לשכון בערפל **ושלפיכך הקפדה יתירה על הגבול, שבין הניתן לה־שגה ומה שמעבר לה, חיונית קו־דם כל לאמונתו.**

הווה אומר, ש„חקירת הדת" מעידה אמנם על שניות, אך זו אינה נובעת בהכרח מדבקות ב„ערכים חילוניים". מקורה בספק שהוא מסימני ההיכר המובהקים של האדם ושבתור שכזה הינו בלי ספק גם קטגוריה דתית. ריבם של אברהם אבינו, ירמיהו ואיוב עם שופט כל הארץ מעיד על כוחה המקדם של השאלה הכנה. רעי איוב לא לקו אמנם בשניות, אך דעתנותם המדומה מנעה בעדם מלהגיע אל דעת ה'.

לנוכח הקושיות הרבות והקשות, שהחקר הבקורתי של כתבי קדשנו ושל תולדותינו מציג בפני מי שאיננו עוצם את עיניו מראות, ברי שהחוקר המאמין משתוקק למצוא תשובות שתפגנה את המתח האינטלקטואלי־האמונתי שבו אנו נתונים. מתח זה פטורים במידה זו או אחרת הן ראש הישיבה, הרואה את עצמו פטור מלהתמודד עם ממצאים אלו שהורתם מחוץ לכתלי בית המדרש, והן איש המדע החילוני שאין לפניו אלא מה שעיניו רואות. מתח זה יכול להיות פורה ומפרה כפי שהוא גם יכול, חלילה, לנוון ולשתק.

יסודה של אוניברסיטה „בר אילן" הינו אחד הביטויים המובהקים לאימונם הגובר והולך של חוקרים דתיים, שמתח זה הינו במידה רבה פרי פיתוחם הנפרד והמבודד של לימוד התורה מכאן ושל החקר המדעי מכאן, ושהפגשתם תחת קורת גג אחת תביא ברכה רבה לשניהם כאחד.

חוקר חילוני מתייחס אל כתבי הקודש מבחינה עקרונית כפי שהוא מתייחס אל כל יצירה ספרותית אחרת. לעומתו רואה איש הישיבה בכתבי הקודש את דבר ה' כפי שהגיע לידינו דרך אחד מצינורות ההתגלות. גם אנו באוניברסיטה „בר אילן" מתייחסים אל המקראות כאל דברי אלוקים חיים, תוך הכרה ברורה שבאשר הם מופנים אל אוזן אנושית הרי חלים עליהם חוקי הדקדוק ונוהגי הסגנון; ובאשר הם מועלים על הכתב מסורה העברתם מדור לדור בידי בני אדם. תפיסה מורחבת זו של כללו של רבי ישמעאל „דברה תורה בלשון בני אדם" מחייבת אותנו לעסוק באורח שיטתי במקצועות־עזר מרובים לשם שחזור מכסימאלי של השעה ההיסטורית שבה נאמרו הדברים לראשונה, ושל לשונו של הדור שבלשונו ובמושגיו דבר הכתוב. בשנות לימודיהם הראשונות מתקוממים מרבית תלמידינו נגד עיסוק ממושך זה במקצועות־לוואי, לפי שהם חוששים שיש בהן כדי להרחיק אותם מן העיקר ולהמיר את התורה בנושאי כליה. ברם, אנו משוכנעים שזו הדרך היחידה להגיע אל פשוטו של מקרא, **ושעצם הדבקות בפשט מוטלת עלינו כחובה דתית. בדור כדורנו שמעיינות הדרש־היוצר נדלדלו, אין לך דרך לחשוף את בשורת הכתוב וצוו בעבורנו בשעה זאת, אלא ע"י חתירה אחר אמיתו של הכתוב.**

אמור מעתה שאין אנו מפתחים או שוקדים לפתח באוניברסיטה שלנו „מדע דתי", פשוט מפני שאין דבר כזה בנמצא. המתודה המדעית אחת היא ואין בלתה, ומה שהוכח באמצעותה או שהוא נכון או שאיננו נכון. ייחודה של הוראת המקרא אצלנו הנה, אם כן, אך ורק בהנחות היסוד שבטרם־חקירה. ברור שחוקר המאמין בהתגלות ה' לברואיו יגיע באמצעותם של אותם כלים מדעיים למסקנות אחרות מחוקר הכופר בה. **אך הקשיים האמיתיים העומדים בפנינו אינם כרוכים בהנחות היסוד שאי־אפשר להוכיחן, כמות שאי אפשר להפריכן, אלא בסתירות הקונקרטיות שבין תוצאות החקירה המדעית לבין גופי מסורת ישראל.** כשעולה בידינו ליטול מעוקצן של סתירות אלה מבלי לעשות שקר נפשנו, כמאמינים וכחוקרים גם יחד, אנו חשים שאנו צועדים באור הנכון. אך גם כאשר אנו שרויים בתוכי מצוקת הקושיה, שלא יכולנו לה, אנו משוכנעים שגישתנו נכונה היא ביסודה באשר האמת היא אחת וחותמו של הקב"ה אמת.

המחקר צריך להיות רק פרפראות

הרב כ. פ. טכורש

מי שרוצה להתמחות בתלמוד הולך לישיבה גבוהה ולא לאוניברסיטה, אבל אין גדר ואין סייג ללימוד התלמוד. ישיבה גבוהה זה לגמרי מוסד אחר, אבל זה לא שולל שאם הוא סטודנט ולא רוצה להיות תלמיד חכם או רב או דיין, אלא רוצה להיות מדען ויחד עם זאת בן־תורה, טוב מאוד. מי אמר שאם הוא בעל מלאכה או בעל מקצוע לא צריך להיות איש תורה? אבל מחקר התלמוד — זה לא צריך להיות העיקר. ידוע המקרה על שני גדולים — נדמה לי הנצי"ב מוואלוז'ין ועוד פרופסור אחד שאמר לו: אתה יודע מה ההבדל ביני לבינך? אני יודע מה אמרו אביי ורבא, ואתה יודע מתי הם חיו. גם כאן, **המחקר צריך להיות רק פרפראות, אבל לא העיקר. בצורה כזאת זה לא מזיק. צריך להבדיל בין לימוד התלמוד ומחקר התלמוד, אבל אני לא שולל את מחקר התלמוד.**

בזמן הזה שהתיפלות שרויה באוירה של החיים, רצוי לימוד התורה לבנות. ובמקום שתעסוקנה בלימודים תפלים ובקריאת ספרי תיפלות — רצוי בודאי להעדיף ד"ת שבכתב ושבע"פ.

וידוע שהח"ח עסק הרבה והמריץ את לימוד התורה בעקבות החיים. וידוע גם על גילויים של נשים מדירות הראשונים

בתקופות התנאים והאמוראים, שנשים ידעו תורה וגם היו בהן גדולי־תורה. ואין מניעה שבנות תלמדנה זאת, במקום שתלמדנה תיפלות.

אבל יש להתנגד שבנות תלמדנה במעורב יחד עם הבנים. זה לא רצוי ולא ייתכן מטעמי צניעות, זה נגד המוסר, וצריך להפריד. יש אמנם בתי"ס דתיים שבהם לומדים בנים ובנות ביחד, אבל שם המדובר במושבים או מקומות שאין בהן כיתות גדולות, כשאין מספיק תקציב וכו'. אבל מבוגרות כאלה בוודאי לא רצוי שתלמדנה ביחד עם נערים מבוגרים. הן צריכות ללמוד בנפרד.

על לימוד התלמוד לבנים: **אם נדע שהסטודנט לא יגיע ע"י הלימוד באוניברסיטה לידי כך שיוכל ללמוד דף גמרא בהנאה, רצוי שילמד משהו יותר קל — משניות או הלכות — ובלבד שילמדו בהנאה.**

כשלמדתי הלאה ידעתי מתי הם חיו, אבל לא מה הם אמרו. ובענין המחקר, האוניברסיטה צריכה לברר מה התועלת שרוצים להפיק מזה. יש פתגם שאומר אל תשאל את הרופא, שאל את החולה. **10 שנים זה כבר תקופה די נכבדה, והאוניברסיטה צריכה לבדוק מתוך הנסיון, אם מה שהשיגה הוא כמו מה שביקשו המקימים, או לא.**

על ביקורת המקרא: **ביקורת המקרא היא דבר פסול. זה לומדים באוניברסיטאות אחרות. מחקרים בביקורת המקרא פסולים ביסודם, וברור שלא צריכים ללמד אותם.** אין כל ספק שהלימוד צריך להיות על טהרת הקודש, וכל שינוי בכיוון הזה יבוא וישיג תוצאות הפוכות. ידוע מה שאומרים **איך אדם נעשה אפיקורס? הוא שאל וחקר וחקר בלי סוף, עד שהתעייף ונרדם. לבסוף הוא נשאר רק עם השאלות, והופך לאפיקורס.**

לנו יש מסורת של אלפי שנים, היו לנו הרבה גדולי עולם וכל מה שנוסף היום לא יכול לסתור את הברור שנמצא בידינו. ברי ושמא, ברי עדיף. ולכן גם לגבי הפירושים החדשים אפשר לקבל רק את מה שאינו סותר את היסוד, העיקרון.

אבל לא צריכים לחייב בחירים חילוניים שילמדו גמרא מתוך כפייה והכרח. כי בחור כנה לא ניגש לזה באותה הגישה שצריכים לגשת. **הוא גם לא יבין את החומר, כי חסר לו כל היסוד.**

ספרות ואמנות

הצורה הקלאסית כאקרון לשירת בודלר

— הלל ויס —

ההשקפה שהתנועה הרומנטית באמנות שוללת בהכרח כל צורניות המוכתבת והמוחלת מראש על היצירה, היא תוצאה של הבנה פשטנית למדי של הרעיון כי אין להפריד בין תוכן וצורה. המבקר הספרותי הטוען טענות מסוג זה מפעיל באורח מיכני את הרעיון: סוביקטיביזם־ליריזם אינו הולם צורה המוכתבת מראש או איזו שהיא היצמדות לקלאסיקה, ולכן לדעתו לא יתכן שסונטה וצורות הדומות לה יהיו לגיטימיות ואורגניות בתקופה הרומנטית.

זו השקפה פשטנית, מפני שהצורה החיצונית־המיכנית דוקא היא תעודד פעמים רבות את הארטיסטיקה האמיתית, ופעמים שרק בזכותה יבואו מעמדות אסתטיים על ביטויים.

לצורה „החיצונית המיכנית" כביכול, קיימת האפשרות לאבחן את חלל המשמעות של התקופה.

רשאים אנו לומר כי יותר מכל נזקק בודליר לצורה הקלאסית של הסונטה, יצירה תוך כדי הגדרה ובקרה, אך היא איפשרה לבודליר לבטא את „היופי החדש" אותו בישר ברעיונותיו ובשירתו.

הסונטה במיטבה נושאת בחובה הבעה לירית המגלה עולם למשורר ואת היענותו של המשורר כלפי אותו גלוי לירי. הסונטה מציפה תחום אינטימי של האני, האני האינטלקטואלי הבא במגע מודע עם תחום אינטימי זה נענה לו ומעניק לו את תשובתו.

בכל סונטה קיימת פעילות אינטלקטואלית, אך בסונטות המשובחות במיוחד קיים מפגש של עולם לא־מודע בקורטטים *, מול עולם מודע בטרצטים. הטרצטים מהווים את המגע המודע הראשוני עם העולם הלא מודע. פעמים אין בסונטה כל התעוררות או מרווח בין הקוורטט והטרצט, אזי הסונטה מקבלת גוון ציקלי, היא מתחילה וגוועת באותה נקודה.

בכל הסונטות שאינן שבלונות בלבד יש פעילות אנליטית דיאלקטית המציינת את התחום הפראדוכסלי שממנו נולדת השירה. (הניסוח הפשוט ביותר של התחום הפראדוכסלי מוצא את ביטויו במתח העצור במשפט „האין סופי שבסופי", או בצורה אנלוגית לידת הדינמיות מתוך מצב סטאטי).

הפרדוכס בניסוחו הדיאלקטי מעודד את המומנט של הסוגסטיביות והמאגיות שתוצאתה: הבאה של אחד הקטבים לקיצו, במצב זה יווצר המתח הגדול ביותר, ההענות לו היא הרוויה של הצורה.

המשורר נעזר במבנה פרוסודי חיצוני שעל ידי חוקיו הגזורים מראש הוא משמש כתבנית ראויה לחילוצו של אותו הלך רוח עמום ומאפשר זהויו של דוק המצב. אך אין הצורה הפורמאלית של הסונטה ודומותיה שרירותית, אלא בעצם מבנה הארכיטקטוני היא מעצבת ומגלמת כוחות אימננטיים הנולדים מעצם קיומה.

לבודליר לא היה אינטרס רומנטי טהור בטבע ובאקוסטיקה, לבודליר היתה „תשוקה קלאסית" וזאת מוצאת ביטויה על ידי החשיבות שהוא העניק לארכיטקטורה של השיר. במסתו על הרומנטיקה הוא כתב[1]: כי הרומנטיקה, אין משמעותה בחירת נושאים ואין היא הדבקות באמת, זוהי הדרך לחוש נושא. יחד עם זאת הוא כותב כי ישנן צורות כה רבות של יופי, ממש כפי שדרכי חיפוש האושר הן רבות. בודליר מתנגד, לשבלונה באמנות, אך יותר מכל הוא מעריך את המלאכותיות. „רק מפני שכמה אנשים תפסו את הרומנטיקה בחינת מלאכה, יש לנו רומנטיקה של רוקוקו ההרסנית מכל ללא יוצא מן הכלל". לדעתו של בודליר כל צורות היופי מכילות, ככל התופעות האפשריות, משהו נצחי ומשהו שהוא בר העברה, משהו מוחלט ומשהו מיוחד. יופי מוחלט, נצחי, אינו קיים, או לכל היותר הוא איזו הפשטה שצוירה בשיטחיות מעל פני הדברים של כמה מיני יופי.

שארל בודליר (1821—1867)

בסוף אותה מסה הוא מציין „כמה חדשים האפקטים יהיו וכמה יפה תהיה הרומנטיקה, אם צייר המשתמש בצבע יצייר לנו את רגשותינו וחלומותינו בצבע המתאים לנושא".

כיצד נוכל לשלב את אורח המחשבה הדינאמי, המחפש לעולם אפקטים חדשים, בצורה שמרנית וגזורה מראש, כמו הסונטה.

במסה אחרת כותב בודליר שהאמנים מתוך עצלנות מעונינים בקביעות לתאר את העבר „התפקיד קל יותר והעצלות מוצדקת". בודליר מחפש ביצירה האמיתית את ההתאבדות, הוא מנסה למצוא את הקרבן הגדול בקווים האופיניים לתקופה.

מאידך גוזר בודליר על עצמו מגבלות חמורות מתוך הכרה בהכרחיותם של אלמנטים יסודיים בכל יצירה. „כל תקופה יש לה סבלה, מבטה וחיוכה", האלמנטים הללו ממסדים עולם של חיות שלימה ואוטונומית עד שאין לך זכות לבוז ליסודות הללו או לעשות בלעדיהם, מפני שעל ידי דכויים אתה מועד ביופי מופשט, ריקן ובלתי מוגדר. לגבי בודליר כל מה שהוא יפה ואציל, הוא תוצאה של חישוב וקלקולציה.

הוא סולד מהטבע ומהטבעי. אדרבא מעלה גדולה היא המלאכותיות והאל־טבעיות, אי לכך יעריץ בודליר את האופנה כל זמן שהיא סימפטום לאידיאל יופי החי במחשבת התקופה. בחכמה אמרו האנשים, כותב בודליר, שכל אופנה יש לה הקסם שלה, כל אופנה היא מאמץ חדש, מוצלח פחות או יותר, לכוון היופי איזה קירוב משוער של אידיאל המעסיק את נפשו חסרת המנוח של האדם. אל לנו להסתכל על אופנות כעל דברים מתים. עליך לדמות כל אופנה כברת אפשרות שתוחזר לחיים על ידי אשה היפה הלובשת אותה.

המלאכותיות, רק היא המעניקה את היופי האמיתי לאשה, לדוגמא הוא מביא את השימוש בצבעים על ידי האשה. למרות שהצורך בשימושם, לדעתו, גיבע מאותו עיקרון שהוא להתגבר על אשר פגם הטבע, התוצאה המושגת מספקת צורך שונה לגמרי. אדום ושחור מסמלים בעיניו חיים על־טבעיים וממושכים, הקווים השחורים מעניקים את העומק והמוזרות של המבע ולעינים הם נותנים ארשת מיוחדת של חלון הפתוח לאין סופי.

האם לא נהיה רשאים להסיק כי הסונטה, למרות שהיא סוג של אפנה או מודל, הרי מתפקידו של האמן להפיח בה רוח חיים. אין הכוונה הצמדות עיקשת למודל חצוני, אלא אופנה ומודל שהם עצמם אימננטיים לצורך של מבע מסוים דוקא. כשם שהמלאכותיות מגבירה אפקטים נשיים מסויימים כך גם משמשת המלאכותיות בתהליך היצירה כגורם כופה ומאלץ את הולדת השירה. יחד עם זאת חושש בודליר כי ההצמדות ללא שיור אל המודל גורעת מהאפשרויות של דמיון האמן.

כאשר האמן הגדול מגיע למצב שבו הנושא של עבודתו הוגדר, יביא המודל במבוכה את האמן יותר מאשר יוכל לשמש ככלי עזר. אז נוצר קונפליקט בין הרצון לראות כל דבר, לא לשכוח דבר, ובין יכולתו האמיתית של הזכרון הכודע תחת שפע הפרטים.

מהן המסקנות הקונקרטיות העולות מ־מערכת רעיונות אלה:

א. האמן חש נושא ואינו בוחר אותו.

ב. אסור ליצירה להיות צמודה לאידיאל יופי המוכתב מראש, כיון שצורות היופי הנן אין־סופיות.

ג. האמן חייב לגלות את היופי המיוחד של תקופתו.

(המשך בעמוד הבא)

* לא מודע — אין משמעותו „לא מודע" במובן הפסיכואנליטי, אלא בהוראה הלך רוח פיוטי שמהותו: חוסר מרווח בין התודעה של הכותב לדברים הנכתבים. אמנם הדברים נמצאים בהכרה, אם כי בצורה עמומה, החילוץ מקנה לדברים בהירות אמיתית ונפלאה.

1. הוצאת בנטם — ספר דו לשוני על בודליר. „מהי רומנטיקה?" עמ' 160.

העקור משם

(על ספרו של י. בן־נר — „האיש משם")

מה תהא הרגשתו של צעיר יהודי אשר נקלע, שלא מרצונו, לעיירה ערבית? מה דמות תהא לעולמו, שעה שקילומטרים ספורים צפונית למקום מושבו, מתנהלים קרבות מלחמת השחרור?

התשובה על כך, הניתנת בספרו של יצחק בן־נר „האיש משם", רחוקה מכל אסוציאציה מיידית העשויה לעלות במוחנו.

אותו צעיר ארץ ישראלי העולה על רכבת במצרים, כשמגמת פניו — צפונה — א"י, נאלץ לרדת מן הרכבת עם כל שאר הערבים העקורים, בטרם הגיעו לגבול, וזאת — עקב הקרבות המתנהלים על גבולה של מצרים. הצעיר, גידם בידו האחת, נאסף ע"י רופא מצרי אשר ספג תרבות אירופאית. כאן באותה עיירה מצרית שרוב יושביה נמנים על בני דלת־העם, הנוודים והעקורים למיניהם, חי הוא את חייו.

הצעיר הא"י מבודד מכל וכל ואין לו נגיעה בסובב אותו. הוא מהלך בין יושבי העיירה כאדם המהלך בין חלונות ראווה. עיתים נדירות הוא מפר את דממת הואקום בה הוא חי. ואומנם מפעם לפעם הוא מנהל שיחות קטועות (שהנסתר בהן מרובה על הגלוי), אך ברובן הוא אומר אמירות של לא־כלום, שנועדו לקרוע מעליו את מעטה הזרות והמוזרות.

את חייו מציינת קיומה של הוויה אנושית־חיצונית הסובבת אותו — העקרות. בליבו אין כל תחושות, מאוויים, רצונות כמוסים ואף לא שנאה. הוא משותק. מרוקן. הליכה סתמית נעדרת כל מטרה בחוצות העיירה ובהיה אל חלל החדר שעה שהוא מוטל אין־אונים על מיטתו לאחר פציעתו.

הוא יודע רק אחת: „א. נהפכה לי לכלאי הפתוח ולגן־עדני החונק" (36). מנכרת בו הידיעה העמומה „כי יש בי שמחה לפגישה זו עם אנשים אלה... יש בהם משהו מוכר, המניח למנותקים מזכרונותיהם, לכמהים לזכרונות, לקשור עימם זכר דברים שהיו... אני והם היינו העקורים המטולטלים מארצם אל ארץ גזרה... הם ואני שוטטנו ללא מטרה נכספים..." (עמ' 49).

הכיסופים קיימים, אך אלה כיסופים של אדם המתגעגע למקור כיסופים, של אדם חסר תחושת השתייכות למישהו או למשהו.

הנימה הקוראת תגר, המתקוממת, המבקשת לשוב לבית, חבוייה אי־שם מאחורי סף־תודעתו. בהכרתו מנסרת ללא הרף הידיעה כי הוא נעדר כתובת, כי אין לו אל מה לכמוה, כי הוא חי חיים „ערטילאים" חסרי ממשות.

הוא מתרכז בעצמו, ברגעי. עם זאת מציקה לו תחושת אנוכיות של טפיל הסועד על שולחן אחרים אשר כל מחשבה אודות עתידו מחוץ למסגרת זו, זרה לו. אך בסופו של דבר סובב הכל סביב עצמו.

הסימבוליקה של זרועו הגדומה, המשמשת פונקציה של סטטוסקופ או ברומטר לתחושותיו והרגשותיו כאשר הגדם ממלא את מקומם של הלב והנפש, משחקת תפקידה יפה עד גבול מסויים, כשם ששאר הפרטים הסמליים, המונולוגים המתייסרים תוך הצטדקות עצמית, והדיאלוגים המכבידים שסופם לא־כלום — מאכלסים תוכן ומשמעות עד תחום ידוע. ברגע שהמחבר נעשה כרוך אחר העלילה, הוא נוטש את המשחק הנפשי ועובר לגלגל סיפור הרפתקה מענין, אם כי לעיתים נעדר הסתברות הגיונית, שסופו מפתיע ומאכזב כאחת.

תעלומת הילד הגיבן והמכוער אשר תגובותיו ומעשיו המוזרים המכים בתדהמה ואף המפחידים, באה על פתרונה. דוקא מעשיו המוזרים של הילד (הספר העברי, ציור איש גידם אשר זרועו נוטפת דם ובידו אקדח עשן, הרדיו וכו') המעומתים עם הפסיביות והאדישות של היהודי „העקור", מעניקים תוקף רב יותר למתח הפנימי. אולם הסופר מעביר את דמויותיו ואת העלילה למישור שונה ותוך כך עובר המתח להיות מתח חיצוני.

עם התגלות ה„סוד", אתה מחייך חיוך הפתעה אך מיד אתה מוצף הרגשת אכזבה. תרמית. אחיזת עיניים. הערימו עליך. „כפו" עליך צלילה לתהומות ומבוכי נפש בשעה שלפניך סיפור מתח, ואתה נכרכת אחר ה„פיתיון". מסתבר כי ציור דיוקנו הפנימי של ה„איש־משם" לא היה לו כל פונקציה זולתי שיווי מראה „מעמיק" לעלילה.

מאי נפקא מינה!?

הסופר הצליח לגלגל סיפור נאה אודות אדם מוזר, ויוצא דופן, אלא שלא השכיל לקשור קשר אורגני בין ה„עלילה" הפנימית ל„עלילה" החיצונית. חלקו הראשון של הספר העוסק במהות האדם, עולה על החלק השני המבכר לרוץ מהרפתקה לרפתקה. (עיתים אף נעשים מעשים חסרי כל הסתברות או הצדקה אימננטית). כמו כן יש לציין כנות ההופכת יומרנית אך לעיתים רחוקות.

חבל כי הספר מצדיק את הפתגם: „תפשת מרובה — לא תפשת".

בקט או כבודו של אלוהים

כנגד רצונו זוכה בקט, ידידו ויועצו של הנרי השני, מלך אנגליה, במעמד הרם של הארכיבישוף מקנטברי, ומשעה זו ואילך חסל סדר ידידות בין השניים. אין המחזה נותן לנו פתרון אחד ומוחלט לסיבת המפנה אלא מספק לנו רמזים אשר על הקורא או הצופה להחליט אם אמנם יש באחד מהם או בצרופם כדי פתרון לחידת בקט. חידת בקט אינה חידת הדמות ההיסטורית אלא חידת הדמות הפיקטיבית אותה יצר אנואי בהתאם לנתונים היסטוריים ואחרים, פעמים נוגדים את אלו ההיסטוריים, כפי שהלמו את הסיטואציה הדרמטית בה היה מעונין. המישור ההיסטורי הוא רקע למישור האישי, הבעיתי; הוא נקודת מוצא לעלילה שהדגש בה אינו על הממד ההיסטורי, החדירה לרוח אותו זמן, כי אם על החדירה לרוח האדם הלחוץ בצבת מעמדו ורגשותיו. אם זה בקט המתלבט בין כבודו ומעמדו ואם זה לאחר מכן המלך המתלבט בין רגשותיו לבקט לבין מעמדו הכופה עליו את רצח ידידו הטוב. הניגוד והמתיחות בין השניים אינם נולדים עם מינויו של בקט לארכיבישוף ונאמנותו הבלעדית לתפקידו, אלא נמצאים כבר קודם לכן בעצם הנגוד האישי והמעמדי שביניהם. ניגוד אישי שבטבעם. הנרי — מוחצן, יצרי, מתפרץ, ילדותי אבל עם כל שינויי מזגו שלם עם עצמו ועולמו. בקט — מופנם, מהורהר, מאופק ואינו שלם עם עצמו ועולמו. על ניגודים אלה מגשרת ידידותם.

אהבתו העזה של המלך לבקט אינה בהכרח אהבה הומו־סקסואלית, אלא קשר רעות חזק ואמיץ, רעות ההופכת חשובה כל כך להנרי משום שעם משפחתו — אמו, אשתו וילדיו, האנשים להם מטבע הדברים צריך היה לרחוש אהבה, אין לו כל קשר נפשי. בקט הוא גורם מפרה לגביו, מפתח בו רגישויות, תחושות מעורדנות ואילו בני משפחתו הם כמדבר שומם. העובדה שבקט אינו מחזיר למלך אהבה באותה מדה מוסיפה אף היא למתח הסמוי שביניהם.

אהבת בקט למלך, אהבה שאינה שלמה עם עצמה, והיותו עצמו בלתי שלם עם חייו נגרמים עקב הניגוד המעמדי. הנרי — כובש. בקט — נכבש. מורכבות הניגודים ביניהם מונעת הווצרותה של בעיה אחת ויחידה במחזה וכך אפשר לראות בו מאבק בין כמורה למלוכה, בין כבוד האלוהים לכבוד האדם, בין יחסים אישיים למדיניים וכיצד הראשונים משפיעים על האחרונים ולהיפך.

אבל הבעיה הנוקבת, המכריעה לגבי בקט וכך גם מכריעה את גורלו ואת עלילת המחזה בעצם, היא בעית החיפוש העצמי. החיפוש אחרי זהותו, כבודו, יעודו והגשמתו של אדם.

חפוש זה הוא המאפין את בקט. אחד הכמרים אומר עליו: „כאילו עדין הוא מחפש את עצמו". ואחד הברונים: אני מחכה לו כמו לחיה מסתתרת שיצא וית־גלה. ובקט שואל: היכן הוא כבודו של בקט. לתפקידו החדש הוא ניגש בנאמנותו הרגילה לבצע כל עבודה המוטלת עליו בשלמות. זוהי אמונתו היחידה אבל ב־

מקרה זה הוא מגלה אמונה חדשה, אמיתית. הוא מגלה את כבוד האלוהים. הוא מגלה שעל ידי לחימה למטרה שהיא נעלה ממנו, מוחלטת, נצחית, יוכל למצוא את כבודו, את עצמו. השלווה שבה הוא מת היא פועל יוצא מהכרת יעודו ומהיותו שלם עם יעוד זה, ומהווה שיא בהגשמתו. מותו של בקט המראה על אחוי קרעי נפשו, מצליח לאחות גם את קרעי ידידותם. באופן אירוני בקט הוא שוב עוזרו הנאמן של המלך. ע"י הכרזת תומס לקדוש וקבלת המלקות זוכה המלך לידידותם של הסכסונים. המוות מאחה גם את קרעי נפשו של הנרי. הוא נפטר מאויבו ושוב חותר למטרה האחת המענינת אותו — כבוד המלוכה.

ההצגה ב„הבימה" מצליחה להעביר אלינו את אשלית הפאר, העושר החיצוני אבל לא תמיד את העושר שבפנימיותם של הגיבורים. היא בנויה תמונות, תמונות כשכל תמונה מהווה שלמות תיאטרונית אחת של קצב ואווירה. המעבר מתמונה אחת לשניה הוא מהיר, גמיש, משכנע ומצליח להעביר את הצופה לאווירה הראויה לאותה תמונה אם זו האווירה הפיוטית, הרכה, של הסצינה עם גונדולין ואם זו הנוקשה, הגסה, של הסצינה עם הברונים. כמה מהתמונות הן פנינים תיאטרליים כמו סצינת ההתיעצות של האפיפיור. הסצינה היחידה החלשה היא זו של מלך צרפת. הזלזול, העוקץ הרב והלגלוג מצד המלך לשליח לא הובעו בה במדה מספקת. אותנטיות האווירה מושגת על ידי השלוב המוצלח בין תפאורת העמודים שפעמים הם עמודי כנסיה ופעמים פנימו של ארמון, לבין התאורה, המוסיקה והתלבושות. הסוסים מגוחכים אבל בתנאי הבמה לסצינות מסוימות הם אולי הפתרון הטוב ביותר.

ובאשר למשחק. לגבי עודד תאומי זהו תפקיד נוסף בשרשרת תפקידים של הילד־המבוגר (ויקטור) והמבוגר־הילדותי (סלון, היגנס) וכעת הנרי השני — כך שקיימת חזרה מסויימת על ניואנסים בקול, בתנועות אבל הפעם אותם ניואנסים ואותן תנועות בתוספת רגעים של גילוי אמצעי משחק חדשים אצל אותו שחקן יוצרים לפנינו את דמותו החיה והמשכנעת של מלך אנגליה, בשינויי מזגו, תהושותיו ויחסו לסובבים אותו. תאומי מצליח להיות מלכותי ואנושי גם יחד והוא נפלא במיוחד בסצינה המשפחתית ובסצינה בה הוא שולח את בריוניו לרצוח את בקט. לשחק את בקט קשה משום שכאן נדרש השחקן להחצין את המופנם, להעביר אל הצופה את המטמורפוזה הפנימית אותה עובר תורמס, להמחיש לפנינו את אישיותו המיוחדת הבלתי רגילה של בקט, אישיות שופעת קסם, השפעה, שרם. תכונות הבאות לידי ביטוי ביחס האחרים ובדבריהם אליו — הנרי, גונדולין, מלך צרפת. במשחקו של מישה אשרוב היו כמה רגעים בהם הוא מצליח לשכנע כי הוא בקט, רגעים באסיפה בה הוא מתמנה ליועץ המלך, רגעים בצריפו של הזקן הסכסוני אבל כל זה אינו מצטרף לכלל יצירת דמות שלמה, כובשת, בלתי רגילה כפי שעל בקט להיות. במשחקו של אשרוב לא מורגש המפנה מהמתלבט למאמין, לא ברור מדוע אוהבים אותו כל כך המלך ומלך צרפת, וגם לא ברור מה יחסו להנרי. הידידות החמה שבין המלך לבקט לא מוצאת ביטויה בהצגה ואנו לא מצליחים להרגיש בקשר החזק שבין השניים. מבין שאר המשתתפים בולטים לטובה נסים עזיקרי בתפקיד האפיפיור ושי דנון בתפקיד הקרדינל. יעל יעקב בתפקיד גונדולין, יצחק חזקיה ככומר אנגלי אילן תורן כברון ושושנה דואר וברכה נאמן כאם המלך ואשתו. שאר המשתתפים שחקו בצורה פושרת. התרגום שוטף, קולח אבל לעיתים העברית נשמעת „צברית" מדי, מחוספסת.

למרות העובדה שכוחה של ההצגה נשען בעיקרו על משחק המלך ואנו חסרים את האזון שבין שתי הדמויות הראשיות ואת היחס ביניהן בכ"ז הצליח הבמאי להעמיד לפנינו הצגה המהווה בסך הכל שלמות תיאטרונית מהנה, שלמות של קצב ואווירה.

נרדית

ספרים שנתקבלו במערכת

ספרו של **אבא בנדויד**, שזכה בפרס ביאליק, „**לשון מקרא ולשון חכמים**", אשר יצא בהוצאת „**דביר**" מגולל ב־33 פרקים בעית הכפילות בין לשון המקרא ל־לשון חכמים. הספר מיועד למורים, תלמידים, עתונאים, מתרגמים וסופרים ולא רק לבלשנים.

ספר אחר העוסק בעניני לשון הוא: „**מלון הארמית החיה**", שיצא בהוצאת „**יזרעאל**" ונתחבר ע"י חבר יועץ של האקדמיה ללשון עברית, **ברוך קרוא**. הספר מכיל תרגומם של מלים ארמיות בעברית שבכתב ובדיבור, בצירוף הסברים ומראי מקומות מן הספרות לדורותיה.

הוצאת **יחדו** מתרכזת בהוצאת ספרי הגות מתורגמים. החודש נתקבל במערכת הספר „**המדע והעולם המודרני**", שנכתב בשנת 1925 ע"י **א. נ. ווייטהד** ונתרגם עתה לעברית ע"י **רן סיגד**. זהו חיבור מהפכני על מקורות המדע החדיש ועל הקשר, שבינו לבין הפילוסופיה והאמנות, הדת והחברה.

עוד בהוצאת **יחדו** הספר „**לפני היות הפילוסופיה**"; מחקרים במחשבה הסקפקולטיבית במזרח הקדמון. עולם זה הוא נושא לתאור ולנתוח בידי צוות מלומדים העוברים ממצרים הפרעונית אל מסופוטמיה השומרית והבבלית בעוקבם אחר התפתחות הפילוסופיה מן המתוס אל ההגיון.

בהוצאה זו יצא החודש, בשיתוף עם ספרית הפועלים, השלישי בסדרת הספרים על יסודות הביולוגיה החדשה. „**הפיסיולוגיה והביוכימיה של התא**" ובשיתוף עם אגודת הסופרים ראה אור יל־קוט ספורים של **יהודה שטיינברג**, ספר נוסף מן הסדרה **מבחר ספרותנו לעם**. כל אלה בהוצאת „**יחדו**".

הרב ד"ר מ. ונטורה מביא את „**קצור משנה־תורה של הרמב"ם**" בספר הנושא שם זה ואשר יצא בהוצאת „**תרבות וחנוך**". הספר בעל ארבעת החלקים: אורח חיים, חגים וזמנים, המשפחה והחברה והארץ ובית הבחירה מכיל 40 פרקים. בסופו של כל פרק מובאות שאלות להדרכה.

ספר־קודש אחר, שיצא לאור ע"י „**מוסד הרב קוק**" הוא „**המדרש הגדול**", על ספר במדבר, אשר כונסו בו מרבית מדרשי חז"ל על סדר מקראות התורה כולה. הספר נתחבר במאה השלוש־עשרה ע"י ר' דוד ברבי עמרם העדני ויוצא עתה לאור ע"פ כתב יד עם מבוא, חלופי נוסחאות והערות ע"י **צ. מ. רבינוביץ**.

ספרים אחרים בהוצאה זו הם הספרים: „**הרמב"ן**" מאת **חיים דב שעוואל ור**, **ברוך הלוי אפשטיין**, בעל התורה תמימה, שנתחבר ע"י **א"ז תרשיש**. שני הספרים מספרים על תולדות חיי האישים ועל כתביהם.

הצורה הקלאסית

(המשך מהעמוד הקודם)

ד. אסור שהאמן יקלע להפשטות של יופי נצחי ומוחלט.

ה. ישנן אלמנטים יסודיים המשותפים לכל יופי, אלמנטים מאבחנים כגון: סבל, מבט יחיוך.

ו. אסור לדכא את האלמנטים היסודיים, שכן האמן עלול למעוד ביופי מופשט ובלתי מוגדר.

ז. אסור לתאר את העבר מתוך שבלוניות.

ח. אסור ליצור מתוך ספונטניות שאינה מבוססת על צורות ומודלים.

ט. היצירה או היופי הם תוצאה של חישוב וקלקולציה.

י. אסור להצמד בדבקות למודל.

(באחד הגליונות הקרובים, יתפרסם חלקה השני של המסה, אשר ידון בשיר „תאמים", ובה יודגמו כמה מן העקרונות שהבאנו לעיל).

ועדת הסטטוס

(המשך מעמוד 9)

מכים וכשהוא מגיע מאוחר יותר למסקנה שהדבר חורג מתחום סמכותו. הוא מעביר זאת להחלטת הועדה". הצעתו של יו"ר הועדה היא כי לשם מניעת תופעות כ־אלה **„יובאו דברים עקרוניים לידיע־תו של היו"ר ע"י הסתדרות הס־טודנטים וע"י המזכירות האקדי־מית. לא היה מזיק לו היה פורום קבוע, חדשי או דו־חדשי, בו יו"ר הועדה ישב עם נציגי הסתדרות הסטודנטים לשמוע בעיות עקרו־ניות".** פרופ' פליקס סוקר מספר בעיות ספציפיות:

בדיקה חוזרת של בחינות: „מקו־בל שתלמיד יכול לבקש בדיקה חוזרת, אך אצלנו מנצלים זכות זו 50% מן התל־מידים הבינוניים והגרועים. לדוגמא מספר פנינים ממכתבי סטודנטים אל הועדה: 'לתדהמתי קבלתי ציון ג' במקצוע × ואני זקוק לשני א' כד' לא להבחן בחינת ב.א. או מכתב אחר: 'אחד המרצים הכשילני ובבירור אצלו, שקבלתי 60 וזה ד'. בהמ־שך **הסתכלותי** במחברת הבחינה הגעתי לג' אם לא יותר ולמרצה לא היה העוז להגיד: טעיתי והוא ממשיך בעקשנותו, ואני שמח שזה **קרא** (!) זה עתה, זה מוכיח כי חתחתים נקרים לי בדרכי'.

דעת הועדה היא (וזוהי הצעת החלטה שאנו עומדים להביא) **א) שכאשר תל־מיד נכשל הריהו חייב לגשת ל־מועד ב' ואם יתברר שחלה טעות ניתן להחזיר את הגלגל אחורנית ויקבל את הציון הגבוה יותר. ב) ניתן לערער על ציון לפני ועדת הסטטוס בלבד. ג) הערעור ימסר לא יאוחר משבועיים לאחר פרסום הציונים. ד) ועדת הסטטוס תקבע אם לפנות למרצה אם לאו. ה) זכו־תו של המרצה לדחות על הסף את הבקשה לבדוק את הבחינה שנית.** יחד עם זאת חייבת האוניברסיטה לשמור על מחברות בחינה עד לאחר ש־עבר זמן הערעור".

(הערת המערכת: הצעת החלטה זו לא רק שהיא מחמירה ביותר אלא היא גם משמיטה את הקרקע מפני מוסד הערעור. כל עיקרו של זה בא כדי למנוע את ה־תלמיד אשר נכשל שלא בצדק מלהבחן בחינה נוספת. נראה כי הדרך הטובה יותר תהא לקבוע שבועיים לאחר פרסום ה־תוצאות שעה או שעתיים בלבד בה יישב המרצה הבודק כשלפניו מחברת הבחינה הנדונה עם כל הסטודנטים המערערים אשר נרשמו קודם לכן במזכירות המחלקה. כך נוהגים גם באוניברסיטה העברית בירוש־לים).

הרחקת תלמיד מן האונ' בשל כש־לונותיו: „התלמידים הגרועים הם המעסי־קים את הועדה במחצית עבודתה. ישנם תלמידים רבים המושכים לימודיהם שנים רבות. מסתדרים במשך הזמן בעבודה ו־כיוצא באלה ואח"כ פונים לועדה בבקשות חסד למיניהן. לדעתי, אין לרחם על תל־מידים אלה. אסור שהאוניברסיטה תוריד את רמתה ותהפוך למוסד סעד.

כדי למנוע דברים אלה ולהכריח סטו' ללמוד ולסיים לימודיו במועד, ישנה הצעת החלטה האומרת כי **כל שנה תבדק התקדמות הלימודים ותלמיד אשר רכש 8 נקודות שליליות במקצו־עות ההתמחות (2 קורסים שנתיים) יוצא מן האוניברסיטה** (8 הנקודות מצטברות. כלומר: גם אם נכשל בבחינה אחת במקצוע ראשי ובבחינה שניה ב־מקצוע משני יורחק מן האוניבסיטה). **ב־רור, שהאוניברסיטה תתחשב ב־מצבו הכללי של הסטודנט בלימו־דים ובמצבו בכלל.**

כאשר התלמיד יידע, שחרב כזו מת־הפכת על צוארו הוא יחשוב פעמיים. תל־מידים הרוצים לחיות ברמה גבוהה על חשבון הלימודים ולשאת רק את **התואר סטודנט זה לא יתכן.** חז"ל כשאמרו: 'הז־הרו בבני־עניים שמהם תצא תורה' התכוונו לבני־עניים הממשיכים להיות עניים, אבל לא בני־עניים הרוצים להיות עשירים".

(הערת המערכת: הצעה זו מרחיקת לכת מדי ומן הראוי לשקלה מחדש ולרכך את החומרה הרבה שבה).

סולם הציונים: „הועדה לקחה לת־שומת לב, שהסולם שלנו מחמיר ויש הצעת החלטה להתאמת סולם הציונים לשאר ה־מוסדות להשכלה גבוהה, אך החלטה כזו מוסמך רק הסנאט לקבל". הצעת החלטה כזו מונחת כבר על שולחנו של הסנאט והיא קובעת כי:

א) הציונים ינתנו על פי אחוזים. ב) במקצוע ההתמחות נחשב ה־ציון 65 כציון עובר ואילו במקצו־עות היסוד נחשב הציון 60 כעובר. (ג) ראשי המחלקות יגדירו אילו קורסים נחשבים כקורסי התמחות. אינדכס הציונים הדרוש לשם תואר שני וכו' הוא 80%.

אי־פרסום ציונים במועד: בענין זה מציע הפרופ' פליקס כי במקרים אקו־טיים יפנו הסטודנטים ליו"ר ועדת הס־טטוס אישית. כלומר: „בכל מקרה בו **לא תגיע רשימת ציוני המועד ה ראשון במועד סביר אני סבור כי לפני הבחינה על הסטו' לפנות ל־ועדת הסטטוס והועדה תפנה אל המרצה. אם הציונים לא יגיעו ב־**לידיעת הסטודנטים. נדיר ביותר שתלמיד יזכה בערעור כלומר שערעורו יהיה מוצדק. אם הערעור מוגש במסגרת מצומצמת אפשר להתייחס אליו ברצינות ז"א סטו־דנט אחד מקורס. אבל אם 20% מערערים על ציונים קשה להתייחס לכך ברצינות. קורה שתלמיד הגיש ערעור ועל סמך זה לא ניגש למועד ב'. לענין זה קיימת הצעת החלטה של וועדת הסטאטוס (ראה דבריו של פרופ' פליקס, המערכת). ראינו על פי הנסיון שאי אפשר בזמן הקצר בין מועד א' לב' לבדוק ערעורים. נשארים בערך שבועיים ואם המרצה נסע למשל לחו"ל והמחברות אתו, או שצריך לשלוח לז אותן אז מסתבך הענין עוד יותר. ו־אחרי מועד ב' הענין עובר לועדת הסטאטוס זו בודקת כל ענין לגופו אם יש להעביר זאת לידי המרצה והיה אם כן, הבחינה נבדקת מחדש.

בקשר לסיוט של יום ההרשמה, ניסיתי השנה לרכז הכל באולם אחד והרושם שלי הוא שההרשמה דפקה ולא היה כמעט סטודנט שנאלץ להקדיש לזאת יותר מיום. באופן כללי לא היו בעיות.

זמן הועדה תחליט על ציון עובר. אני רוצה להדגיש כי המדובר הוא להבא ולא למפרע".

בחינות חוזרות: „כדי להתקבל ל־תואר שני דרוש ממוצע מסויים. קיימת אפשרות שתלמיד, אשר בשנים הראשונות לא השיג ציונים מספקים באחד המקצועות ואח"כ גילה יכולת להבחן בחינה נוספת במקצוע אחד בלבד אם קיימת אפשרות שבחינה זו תעלה לו את האינדכס הכללי. אך ניתן לתקן, כאמור, רק במקרים גבו־ליים.

דרישות חדשות לסטו' ותיקים: „הכלל הנקוט בידי ועדת סטטוס כי את התלמיד מחייב סדר נקודות הזכות וכו' הדרישות, אשר היו בתוקפן בשנה בה התחיל את לימודיו (לא ננהיג סעיף זה לגבי אלה המושכים את לימודיהם שנים רבות). אך בידי ראש המחלקה להפנות את התלמיד, **במסגרת נקודות הזכות שהוא חייב בהם עדיין** לקורסים שהם חשובים בעיניו. מאידך: יכולות להיות דרישות כאלה לקראת תואר שני".

„העובדה שהאונ' עומדת על רמה ומק־פידה על כך זה לטובתה ולטובת הסטודנ־טים" מסכם הפרופ' פליקס. „אוניברסיטה הנותנת את התואר חייבת לשאול את עצמה מה יעשה התלמיד בתואר הזה. קרה לי מקרה בו ביקש ד"ר מאחת האוניבר־סיטאות בארה"ב להתקבל לאחת המח־לקות: עבודתו ניתנה להערכה והוא זכה עבורה רק ל־18 נקודות זכות. ד"ר זה לומד היום באוניברסיטה שלנו, במקצוע בו קיבל דוקטורט, בשנה הראשונה (!). אם תואר ניתן חינם הוא גם שווה כ־ערכו".

המזכירות האקדמית

(המשך מעמוד 9)

בקשר לרעיון של ההרשמה ב־דואר, הייתי מוכן לאשר זאת לשנה א' למשל מדעי הטבע, כי יש להם תוכנית מוגדרת. אבל עליהם לקחת גם קורסי עזר ביהדות, ספרות וכו' ואם ננהיג את ענין ההרשמה בדואר הרי נכפה עליהם לקחת קורס זה או אחר ובזה נשלול את הבחירה. ולגבי מדעי רוח כמעט ולא יתכן לבצע. באוניברסיטאות אחרות ההרשמה ב־דואר היא רק לענין של תשלומים ולא תוכנית לימודים, ובקשר לענין של תכנית לימודים, צריך לבוא במיוחד, כך שהמצב אינו טוב יותר.

הערות המערכת

נכון כי התנאים שבהם עובדת המזכירות האקדמאית הם למטה מכל ביקורת הן מבחינת המקום והן מבחינת מספר העובדים. עובדות אלה גם צויינו בכתבה ומוטב שהנהלת האו־ניברסיטה תתן דעתה לענין זה, שהוא בעל עדיפות ראשונה וגורם קושי רב ל־סטודנטים.

נכון גם כי סטודנטים פונים בענינים בלתי־מוצדקים וכי הפניות הן רבות מדי, אך כל זה אינו מצדיק עדיין את דרך הטיפול הבלתי־משביעת רצון ואינו מסביר כלל את הזלזול התכוף בענייניו של ה־סטודנט.

כל מקרה שהובא ע"י המערכת נבדק לגופו ושמות הסטו' שמורים במערכת. יתר־על־כן בכתבה הובאו רק מקרים כאלה המהווים דוגמא אופיינית למחדלים השונים.

ענין בחינת הב.א. בספרות עברית, למשל, המוזכר בדברי מר קצבורג נוגע לביטול בחינה זו יומיים לפני המועד בו היה עליה להתקיים בגלל חוסר־תאום בין ראש המחלקה לבין המזכירות האקד', שבעטיו לא הסכים ה־ראשון לקיים את הבחינה במועד שנקבע על־ידי המזכירות. איננו סבורים שדבר זה יש לו איזושהי זיקה ישירה למעבר מ־בחינות בע"פ לבחינות בכתב.

כפי שכבר צויין לעיל אין הדוגמאות ש־הובאו על־ידינו חורגות מגדר הרגיל כפי שאמר המזכיר האקדימי, אלא מעשי יום־ביומו והסטו' ותלונותיהם יעידו על כך. אילו 98% מן המקרים היו מסתדרים, כפי שנטען ע"י המזכיר האקדמי לא היתה ה־מרירות בקרב הסטו' רבה כל־כך והכתבה לא היתה רואה אור.

נמסר לנו כי עוד כ־3 חודשים תעבור המזכירות לבנין המנהלה החדש שם הוקצה לה אגף מיוחד. כמו כן נודע כי מונתה ועדה מיו־חדת ליד ועדת הכספים של האונ', שתפקידה להמליץ על ריאורגני־זציה במכנה המזכירות האקדי־מית ועל הדרך ליעל את עבודתה. נקוה כי בעקבות זאת לא יהיה עוד צורך בכתבות מסוג זה.

תפקידו של עיתון ושליחותו

קורא יקר,

אתה קורא את עיתון הסטו־דנטים היחיד במדינה. משאר העיתונים, אחד סופח כמוסף לאחד מעיתוני ה־ערב, אשר הציע גם לנו להצטרף אליו, והאחר מופיע כשבועון אינפורמטיבי בלבד.

עובדה זו מחייבת אותנו מכמה בחינות. מעתה ואילך יופיע העיתון בתדירות רבה יותר וישמר אופיו הלוחם והבלתי־תלוי של העיתון. יתר־על־כן, אנו רואים את עצמנו גם כשלוחיו של ציבור דתי, שאינו ממוסד במסגרות מאובנות. מכאן נובעת שליחותו הנוספת של העיתון, שאין שום עיתון אחר במדינה היכול למלאה; וכולנו התנסנו בחויה העגומה של קריאה באחד מן העיתונים הדתיים או השבועונים הדתיים.

כפי שנוכחת לדעת בגליון שעבר, ותווכח ביתר שאת בגליון זה, אנו עיתון לוחם ובלתי־תלוי, אשר יוצא לאור ע"י הסתדרות סטודנטים בלתי־תלויה. נעשה כמיטב יכולתנו למלא את המטלה, אשר הויתו של העיתון מטילה עלינו. אנו עומדים בלי הרף בלחצים רבים מכוונים שונים ובעתיד יופנו אלינו אלה בעוצמה רבה יותר, אך אין לנו ספק כי נעמוד בהם.

בברכה

העורך

מה מקנה נצחון בנשק?

(סוף מעמ׳ 8)

על כ״פ העובדה, שבהסכם השלום שבין טורקיה לבין המעצמות המנצחות אחרי מלחמת העולם ה־1 לא נזכרה שאלה זו כלל ומבחינה פורמאלית לא היתה אפוא מעולם העברת רבונות באמצעות הסכם על חצי האי־סיני לידי המצרים.

אשר לשטחים החדשים, שבתחומי א״י המנדטורית, דהיינו: חבל עזה, יהודה שומרון ושטחים שונים שבצפון הארץ, שהצבא הסורי החזיק בהם עד מלחמת ששת הימים (כגון: חמת־גדר), שונה. כמובן המצב משום שהמדובר כאן בשטחים של א״י המנדטורית, אשר צבאות זרים פלשו לתוכם ושהיו ע״כ צריכים להראות במשך התקופה שבין 1948 לשנת 1967 כשטחים שהיו נתונים לכבושם של המצרים, הירדנים והסורים. רבונות על שטחים אלה יכלו מדינות אלה לרכוש רק באמצעות הסכמי שלום, אך כידוע הסכמים כאלה לא נחתמו מעולם.

לכן הספוח, כביכול, של הגדה המערבית על ידי ירדן לפני הסכם־שלום היה בלתי־חוקי ועובדה מענינת היא, שלא הוכר אלא ע״י 2 מדינות בלבד, והן: בריטניה ופקיסטן ושום מדינה ערבית לא הכירה בספוח שטחים אלה לירדן. מצרים לא התימרה לספח את חבל עזה לשטחה והגבול המנדטורי הישן שמש, למשל, כגבול מכס לאנשים שנסעו מעזה לאל־עריש.

להבהרת הענין נתבקש ד״ר בלום להסביר האם תתכן הכרה בשטחים מסוימים של המדינה ולא רק בשטחה הכולל!?

„בהחלט, כי הכרה במדינה מסוימת אין פרושה בהכרח הכרה לגבי כל השטחים שהיא תובעת לעצמה. מדינות רבות, שהכירו באיטליה סרבו בשנות ה־30 להכיר בחבש ובאלבניה כחלק מהשטחים שהיו נתונים לרבונותה של איטליה. ומדינות שונות המכירות בישראל אינן מכירות בהכרח ברבונותה על ירושלים״.

מהו א״כ מעמדו המשפטי של סיפוח ירושלים מבחינת המשפט הבינ״ל: „כאן אני רוצה להסתייג מניסוח השאלה, שכן מבחינה פורמאלית ירושלים המזרחית לא סופחה למד״י, כי אם הוחל עליה החוק הישראלי וכן הרחיבו את התחום המוניציפלי של ירושלים החדשה גם עליה. זאת ועוד, לאור מה שאמרתי על מעמדה של ירדן ביהודה ובשומרון בשנות 1967—1948 נדמה לי, ששאלת הסיפוח של שטחים אלה במשמעות הרגילה של מונח זה במשפט הבינ״ל איננה מתעוררת כלל״.

מכאן לתחום קצת אחר: מעמדו של ארגון האו״ם. מדוע טורחת ישראל לנהל את מאבקה בזירה הבינ״ל, דוקא באו״ם למרות כשלונותיו המרובים בפתרון בעיות בינ״ל בכלל ובפתרון בעית מצב הלוחמה בין מד״י למדינות ערב?

ד״ר בלום: „בקשר להערכת מקומו של ארגון האומות המאוחדות בזירה הבינ״ל של ימינו, קיים כנראה קטוב בצבוריות הישראלית. יש המיחסים חשיבות מופרזת לכל מלה ולא כ״ש לכל החלטה היוצאת מאותו ארגון ומאידך, יש הפוסלים את הארגון מכל וכל כשהבטוי המובהק לתפישה זו היא הסיסמה „אום־שמום״. נדמה לי, ששתי הגישות הללו גם יחד מחטיאות את המטרה. האו״ם בודאי שאיננו בי״ד צדק של החברה הבינ״ל ואיננו מתימר להיות מוסד שכזה, וסמכותו המוסרית אינה אלא סה״כ של הסמכות המוסרית האינד׳ של המדינות המרכיבות אותו. זהו אפוא מוסד פוליטי, ששיקוליו הם שקולים פוליטיים והכרעותיו הן הכרעות פוליטיות.

מאידך, אין מקום לפסול בשל כך את הארגון כגורם ביחסים הבינ״ל של ימינו. האמת היא, כמו במקרים רבים אחרים, אי־שם באמצע בין 2 הגישות הקיצוניות הללו. נכון הוא, שרובם המכריע של ה־החלטות המתקבלות בארגונים השונים של האו״ם אינם מבחינה פורמאלית בגדר החלטות מחיבות, אבל כל מדינה משתדלת כמיטב יכולתה, שלא לבוא לכלל התנגשות עם החלטות הארגון. יש לכך סיבות שונות. כל מדינה, ואפילו היא מעצמה, רגישה ל„אימז״ שלה כי יש לכך חשיבות רבה במאבק הפוליטי, שהן מנהלות, ביחוד בקרב המדינות החדשות. דבר זה נכון עוד יותר כשהמדובר במדינה קטנה יותר, אשר תלויה במידה גדולה יותר באהדתן, בסיוען וברצונן הטוב של מדינות אחרות. אל לנו לשכוח כי במדינות דמוקרטיות יש לדעת הקהל השפעה לא מבוטלת על התנהגות מדיניות החוץ של ממשלותיהן ומדינה הנמצאת בהתנגשות מתמדת עם החלטות האו״ם, (כגון: דר״א ופורטוגל) עשויה במרוצת הזמן לאבד את תמיכת דעת־הקהל ובעקבות זה גם את תמיכת הממשלות. ברור אפוא, שבטווח ארוך יש משמעות מסוימת להחלטותיו של הארגון הבינ״ל גם בהעדר חיוב פורמלי להחלטות אלה. מבחינה זו אפשר להבין, שקברניטי מדיניות החוץ שלנו עושים, ובצדק, כל אשר ביכולתם כדי שבמסגרת האו״ם תתקבלנה החלטות, אשר נוחות לאינטרסים החיוניים של המדינה או לכל הפחות כדי למנוע קבלתן של החלטות, שאינן נוחות לאינטרסים אלה״.

קלפי נוס׳ 2

(סוף מעמ׳ 4)

עצומות וכד׳. רק 3% מן המצביעים גורסים כי יש לנתק את היחסים עם צרפת ו־6% משאירים שאלה זו בצריך־עיון. רובם של התומכים בתגובה מתונה מציעים להפריד בין העם הצרפתי לדה־גול ולגנות את דה־גול ו־ישנם בודדים אשר סבורים כי הדרך הנאותה תהא הזמנתו של נשיא צרפת לביקור בישראל או יתר הסברה וכדו׳, ו־ישנם המציינים בקצרה כי הדרך בה נקטה הממשלה השביעה את רצונם. המסקנה היא כי הרוב סבור שיש להגיב. הדעות חלוקות רק בדרך התגובה: חריפה (גינוי) או מתונה, והדעות שקולות בקשר לכך.

סטטוס קוו במישור המפלגתי

45% מבין המשתתפים במשאל, לא הצביעו בבחירות האחרונות לכנסת. בין יתר 55% היו רק מעטים משנים את אופן הצבעתם. תוצאות הבחירות כפי שהן משתקפות במשאל מראות על שינויים קטנים לעומת התוצאות במשאל אשתקד. (בסוגריים ינתן אחוז הקולות ממשאל אשתקד). (ראה טבלאות התוצאות בעמ׳ 4, הכוללות גם את דרך ההצבעה בבחירות לפני שנתיים).

34% מן הקולות שניתנו למפד״ל (33,5%) המהווים דריכה על המקום בהשוואה למשאל אשתקד (עליה זעומה של 0.5%). משקפים את עובדת היותה של בר־אילן אוניברסימה דתית. נראה כי בוחרים אלו בוחרים במפד״ל כמפלגה ולא בשל אישיה, אחרת נבצר להבין כיצד לא זכה איש ממנהיגיה למספר קולות רציני לאחת המשרות שאותן נתבקשו הסטודנטים לאייש. **לגח״ל מסת־מנת עליה מסוימת 22% (18.3%) למרות 3% שניתנו למרכז החופשי,** אשר לא זכה לקבל אף לא קול אחד אשתקד. המשבר אשר עבר לאחרונה על רפ״י נתן אותותיו במשאל **רפ״י קבלה 18% לעומת 24% אשתקד. אולם כשליש מבוחרי רפ״י הוסיפו הסתיגות, כי יתנו קולם לרפ״י רק במקרה שלא תתאחד עם מפא״י. עליה קטנה למערך 10% (8.3). פא״י זוכה לעליה מ־1.4% אשתקד ל־4% השנה. המרכז־החופשי זוכה ל־3% מקולות הבוחרים לעומת 0 קולות אשתקד. ירידה ניכרת בקולות שניתנו לעולם הזה 0.5% לעומת 1.7% אשתקד, ולאגודת ישראל 1% לעומת 1.7% אשתקד. מפ״ם זכתה אף היא לנתח בעוגה וזוכה ב־0.5% מן הקולות. 7% מבין המשיבים היו מטילים פתק לבן** (לעומת 9.6% במשאל הקודם) ומביעים בכך את אי יכולתם לבחור במפלגה כל שהיא מתוך יער המפלגות המקיף אותם.

תופעה מענינת היא החלוקה בדרך הצבעתם של הבוחרים החדשים. המפד״ל היתה זוכה ב־34% מקולות החדשים, (34% מן הכלל). בגח״ל היו בוחרים 28% מן הבוחרים החדשים (22% מן הכלל), רפ״י היתה זוכה בקולות 20% מבין הבוחרים האלו (18% מן הכלל). המערך 6% לעומת 10% מהכלל. היתר מתחלק באותה דרך בה הוא מופיע ברשימת כלל המצביעים.

מדרך הצבעתם של תלמידי „בר־אילן״ בוחרים ותיקים וחדשים ניתן להסיק כי המתח הפוליטי פג כמעט לחלוטין. הנשאלים ערים לבעיות המדינה ולמנהיגיה, אולם אדישים למפלגות. מנהיגי המערך זוכים לאחוז נכבד מן הקולות כאשר מדובר באיוש משרות, ואילו בהצבעה ישירה אינם מגיעים אף לשליש מאחוז זה. באופן הפוך המצב ביחס למפד״ל הזוכה לקולות כמפלגה, אולם אישיה סובלים מחוסר פופולריות בקרב ציבור הסטודנטים. לא לקחנו בחשבון בשאלה אחרונה זו כ־25% מן המשתתפים אשר לא ענו עליה כלל ואחוז זה מחזק את המסקנה דלעיל.

שוחרי המהפכות למיניהם יתאכזבו כנראה למקרא תוצאות אלו, בהן מוכח כי צבור הסטודנטים הינו חלק מן האסטבליישמנט ואינו מעונין ואינו יכול להביא לדרך מחשבה חדשה ומקורית כל שהיא. לפחות לא בקרוב.

מבזקים

תוכנית לימודים לבני־ישיבות

פעולה מיוחדת לשם קירוב בני ישיבות ואברכי כוללים למחלקה לתלמוד לשם הכנתם לתוארים אקדמיים והכשרתם למחקר הספרות התלמודית והרבנית והורו־אתה נעשתה לקראת שנת הלימודים תשכ״ח באוניברסיטת בר־אילן.

עובדה תכנית לימודים לבני תורה בעלי תעודת־בגרות ובעלי סמיכות לרבנות, שלמדו לפחות 5—6 שנים בישיבה גדולה או בכולל אברכים. לפי תכנית זו רשאים בני הישיבות הללו להתרכז במקצוע לימודים מורחב אחד תלמוד, עם לימודי עזר בהיסטוריה של תקופת הבית השני ותקופת התלמוד, בהיסטוריה של יון ורומי, בפילוסופיה עתיקה, בשפות זרות ועוד. תלמידים מסוג זה יוכלו לסיים את לימודיהם לתואר הראשון ב.א. תוך שנתיים אם ישתתפו בלימודי האוניברסיטה כ־28 שעות בשבוע, יכתבו שלוש עבודות סמינריוניות ויבחנו בספרות מחקר ובבקיאות בתלמוד. הנהלת האוניברסיטה אשרה קרן להלוואות לתלמידים אלה.

בעקבות הפעולה נתקבלו השנה למחלקה לתלמוד 29 סטודנטים חדשים. מהם אושרו לתכנית המיוחדת הנ״ל 10 תלמידים.

* * *

מספר תלמידי המחלקה לתלמוד מגיע השנה ל־67. מהם לומדים 58 לתואר הראשון ו־9 סטודנטים לתואר השני.

שלושה מבוגרי המחלקה לתלמוד מקבלים השנה את התואר השני מ.א. ומכינים את עצמם ללימודים לקראת התואר דוקטור.

ששה מבוגרי המחלקה לתלמוד באוניברסיטה משמשים כאסיסטנטים וכמדריכים במחלקה לתלמוד.

שיטת רישום חדשה

מזכירות הפקולטה למדעי הטבע מתכננת הצעה העשויה להיות בשורה גדולה לתלמידיה, אם וכאשר תתקבל.

המדובר הוא בשיטה חדשה של רישום באמצעות הדואר, שיוכנס לשלב מבצעי — כך מקווים — בשנה הבאה. יוזם ה„פטנט״ הזה ב„בר אילן״ ומתכנן תכנית־האב של פרוייקט זה הוא מר צבי ארד, מזכיר הפקולטה למדעי הטבע והמתמטיקה. אגב, נכון אמנם כי בת״א, למשל, נעשה הרישום באמצעות הדואר, אבל שם לא ה־תלמיד קובע את מערכת השעות שלו, אלא האוניברסיטה. מה שאין כן ב„בר אילן״.

אם אמנם תאושר ההצעה, יקבל כל סטודנט במדעי הטבע חוברת משוכפלת ובה פרוט של המעבדות שחובה עליו לקחת, בכך וכך אלטרנטיבות. מתוך אפשרויות אלה יבחר לו הסטודנט את הנוחה לו ביותר מבחינת זמנו ואפשרויותיו. ה־מעבדות מחולקות לקבוצות בנות 14 איש כל אחת, בצורה שאין הרבה „חלונות״ ביניהם, או לפחות הם מחולקים בצורה שווה בין כל הסטודנטים. ההידוש שבתכנית זאת יהיה שאותם 14 סטודנטים יהיו יחד בכל המעבדות. בעקיפין עשוי הדבר לגרום גם לגבוש החברתי של ה־סטודנטים, בשעה שעד כה היה הסטודנט „נודד״ בין המעבדות. עי״כ יוכל המרצה להכיר את תלמידיו מקרוב, יווצרו תנאים נוחים יותר לטיפוח הסטודנט ואינטנסיביות בלימוד. וכמובן, עי״כ תמנע גם התופעה, שהזריזים היו „תופסים״ את המעבדות, ו־אילו האחרונים היו צריכים להתרוצץ ולחפש עוד מעבדה פנויה כדי „להדחק״ לתוכה, ואפילו אם „חורים״ גדולים נוצרים לו עי״כ, בזמן ובעצבים.

י.ב.מ.

החממות יתחממו?

מישהו הציץ פעם לחממות של המחלקה לבוטניקה? הוא עומד נכלם ומוזנח אחרי ה„כפים״, עד כדי לעורר תמהון. הסיד על קירות הזכוכית התקלף זה מכבר ועתה יש למבנה מראה חיצוני משונה. הצץ פנימה, ותראה אנדרלמוסיא בכל: עציצים, דליים, ג׳ריקנים פלסטיים וצינור גומי המתגולל על הארץ לכל אורכו. על השולחן שבפינה מונחים פריטים מכל הבא ליד: בקבוקים בגדלים שונים, קופסאות קרטון למיניהם ועוד. וכל זה מפוזר באי־סדר משעשע. תוצאה של ששה חדשי הזנחה, כפי שהוסבר רשמית.

י.ב.מ.

מחשב ב־3 מיליון ל״י

הפקולטה למדעי הטבע עומדת בפני תנופת־הרחבה גדולה ורבת־היקף. בימים אלה נמצאים בשלבי־תכנון שונים בניינים מרכזיים חדשים שיתווספו בבוא העת לפקולטה. בין השאר מתכננים הקמת בניינים חדשים לחימיה, למתמטיקה, לביולוגיה, מחסן מרכזי לפקולטה, בית־חיות חדש, בתי מלאכה חדשים וכן בנין מיוחד למחשב אלקטרוני חדיש שמחירו כ־3 מיליון ל״י.

לפי שעה כל התכניות היפות האלה הן רק על הניר. ימים יוכיחו מתי הם יתורגמו לשפת המעשה.

י.ב.מ.

על המלחמה, הנס והמפלגות הדתיות

— הלל ויס —

„ברגעים של מתיחות יתרה ושל חזקת חויה יתרה מתקשרים ומתנשלים מן ה־אדם, כביכול, כבלי הפונקציה הסיבתית: מכיר הוא את הנעשה בעולם כמשהו בעל משמעות על־סיבתית, בחינת מבע של חוש מרכזי, שאין לתפסו במחשבה, אלא בעצמה חושית ערה בלהט תנופתו של כל האדם כולו, בחינת מציאות מר־חשית העולה לפניו על רבוי גווניה. עד היום זהו טיבו של האדם בתוך הסי־בתיות".

(מ. מ. בובר)

נס או לא נס

לרבים מאתנו זו הזדמנות טובה מכדי להחמיצה, הנה קמה לנו הוכחה, אנו יכו־לים להראות באצבע על הנהגת ההשגחה בעולם. וכי יש לך ראיה טובה מזו?

(למרות הנס — עדין יעדיפו רבים את המלה „השגחה" — הליברלית).

שנים רבות מדי היינו חשודים על תמהוניות ועל התחסדות ועל אנכרוניזם ועשיית הון מרגשות פרימיטיביים, עד שהתחלנו לחוש שלא בנוח ולחשוב — שמא יש מידה של צדק בדברי המל־עיזים.

והנה „נפלה לנו מן השמים" מלחמה.

זו הנקודה. הנה ההזדמנות להצדיק ו־להוכיח את דרך חינוכה, מחשבתה ו־תעמולתה של היהדות הדתית המאורגנת.

אנו נחפזים לעשות במלחמת ששת־הימים שמוש נואש שמטרתו שפור עמד־תנו בעיני עצמנו ובעיני אחרים.

אנו נאחזים בנס — שאין אנו חשים אותו, שאין אנו מעריכים אותו ואפילו שאיננו מאמינים בו בתמים — בצפרנים, ומתופפים, מתופפים ומריעים על בשר ורוח נעורים תמימה, מורים עליה באצבע ושואגים — הנה צדקת דרכנו, הנה פרי חנוכנו, הסכיתו שמעו לדברינו.

„הא ראיה" — אמר אחד השרים הדתיים — „הרי אמרנו לכם שאנו צודקים בדרכנו המדינית" והנה ירד הקב"ה ממרומיו ו־גילה לכם ולנו, כי הצדק עמנו.

אחד מכתבי הצופה כתב כהאי לישנא:

„נ. יליד אחד הקבוצים וחניך בני־עקיבא הוא מפקד מחלקת טנקים, בשעת מלחמה שמעו הפקודים את נ. קורא במכשיר קשר עם ירית כל פגז ופגז: „ה' אלוקינו אל תעזבנו" ומיד ענו כולם אחריו — אמן. כתבה אחרת שתארה תולדות חייו של טייס דתי שנפל, מצאה לנכון לציין: „לא הספיק להיות הרבה זמן בתנועת בני־עקיבא מפני שנמשך לקלוב התעופה".

מה שם נקרא לאורח ראיה שכזה (לגטי־מציה של חייל על־ידי זהויו הפוליטי־דתי) אם לא אחת מהדיוטות האחרונות והמ־נוונות של האמונה.

הרי אנו מאמצים לנו גבורה וגבורים, עושים בהם כוונים לצרכינו. תולים בהם את טיבה של השגתנו השטחית ומטפסים על גבותיהם. אם כך נוהגים אנו — הרי שאנו מקלקלים את השורה, וזו עדיין לשון נקיה.

מה מנתק ומרחיק ואינו מתיר לנו להיות שותף שווה זכויות באותו חזיון שפלש לדברי ימי העם.

איש מאתנו לא שקט, לא שלו, לא ציפה ולא שיער נצחון שכזה.

נהפוך הוא — לב האומה נע כנוע עצי יער.

איש לא ציפה ולא חיכה לנס מפני שאיש מאתנו לא חש באמת ובתמים שאנו שותפים ראויים ושכנים קרובים לרצונו של מקום.

הרגש היטב מרגישים את הפרדוכס ה־מוזר הנחזה ע"י קדמונים. — הדור הפחות ראוי — זוכה.

אדם ישר אינו יכול להבין מה המכנה המשותף בין „התנהגותו, תמימותו ובט־חונו" של אדם מישראל ובין מידת החסד לה זכה.

לרגש אשם זה שאוכזב, או לפרדוכס זה, מואילים אנו לקרוא, נס. דא־עקא שרבים מאתנו מרומים ולא באשמתם על ידי עצמם. כה מרומים, בתום־לב, עד שעולה על דעתם שהנס הוא בגינם של בעלי הזכויות (אך אלו הם בעלי זכויות מדו־מים).

נס מהו

הנס הוא „ילד טפוחיה של האמונה"[1]. „מבחנו של המאמין הוא האפשרות לחיות את הנס".

„כיום מתביישים התיאולוגים בנס — אומר רוזנצוויג — מכיוון שנקוטה בידם השקפת העולם השלטת במדעי הטבע, הדוגלת בסיבתיות החמורה של העולם. ומאחר שהם דוגלים בתפיסה המוטעית, כי הנס, על דרך עדותם של המקורות הדתיים, פורץ את החוקיות הכללית של סדר עולם יציב שרק הוא לבד מהווה את האורינטציה של העולם המודרני..."

לדעתו, יחודו של הנס הוא ה„אות, ה־„נבואה" המתגשמת.

„הנבואה, הצפיה לנס, היא היסוד ה־קונסטיטוצטיבי המיוחד, ואילו הנס הוא המומנט הממש שלה".[2]

עיקרו של הנס, ע"פ רוזנצוויג, הוא צפייתו מראש.

„הנס הוא יכולת האדם להסיר את ה־צעיף הפרוש על פני העתיד ולא בהסרת ההקבעות מראש".[3]

הבה ונבחן את עצמנו — האם באמת צפינו להתרחשות זו.

מה מידת האמונה שקדמה למאורע זה. האם כל השנים חנכנו עצמנו בדבקות וב־אמונה לקראתו, או שמא מזדרזים אנו לקפוץ על העגלה עם כל השגרה — דלישנא הישנה.

אמנם מתפללים אנו שלוש פעמים ביום, ובתפילתנו אנו מבקשים שיבה לציון. אך מה רב המרחק בין אמירה קבועה, חוזרת ונשנית ובין קיווי שהדברים יתרחשו ב־אמת. גבולה של „אמונתנו" היה ההסתפ־קות בקיים ובלבד שלא יפריעונו לחיות בשלום. וטעמנו עמנו — מה לנו בני אדם ולגבולות ההבטחה. כל רצוננו להוסיף ולחיות, ולו ניתן הדבר, אזי איש תחת גפנו ותחת תאנתו. הגבולות הרחבים, הם רצונו ולא רצוננו. הרי שהוא הקים ויקים את רצונו ואנו איננו נשאלים, מפני שאם נשאלים אנו — מה אנו משיבים.

ואם לא נשאלנו, מדוע נענה ונצעק: „אנחנו רצינו, בחרנו, כבשנו מרצוננו. וזה הכבוש, או השחרור, הוא תוצאה של חנוך ושאיפה יהודית לאומית."

האמת טפחה על פנינו, נחתה עלינו מבלי שנתבקשה. היא תבעה אותנו כולנו והטילה אותנו אל מעבר מזה, אל עבר נבואות מובטחות שאנו בני אדם ילודי רגע, קצרי ימים ושבעי רוגז, היינו מסתפ־קים אף בלא הן.

זכותנו — לאחר שנשאלנו פעם אחת ועניינו „נעשה ונשמע" ששוב איננו נש־אלים.

---

[1] צטוט של פ. רוזנצוויג כפי שהוא מופיע בספרו של ד"ר מ. שורץ — שפה־מיתוס־אמנות, 46—47.

[2] שם, שם.

[3] אין כאן מקום לדיון האם תפיסתו של פ. רוזנצוויג את הנס נראית כמסתברת ע"פ השקפות מקובלות אחרות, או שהיא כה יוצאת דופן בצורת ראייתה המקורית, עד שאין לנו דין ודברים עמה — אלא, כרעיון.

מטרת המובאה להצביע על־כך שמבלי אקלים דתי אמיתי מבלי קרקע רוויה משמעות דתית, אין משמעות לכל מעשה של התגלות והוא עשוי להיות לכל היותר תופעה פרה־פסיכולוגית.

מה נעשה במחלקה למדעי המדינה?!

— מאת: א. ר. צבי —

האם מישהו מוכן להעלות על דעתו מה היה קורה אילו אפשר היה להתאים את דרך כתיבת ה־כתבה לדרך ניהולה של המחלקה למדעי מדינה ולרמתה? לא היה אז כל צורך להקפיד לא על כללי ה־דקדוק ולא על כללי הסגנון. השו־רות היו, פשוט, מתפוררות.

אנו עוסקים במחלקה המקורית ביותר באוניברסיטה. „אין לי ספק כי זוהי מחלקה מיוחדת במינה, שהיא תוצר בר־אילני מקו־רי. אין מחלקה כזו קיימת בשום אוניב' אחרת בעולם", הגדיר אחד מן המרצים הרבים — שהספיקו להחליף זה את זה במשך שנות חייה הקצרות והמקוטעות — של הקתדרה למדעי המדינה ע"ש וינס־טון צ'רצ'יל. אחת השמועות המתהלכות בין תלמידי מדעי־המדינה טוענת, כי בין הגירמים, שקרבו את קיצו של המדינאי האנגלי הדגול יש למחלקה האמורה, ש־נקראה על־שמו, חלק נכבד ביותר.

מחלקה פרובלימטית

מראשיתה היתה זו מחלקה פרובלימטית. שנתיים לאחר שנפתחה היא נסגרה למשך השנתיים הבאות ומשפתחו אותה שוב בשנת 1964 כשבראשה עומד ד"ר סגרה היא הורכבה ברובה ממרצי מחלקות אח־רות ורק חלק קטן היו אנשי מקצוע. כך, למשל, נתנו השעורים במנהל ציבורי ע"י המנהל הכללי, שעיסוקו בהנהלת המוסד גזל ממנו את רוב זמנו והמזכיר האקדימי הרצה על השלטון בארץ.

השנה עזב ראש המחלקה ד"ר סגרה את האוניברסיטה ועבר להרצות באוני־ברסיטת מסטוצ'ס בארה"ב. הד"ר סגרה עזב לאחר שנוכח לראות כי סחבת באישור המינויים, שהמליץ עליהם, תעכב את תכ־ניותיו ונואש מן האפשרות כי המועצה להשכלה גבוהה תכיר במחלקה בתנאים אלה. גם המחלוקת על האוריינטציה של המח־לקה גרמה לעזיבתו לאחר שדעתו לא נתקבלה.

המחלקה אשר אותה לא נטל עמו ל־ארה"ב נשארה בארץ עם תוכנית לימודים המוטלאת מתוכניותיהם של המחלקות היס־טוריה, כלכלה, גיאוגרפיה וסוציולוגיה ו־מעט מאד שעורים מן המקצוע עצמו; עם צוות מרצים, שרובם הגדול אינו אנשי מקצוע (ומלבד ד"ר בלום, המרצה בפ־קולטה למשפטים בירושלים, אין בהם אף לא מרצה בכיר אחד) ועם סגל, שאין בו אף לא מרצה אחד המשמש במשרה שלמה במחלקה. אוסף של מרצים ומקצועות, ש־אינו מצליח לעלות כדי מחלקה הדנה ב־מקצוע כדיספלינה מדעית, אשר המקצועות שנזכרו לעיל משמשים לה רק כלי־עזר. ובעוד אשר באוניברסיטאות האחרות ב־ישראל ובעולם כולו מתפתח מקצוע זה ב־שנים האחרונות במידה שאין לשערה, נשארה כאן מחלקה מפגרת בהתפתחותה.

המחלקה שאינה מוכרת, כמובן, ע"י ה־מועצה להשכלה גבוהה ועל־כן אינה יכולה להעניק תואר ראשון, נשארה ללא ראש מחלקה ואף מרכז מחלקה טרם נבחר. דיקן הפקולטה למדעי הרוח, הפרופ' שרף, עוסק בזמנו הפנוי בניהול המחלקה. אלא שזמנו הפנוי מצומצם. את רשימת הקור־סים למתמחים אישר הרשם מר קצבורג. במחלקה פרובלימטית כל־כך, שהיא גם אינה מנוהלת ע"י ראש מחלקה, איש ה־ישר בעיניו יעשה. רק לפני כשבועיים נסע הד"ר ורדי — המרצה באחד הקור־סים המרכזיים של המקצוע — „תולדות הרעיון המדיני" לחוץ לארץ. הד"ר ורדי לא ימשיך להרצות השנה.

מטמורפוזים

במשך השנים המעטות, שחלפו מאז פו־עלת המחלקה היו אנשי הסגל שבה, נעים ונדים. „מחלקה אוכלת מרציה" קורא לה סטודנט מן השנה הרביעית. מרצה לש־עבר מספר על משפטן מסויים, אשר הוצע לו להרצות במחלקה למדעי המדינה. הלה השיב כי אין הוא מכיר את החומר ואין הוא מתמצה בענינים ועל־כן לא יוכל להרצות. „אין דבר תלמד עד השנה הבאה" ענה לו מי שניהל עמו את המשא והמתן וצרפו לסגל המרצים. זהו קוריוז המרמז על אופיה של הקתדרא.

לבעיות הרבות הצצות ועולות במחלקה אין כתובת ברורה בשל ריבויין של ה־כתובות. כל אחד מאלה, שאינו מקדיש עצמו לניהול ענייני המחלקה בלבד, רואה את עצמו כאחראי לטיפול בה. כך נמצאים גורמים רבים המטפלים בה כעניין טפל במסגרת עבודתם ואין למעשה אף לא אחד המטפל בה כראוי.

דוקא במחלקה זו מכשילים הבוחנים ב־בחינת ה־ב.א. את רוב הנבחנים. כיצד אפשר לדרוש, שרמת התלמידים תהא גבוהה יותר מן הרמה הממוצעת של הלימודים? לראש המחלקה, שאינו קיים, הפתרונים!

כפי שנמסר לנו, עומד להתחולל החל מן השנה הבאה מטמורפוזיס במחלקה עם מינויים של שני אנשי מקצוע מחו"ל כ־מרצים במחלקה. האחד מהם הד"ר ויטל, ישמש גם כראש המחלקה, והאחר הד"ר הרולד יכהן כמרצה בכיר.

אכן, הגיע הזמן, שהמחלקה לא תהווה עלבון לרמתה הגבוהה של האוניברסיטה ברוב המקצועות האחרים הנלמדים בה. ה־תוכניות אם יאושרו ויצאו לפועל, יהפכו את המחלקה לשם־דבר בשל רמתה המק־צועית במקומה של הפרסומת השלילית ש־היא מביאה היום על האוניברסיטה.

שביתת המרצים שנמנעה

פרופ׳ קורצויל: „יש התערבות גסה בחופש האקדימי מצד גורמים מסויימים"

משבר בין הנהלת האוניברסיטה לבין סגל המרצים, שעמד לפרוץ החוצה ע״י שביתת מרצים, נמנע לפני כ־6 שבועות כאשר ההנהלה נכנעה לדרישות המרצים. כחודש ימים לאחר תחילת הלימודים התכנס סגל המרצים לאספה באולם ההרצאות 128. על הפרק היתה ההצעה לפתוח בשביתה חלקית או כללית אם לא ייענו דרישותיהם תוך זמן קצר. דרישתם העיקרית היתה תוספת שכר והגדלת הטבות אחרות.

כבר זמן רב נמשכו המגעים בין נציגי הסגל לבין ההנהלה וכשאלה לא השביעו את רצונם של חברי הסגל נתכנסו הם לדון בהצעת השביתה. הדעות באסיפה זו היו חלוקות. אחד המתנגדים החריפים לשביתה למרות הביקורת החריפה, שהשמיע כלפי הועד המנהל, היה הפרופ׳ קורצויל. הפרופ׳ טען כי אין סגל המרצים אגודת פועלים כלשהי ואסור לו לנקוט בדרך של שביתות וכדו׳. יש בעיות רבות והשובות אחרות, שעל סגל המרצים לעסוק בהם. „האוניברסיטה שבויה במעגל של כיבודים ומכבדים", טען פרופ׳ קורצויל ומן המרצים נדרש אקט של חרות. הוא יצא חוצץ גם נגד מה שהוא כינה בשם „התערבות גסה בחופש האקדימי מצד גורמים מסויימים" וטען כי יש ללחם בתופעה זו קודם שמכריזים על שביתות. לבסוף נתקבלה בחיוך של הסכמה „הצעתו" של הפרופ׳ קורצויל כי: מוטב, שהועד המנהל ישבות.

לעומתו טענו מרצים אחרים תוך מתיחת ביקורת חריפה על הועד המנהל כי אין עוד מקום לויתורים וכי הדרך היחידה להשיג את המגיע להם היא להכריז על שביתה. נקבעה ועדה של חברי הסגל שתדון עם חברי ההנהלה בתביעותיהם של המרצים. ועדה זו נפגשה עם ההנהלה ובתום שבועיים כאשר נתכנסו המרצים פעם נוספת יכולה היתה לבשר להם כי המתנגד העיקרי יו״ר הועד המנהל, השר ח. מ. שפירא, מוכן לקבל את דרישותיהם.

האסיפה הסמיכה את הועדה להמשיך ולנהל משא ומתן. כאמור נסתיים המשא והמתן בקבלת דרישותיהם של אנשי הסגל והמרצים לא נתכנסו בפעם השלישית כפי שתוכנן לפני כן.

שביתת המרצים נמנעה.

על דתיים וחילוניים באוניברסיטה

„עזבו אותי עם התורה הזאת"

אחד המרצים אשר באחת מן המחלקות איננו נמנה על היהודים הדתיים. יתר־על־כן הוא גם אינו מאמין. אמונה היא ענין המסור לכל אדם וכבודו של אותו מרצה במקומו מונח, אלא שגם כבוד האוניברסיטה וכבוד תלמידיה הנו נכס לא פחות חשוב. אין לעבור לסדר היום כאשר חוסר אמונה מתבטא בזלזול בדת או במנהגים דתיים, לא כל שכן כאשר מדובר באוניברסיטה המושתתת על עקרונות דתיים.

כבר בשיעור הראשון הפתיע המרצה את תלמידיו. כאשר הזכיר את המלה קידוש מצא לנכון להעיר בזלזול: „לא כמו הקידוש המקובל אצלכם" וכאשר הזעיר לו ראש המחלקה כי עליו להרצות בשעוריו בכיסוי ראש נכנס לכיתה כשהוא חובש כובע ואמר: מה שאני עושה עתה, איננו מן האני אלא למען המוסד. ללמדך שבני־אדם עושים עצמם לפעמים שוטים.

לשיאה של החוצפה הגיע באחד השיעורים האחרונים בהם הדהים גם את הסטודנטים החילונים (שהם מספר בלתי מבוטל בכיתה). כאשר הזכיר אחד התלמידים את התורה הוא התפרץ: „עזבו אותי עם התורה הזאת. בשעור שלי אל תזכירו את המלה הזאת. ביני לבין התורה אין שום דבר".

אמר לנו אחד המרצים: „לא רק בגלל העובדה שהוא חייב לכבד את עקרונות האוניברסיטה, אלא אפילו מבחינת כללי הנימוס האלמנטרי והיושר האנושי והאינטלקטואלי יש כאן הגדשת הסאה". חבר ועד הנאמנים, ששמע על כך קבע בפסקנות!: „למרצה כזה אין כל מקום באוניברסיטה, הוא חייב ללכת".

הדברים מדברים בעד עצמם. האוניברסיטה חייבת להסיק את המסקנות.

כביש הדמים. — זוהי הצטלבות בר־אילן, המהוה הקטע הקריטי ביותר באחד הכבישים המסוכנים במדינה, כביש גהה. בשבוע שעבר בפגישה של נציגי האוניברסיטה עם מהנדסים — תוכננו דרכים למניעת תאונות, שחלקן כבר יצאו לפועל.

על הספריה, הצניעות, האדישות והמתנדבים

אדישות

במחקר הנערך ע״י מר נ. רובין מן המחלקה לסוציולוגיה והבודק את מידת שביעות הרצון של הסטו׳ מן האוניברסיטה נשאלה גם השאלה: מהו יחסו של הסטודנט למסיבות הנערכות ע״י הסתדרות הסטודנטים: 54.5% ענו כי הם היו מעוניינים להשתתף. 42% (!) אדישים ואילו 3.5% חושבים כי זה מיותר. חשבון פשוט יוביל אותנו למסקנה ש־45.5% מן הסטודנטים אדישים למסיבות של ההסתדרות. חלק כפול, ודאי, אדיש להרצאות ואילו לפעולות אדישים 99% עד 99.9%. תוצאה זו לא נקבעה ע״י המחקר אלא ע״פ הניסיון.

הספריה

חודשיים ימים פועלת כבר הספריה החדשה ועדיין אין אתה משיג את הספרים הרצויים. רק לאחר שעתיים מגיעה התשובה המיוחלת, שהיא לרוב שלילית: הספר לא נמצא.

סטודנט מן השנה הרביעית הגדיר את הספריה החדשה „פעם הייתי מקבל ספר תוך 5—10 דקות, היום אינני מקבל ספר תוך שעתיים".

גם תקלות טכניות, גם מחסור בספרים וגם עובדים בלתי מאומנים מספיק, אינם מאפשרים הפעלה יעילה של הספריה החדשה ורבים מן הסטודנטים מתגעגעים לספריה הישנה, או לספריה הפרוביזורית, שפעלה טרם שהושלם הבנין כולו.

אחד מחברי המערכת, שעשה נסיון מיוחד, גילה כי ניתן להוציא בקלות רבה ספרים מן הספריה ולגנבם למרות, שהאוניברסיטה משלמת סכום כסף נכבד לסטודנטים השומרים על מבואות הספריה, ולמרות ההוראות כי על הסטודנטים להציג ליושב בדוכן הכניסה כל ספר אשר הם מוציאים עמם מן הספריה.

אותו חבר מערכת הצליח בנסיונו להוציא 6 ספרים בלי שנתבקש כלל להציגם.

משהו צולע, עדיין, בספריה.

מתנדבים

בגליון האחרון של העתון הודיעה הסתדרות הסטודנטים על פתיחת מבצע אמוץ סטודנטים מחו״ל. מארגני המבצע התלבטו כיצד לסנן את הסטו׳, שיציעו עצמם וכבר נקבעו הנחיות בקשר לכך.

שבועיים אח״כ הוצעו 3000 כרטיסים לנשף פתיחת שנת הלימודים. כל 3000 הכרטיסים אזלו תוך שבוע ימים. רק שתי תשובות הגיעו מסטודנטים שנענו למבצע האמוץ. אחד מהם היה חבר־מערכת העתון.

צניעות

הבקשה להופיע בתלבושת צנועה והבקשה שלא לדרוך על הדשא נכרכו יחד בדף משוכפל, שהוצמד במקומות שונים ברחבי האוניברסיטה. היו סטודנטיות שפרשו כי רק מי שדורכת על הדשא אסור לה להופיע בתלבושת בלתי־צנועה. על־כל־פנים השאלה מהי תלבושת צנועה ומה אינה צנועה לא הוכרעה עדיין ויש כאלה המופיעות בצורה שעברה את גבול הצניעות הרפורמית ביותר, אך טוענות כי זוהי התלבושת הצנועה ביותר שתחת ידן.

על צניעות ניתן להסתכל מן האספקט של הלבוש ומן האספקט של העדר לבוש. אך שניהם גם יחד עשויים להביא לידי אי־בהירות.

נערכים דיונים על שינוי המבנה של האוניברסיטה

שלוש שנות לימודים לתואר ראשון

כבר שנים רבות מתלבטת האוניברסיטה בנחיצות שנת הלימודים הנוספת אותה היא מעמיסה על תלמידיה. זמן רב לוחצים חוגים שונים מקרב המרצים ומקרב הסטודנטים לקצר את 4 שנות הלימודים בשנה אחת.

בימים אלה נערכים דיונים רציניים בענין זה והולך ומתגבש, כנראה, רוב בסנאט, אשר יתמוך בשינוי מבנה הלימודים של האוניברסיטה ויאפשר את קיצור תקופת הלימודים לקראת התואר הראשון.

הפרופ׳ פליקס, שנשאל על־ידי המערכת, הודה כי מתנהלים דיונים כאלה וכי ישנם מצדדים רבים בקיצור תק׳ הלימודים. הוא הוסיף יחד עם זאת, כי „לפי שעה לא נזקקה ועדת הסטטוס באופן רשמי לבעיה זו כיוון שזו בעיה הנוגעת לשינוי המבנה היסודי של האוניברסיטה והועדה פועלת במסגרת הקיימת". לקיצור תקופת הלימודים יש צדדים לחיוב ולשלילה. שנת הלימודים הנוספת מהווה הכבדה על הסטודנטים והיא מבריחה מדי שנה מאות תלמידים טובים מן המוסד. אך מאידך נערכים עתה דיונים באוניברסיטאות בארץ בדבר הרחבת מסגרת הלימודים, בדרך כלשהי, באשר תקופת הלימודים של שלוש שנים אינה מספקת כדי להכשיר סטודנט לתואר ראשון בשני מקצועות (כידוע מתעתדת האוניברסיטה העברית להחליט על בחירת חוג אחד בלבד של מקצוע התמחות לקראת התואר הראשון). הפרופסור פליקס מציע מסגרת של 3½ שנים שהיא האידיאלית לדעתו.

אין ספק, שקיצור תקופת הלימודים תהווה הקלה לסטודנט, אך מאידך היא תחייב אותו, במאמץ יתר במשך התקופה האמורה.

גם אם תתקבל החלטה עקרונית חיובית ניתן לשער כי הכנת תוכניות הלימודים ושאר ההכנות למעבר כזה תקחנה עוד תקופת זמן מסויימת עד שההחלטה תצא לפועל.

על־כל־פנים יש להניח כי הנושא יועלה בקרוב על שולחנו של הסנאט.

החוץ

10 ימים לאחר שובו מארה"ב

ראש־הממשלה אורחם של הסטודנטים ב„בר־אילן" ב־31/1

יופיע באודיטוריום בערב שאלות ותשובות

רה"מ מר לוי אשכול נענה להזמנתה של הסתדרות הסטו' ויהיה אורחם של הסטודנטים 10 ימים לאחר שובו מארה"ב. רה"מ עמד לבקר באוניברסיטה כאורח ההסתדרות זמן קצר לפני המלחמה, אך ביקורו נדחה עקב המלחמה.

גם לאחריה התעכב הביקור פעמים רבות בגלל המצב המדיני והפוליטי. לפני כשבועיים נתקבלה הודעתו של מר עדי יפה מנהל לשכת רה"מ כי „ראש הממשלה ישמח להופיע בערב שאלות ותשובות באוניברסיטה ביום רביעי 31.1.68 בשעה 8 בערב".

הסטודנטים יתבקשו להכין שאלות ולהעבירם עד מספר שעות לפני תחילת הערב למשרד הסתדרות הסטו'.

השאלות ירוכזו וימוינו ע"י מערכת „בת־קול", אשר גם תראיין את רה"מ.

ב. א. נון במדעי־המדינה

המחלקה למדעי המדינה מעסיקה אותנו בגליון זה ואע"פ כן לא תמו עדיין עלילותיה.

בבחינות הגמר במועד ב' נמסר לפתע כשבועיים לפני הבחינה כי על הסטודנטים ללמוד בנוסף לחומר, אשר בו נבחנו חבריהם במועד הראשון, גם את החומר במינהל ציבורי.

ההודעה, שנמסרה להם ע"י המזכירות האקדימית קבעה כי את חומר הלימודים יקבע המרצה בשנה הנוכחית מר י. שלהב, אשר רוב הנבחנים לא למדו מקציע זה בשעוריו. לאחר, שהסטודנטים בעזרת ועדת הפנים של הסתדרות הפנו תשומת לבה של המזכירות האקדימית כי אין לכלול חומר נוסף שבוריים לפני מועד הבחינה, נתקבלה החלטת פשרה כי בחינת הב.א. תערך במועדה ואילו בחינת השלמה (ב. אנון) במינהל צבורי תתקיים עד חודש וחצי לאחריה. הבחינה תכלול את חומר ההרצאות של המרצה הקודם, מר מ. אדלר בתוספת ספר ביבליוגרפיה.

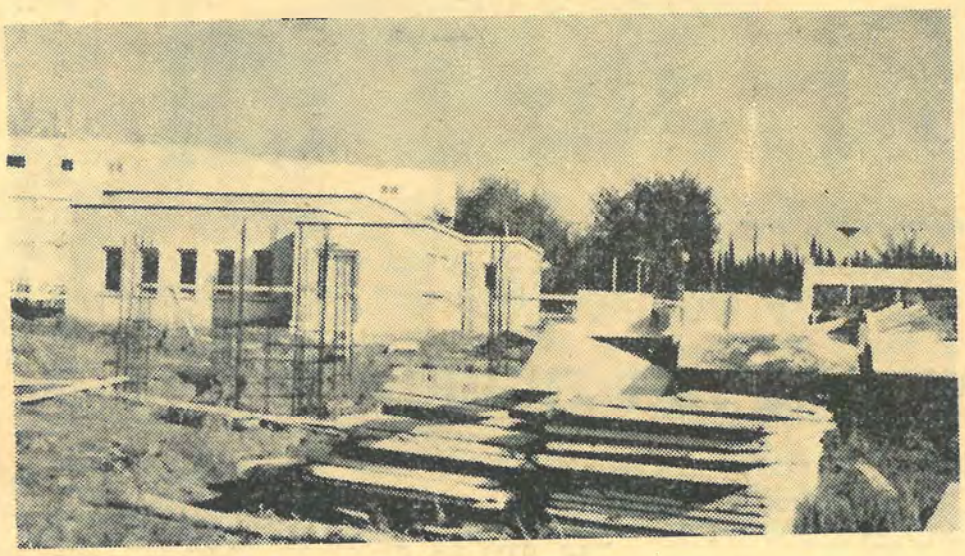

בית הסטודנט, שנעצר: עם תחילת שנת הלימודים, התחילה במרץ רב חפירת יסודותיו של בית הסטודנט החדש. לאחר עבודה של כחודש ימים, נפסק לפתע התהליך... הקבלן פשט את הרגל. בימים אלה הוצא ע"י האו' מכרז לבנית בית הסטודנט.

167.800 תקציב הסתד' הסטודנטים לשנת 67/8

תקציב הסתדרות הסטו' המגיע לכדי 168.000 ל"י, אושר סופית בישיבתה האחרונה של המועצה. זהו התקציב הגדול ביותר, שהוכא לאישורה של מועצת הסתד' הסטודנטים. הגידול נובע בעיקר מן המספר הרב של תלמידים, שנתוספו השנה.

דמי החבר, שנתקבלו מן הסטו' מגיע השנה לכדי 85.000 ל"י. יתרת ההכנסות העולות לכדי 82.800 ל"י נתקבלה מהכנסות פעולות תרבות; התקציב לשנת 66/7 והשתתפות מוסדות שונים, כגון: האוניברסיטה, עירית ר"ג ומשרד הסעד. כשליש מהוצאות התקציב מופנה לפעולות תרבות והיתר מתחלק בין ספורט, עתון, הוצאות משרד, משכורות, הוצאות קטנות וכיוצא באלה.

כאמור אושר התקציב בישיבה האחרונה בה הוחלט גם לראשונה על תשלום משכורת לחברי היעד בסך 180 ל"י לחודש.

דרישות מחמירות לתואר שני בפסיכולוגיה

בחוברת „ידיעות לסטודנט" תשכ"ח, אשר משמש כתקנון האוניברסיטה, מפורטות בע' 38 הדרישות לתואר שני. „במשך תקופת ההתמחות יד"ר המועמד להשתתף בקורסים בהיקף של 16—20 נקו' זכות". ואילו הדרישות לתואר שני במחלקה לפסיכולוגיה הן בהיקף של 50 נקודות זכות.

ועדת הפנים פנתה אל הועדה לתואר שני בבקשה לבדוק את הענין ולמנוע מכל מחלקה לעשות דין לעצמה בכל הנוגע לדרישות לתואר שני.

כל תשובה לא נתקבלה עדיין.

פעילות

ספורט

אליפות השחמט של האוניברסיטה, לזכרו של הסטודנט, יהושע דיאמנט ז"ל, אשר נפל במלחמת ששת הימים, תפתח לאחר החנוכה.

ההרשמה לתחרות זו, עדיין נמשכת. לזוכה באליפות, יוענק פרס.

✶

אליפות האוניברסיטה בטניס שולחן, מתוכננת בימים אלה. התחרויות תחלנה בעוד כחודש ימים.

תרבות

60 סטו' נרשמו לחוג הדרמטי, שיפעל פעמיים בשבוע. ידריך את החוג, שיתרכז גם בצד התיאורטי של אמנות הבמה, השחקן והבמאי אלברט כהן.

✶

להקת הריקודים בהדרכת יואב אשריאל קיימה את את מפגשיה הראשונים. הלהקה תשים את הדגש על ריקודי פולקלור יהודיים.

✶

הנהלת האוניברסיטה אשרה את תוכנית ההרצאות של „צהרי יום ד'". אחת לחודש ביום רביעי יופסקו הלימודים בשעות הצהרים ותתקיימנה הרצאות על נושאים שונים באודיטוריום של האונ'. ההרצאה הראשונה תתקיים ביום רביעי 10.1 בהשתתפות הרב רבינוביץ, רבה של חולון.

שר האוצר באונ'

שר האוצר מר פ. ספיר, נאות להזמנתו של יו"ר הס' הסטודנטים, איצ'ו גילדשטיין וירצה בקרוב לפני הסטודנטים על הנושא: „כלכלת ישראל לאור מדיניות המיתון". השר ספיר נתן את הסכמתו עוד לפני כחודשיים, אך דחה את מועד הרצאתו עד לאחר אשורו של תקציב המדינה.

ישיבת מוע' משותפת

ביום שני הקרוב, תתקיים ישיבת מועצה משותפת לאגודות הסטודנטים בת"א וב־בר־אילן. הישיבה, אשר תתקיים במועדון הסתדרות הסטודנטים של בר־אילן, תדון במבנה התאחדות הסטודנטים ובהצעות לשינויה. כמו־כן תוחלף, בראשית הישיבה, אינפורמציה על כל אחת משתי האגודות.

תהיה זו הפגישה הראשונה בסדרת פגישות משותפות בין נציגי הסטודנטים של שתי המכללות.

קבוצת סטודנטים מן המחלקה למדעי המדינה, עומדת ליזום „משפט פומבי" נגד הנהלת האוניברסיטה, על הנעשה במחלקה למדעי מדינה. הקבוצה תפנה אל מספר מרצים במחלקה ואל הנהלת האוניברסיטה, להופיע בשם האוניברסיטה. לפי התכנית עומד המשפט להערך באודיטוריום בחודש הבא.

חוג להסטוריה

חוג עיוני לסטודנטים בהיסטוריה כללית הוקם בימים אלה ע"י מר א. אלטמן, מדריך במחלקה להיסטוריה.

אחד המרצים הראשונים, שיוזמן ע"י החוג יהיה, כנראה, פרופסור יגאל ידין. משתתפי החוג יבקרו באתרים היסטוריים בלווית מדריכים מצוות הארכיאולוגים שהשתתפו בחשיפת האתרים. חוג זה פתוח לפני כל הסטודנטים באונ'.

דיקן הסטודנטים בשיתוף עם **הסתדרות הסטודנטים** מזמינים את ציבור הסטודנטים לסדרת הרצאות בימי ראשון, בשעה 8.15 בערב, במועדון הסתדרות הסטודנטים

תוכנית ההרצאות:

ביום כ' בטבת (21.1.67) ירצה:
פרופ' מאיר רוסטון, ראש המחלקה לאנגלית,
הנושא: „שאיפה לסינטזה מזוייפת ביהדות של זמננו".

ביום י' באדר (10.3.68) ירצה:
ד"ר מרסל מנדלסון, ראש המחלקה לצרפתית.
הנושא: „דת ואמנות" (בלווי שקופיות).

ביום כ"ד באדר (24.3.68) ירצה:
ד"ר צבי ארמן,
הנושא: „המשפט העברי היום".

ביום ב' בניסן (31.3.68) ירצה:
פרופ' לאונרד ולר, המחלקה לסוציולוגיה,
הנושא: „תחומי הדת והסוציולוגיה".

ביום ט' בניסן (7.4.68) ירצה:
ד"ר יחזקאל הרטמן, מנהל בפועל של ביה"ס לעבודה סוציאלית
הנושא: „תרומת היהדות לעבודה סוציאלית כמקצוע".

ביום ז' באייר (5.5.68) ירצה:
ד"ר יהודה רוזנברג, המחלקה לפסיכולוגיה,
הנושא: „מקומה של הדת בפוליטיקה".

מ. ח. שפירא חתן פרס רש"י לפיסיקה 1968

זכה בפרס על המצאת חוק־שפירא לשמור הקפאון המוחלט

הפיסיקאי הגאוני מ. ח. שפירא, הצליח להגיע, לאחר מחקר של שנים רבות, יחד עם חבר מפדעניו, לשימור הקפאון המוחלט של חיים אן־אורגניים.

טובי המוחות עמלו מאז שנת 1922 (שהיא במקרה גם שנת ייסודה של התנועה הדתית־הלאומית) על יצירת נקודת הקפאון ע"י יצירת לחצים שונים. אך רק תחת הנהגתו של הפיסיקאי משה ח. שפירא הצליחו המפדענים להקפיא כל אפשרות של חיים ומחשבה על־ידי הקפאת המצב הקיים לעולם ועד.

למרבה אי־הפלא גלו כל היסודות, שיתוף פעולה מדהים תחת הנהגתו של הפיסיקאי הדגול ויש להניח שהם היו מוכנים לכך מטבע ברייתם.

ועדת הפרס ביקשה מחתן הפרס לשאת נאום, אך הלה סרב בטענה כי אם יפתח את פיו — כל הארץ תזדעזע.

מפני שלום הציבור ושלום אנשי־שלומו ויתרה הועדה על הוראה מפורשת של התקנון.

הציבור הרחב יוכל לקרוא את תוצאות המחקר של חתן הפרס וצוות המפדענים במאמרם המשותף: „כיצד הצלחנו לשמור על נקודת־האפס־המוחלט", אשר עומד להתפרסם בימים אלה בעתון המדעי „גוילין".

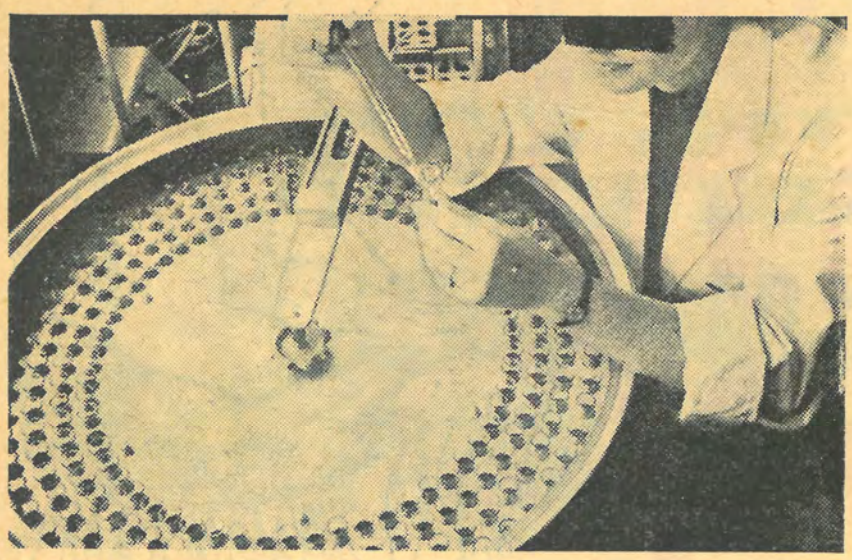

זוהי אחת המשתתפות בשעור „זרמים מודרניים בטשולנט" הניתן במסגרת המחלקה ליהדות מעשית. ההרשמה החלה.

במוצ"ש ה־13.1 בשעה 8.15 באודיטוריום, יתקיים „ערב חברתי" במסגרת **מועדון הסטודנטים הדתיים**, אשר יפעל בכל מוצ"ש ואשר מאורגן ע"י הסתדרות הסטודנטים.

בתוכנית הראשונה יופיעו:

„הדודאים", שבח וייס וכן יתקיימו ריקודים.

מחיר הכרטיס 2.5 ל"י.

היום, יום ד' 10.1 תתקיים ההרצאה הראשונה בסדרת ההרצאות „צהרי יום ד'", המאורגנות ע"י הסתדרות הסטודנטים. הנושא: **קדוש ה' ומשמעותו בעבר ובהווה**". ירצה רבה של חולון **הרב רבינוביץ**.

ההרצאות תתקימנה אחת לחודש ביום ד' בין השעות 12—1.30 באודיטוריום. בשעות אלה יופסקו הלימודים באוניברסיטה.

אוניברסיטה אילן־בר

הננו שמחים להודיע על פתיחת המחלקה

ליהדות מעשית

(בשיתוף עם הנהלת המפד"ל)

תכנית הלימודים:

קכה—ט גבאות קומוניקטיבית — **מר מיצמכר**

אמונים בדפיקה על השולחן, תרגיל במי שברך, ידיעה במכירת עליות, חתוך הערינג, חלוקת צוקריות לקטנים בשעת קדוש.

ללא מתמחים (ידיעת אידיש הכרחית) שעתיים הרצאה ותרגיל (4)

רנד—ה כתיבת סת"ם בשטה עוורת — **גב' קופירייט**

שעה תרגיל ושעה מעבדה (2)

שלא—ב שחיטה הומנית וקות וגסות — **שוחט מוסמן**

שמוש במכונת שחיטה, שחיטה ללא כאבים, שיטות לגבית דמי שחיטה, ברירת סכסוכים בין משחטות, פשיטת עור, אמצעים פרמקולריים למניעת הקרשות. ארבע שעות הרצאה (8)

רט—י הנדסת סוכות — **איש המכון להנדסה דתית**

סוכות להמונים, בנית סוכות עם גזוזטראות ובלעדיהן, עדכון סרגל חשוב למדות טפח ואמה, חומר פלסטי למניעת גשמים, וילאית זזים. שעתיים תרגיל (4)

קיג—ד זרמים מודרניים בטשולנט — **הרב־טבח של מלון דבורה**

נג—ד תורת השמוש בכספי צבור

קלב—ג האזנה מודרכת לתקיעת שופר ואפקטים קוליים בשעת קריאת המן

קמד—ה נבואה מודרנית — **מרצי האוניברסיטה ועסקני המפלגה**

סוף—ק סמינריון

חוג לקברנות שמושית ומעשית

...ושבו איש איש תחת גפנו...

מאת: יעי אבן-שמעוני